

MYNT & HISTORIE

FOR SAMLERGLADE OM SAMLERGLEDE | Nr 01 - 2018

HVOR BLIR DET
AV DE NORSKE
MINNEMYNTENE?

Mynt i fortid,
nåtid og fremtid

**VERDENS FØRSTE
MYNT I FAIRMINED GULL!**

17. mai-medaljer:
En gammel, norsk tradisjon

Sendte seddel-hilsen til konkurrentene:

**JOHAUG
FIKK OL-GULL**

Løssalg Kr. 79,-

9 772387 662102

DET NORSKE MYNTVERKET

Forhåndssalg av årets myntutgivelser fra Det Norske Myntverket!

Nå har du muligheten til å forhåndsbestille og bli en av de første som sikrer deg årets myntutgivelser fra Det Norske Myntverket. Det Norske Myntverket på Kongsberg produserer alle norske sirkulasjonsmynter, jubileumsmynter og minnemynter på oppdrag fra Norges Bank.

Norges Bank har allerede utgitt en 20-kroner sirkulasjonsmynt med spesialpreg som markerer 150-årsjubileet for Den Norske Turistforening. Denne 20-kronen vil være med i myntsettene. Det Norske Myntverkets offisielle årsmedalje er også inkludert.

Det moderne årssett 2018 fra Det Norske Myntverket Rekordlavt opplag - kun 5.000 eksemplarer!

- ✓ Årets norske mynter i usirkulert kvalitet
- ✓ Myntverkets offisielle årsmedalje
- ✓ Rekordlavt opplag - kun 5.000 eksemplarer
- ✓ Årssettet sendes til deg rett etter utgivelsen i juni 2018
- ✓ Innleder samling med tidligere utgitte og fremtidige årssett fra Det Norske Myntverket

www.samlerhuset.no/myntsett2018

Tlf: **0 25 50**

kundeservice@samlerhuset.no

Oppgi bestillingsnummer: 47021354

Proofsett 2018 fra Det Norske Myntverket Rekordlavt opplag - kun 2.200 eksemplarer

- ✓ Årets norske mynter i proof kvalitet
- ✓ Myntverkets offisielle årsmedalje i proof **belagt med 99,9 % rent gull**
- ✓ Rekordlavt opplag - kun 2.200 eksemplarer
- ✓ **Forseglet for hånd** ved Det Norske Myntverket
- ✓ Preget i **høyeste pregekkvalitet - proof**
- ✓ Proofsettet sendes til deg rett etter utgivelsen i august 2018
- ✓ Innleder samling med tidligere utgitte og fremtidige proofsett fra Det Norske Myntverket

www.samlerhuset.no/proofsett2018

Tlf: **0 25 50**

kundeservice@samlerhuset.no

Oppgi bestillingsnummer: 47021356

Fraktfritt tilsendt - Alltid 30 dager fri returrett

SISTE MULIGHET:

Offisielt prestisjesett utgitt til OL i PyeongChang 2018

Kun 250 eksemplarer på verdensbasis

Kun
250 offisielle
myntsett

16
offisielle
OL-mynter
i sølv

Metall: 99,9 % sølv

Diameter: 33 mm

Vekt: 15,55 g

Opplag: Kun 250 eksemplarer

Tirsdag 9. januar kl.12.00 ble det utgitt et offisielt prestisjesett til OL i PyeongChang 2018 med alle 16 PyeongChang-myntene i edelt sølv. Opplaget var på kun 250 sett på verdensbasis.

Det er mulig å sikre deg et prestisjesett, men da må du melde din interesse snarest. Gå inn på www.samlerhuset.no/ol og bestill ditt sett i dag.

I dag kan du:

- ✓ Sikre deg et av kun 250 prestisjesett utgitt til OL i PyeongChang 2018
- ✓ Komplette sølvmyntsett utgitt av nasjonalbanken i Sør-Korea
- ✓ 16 offisielle OL-sølvmynter fra vertsnasjonen Sør-Korea
- ✓ 99,9% sølv og beste pregekkvalitet proof
- ✓ Alle settene er individuelt nummerert på gullbelagt plakett
- ✓ Offisielt myntskrin med plass til alle myntene
- ✓ Inkludert: OL seddel signert av Therese Johaug
- ✓ Mulighet til å dele opp i 5 rentefrie rater à 3.198 kroner
- ✓ 15.990 kroner, fraktfritt tilsendt
- ✓ 30 dager full returrett

GRATIS
gave fra Therese
Johaug
og Samlerhuset

SISTE MULIGHET: Gå inn på samlerhuset.no/ol og bestill ditt sett i dag.

www.samlerhuset.no/ol

Tlf: 0 25 50

kundeservice@samlerhuset.no Oppgi bestillingsnummer: 47021408

MYNT & HISTORIE

NR. 1 / 2018

UTGIVER

Samlerhuset Norge AS – Postadresse: Postboks 523, 1411 KOLBOTN

Besøksadresse: Rosenholmvn 25, 1414 TROLLÅSEN

E-post: kundeservice@samlerhuset.no

REDAKSJON

Redaktør: Ellen Morgenstierne E-post: redaksjon@samlerhuset.no

KUNDESERVICE

Telefon: 02550 / 66 81 15 00 kundeservice@samlerhuset.no

ANNONSER

Telefon: 90 91 99 45 E-post: redaksjon@samlerhuset.no

ANNONSER SENDES TIL

E-post: myntoghistorie@samlerhuset.no

Kommunikasjonssjef:

Anne Kathrine Brødholt E-post: akb@samlerhuset.no

FORSIDEFOTO:

Erik Five Gunnerud

GRAFISK FORM

nxt Oslo | Merkur Grafisk AS www.merkurgrafisk.no

TRYKK: Merkur Grafisk AS www.merkurgrafisk.no

ISSN 2387-662X (trykt utg.) ISSN 2464-1154 (online)

SAMLERHUSET

Offisiell distributør for Det Kongelige Britiske Myntverket, Det Statlige Franske Myntverket, Folkerepublikken Kinas Nasjonalbank og mer enn 20 andre myntverk og nasjonalbanker. Samlerhuset eier Det Norske Myntverket, som blant annet preger Norges mynter og Nobels fredsprismedalje og er deleier i World Money Fair, verdens største myntmesse som årlig avholdes i Berlin.

Det tas forbehold om feil og mangler i teksten som måtte forekomme. Eventuelle feil er beklagelig, og henvendelser knyttet til dette kan rettes til ansvarlige for utgivelsen eller myntoghistorie@samlerhuset.no.

I rettferdighetens navn

90 % av verdens gullgruvearbeidere arbeider i småskalagruver. Her er det ofte kritikkverdige arbeidsforhold, med fare for både liv, helse og miljø. Derfor er det arbeidet Alliansen for ansvarlig gullutvinning (ARM) og organisasjonen Fairmined gjør for å sikre rettferdig gruvedrift så viktig! For gruvearbeidere i nåtid og fremtid jobbes det for at de skal være sikret gode arbeidsforhold og rettigheter, og at miljøet rundt gruvene skal være forsvarlig og bærekraftig. Nå er det opp til oss, verdens myntverk, mynthandlere og samlere å følge opp.

Det Norske Myntverket var tidlig ute med å omfavne Fairmined, og var sammen med Samlerhuset initiativtakere til å prege Nobels Fredsprismedalje i rettferdig gull. Der Keering og Chopard gjorde det innen smykkeindustrien, og Microsoft innen teknologi, omfavnet også vi Fairmined-gull. Det er vi stolte av. Nå har Det Statlige Franske Myntverket vist sitt ansvar og preget verdens første minnemynt i rettferdig Fairmined-sertifisert gull. Som den franske myntmesteren selv uttaler: Dette er et stort skritt i myntbransjen!

Gull er ikke lenger anonymt. Med Fairmined har verdens myntverk fått mulighet til å ta et bevisst valg. Et bevisst valg om en etisk sourcing av myntmetall, et valg som kan bidra til å forbedre verden ett skritt i riktig retning. Som forbrukere har vi alle også et ansvar for å bruke den makten vi har til å endre verden. Derfor håper jeg verdens myntsamlere vil omfavne bruk av rettferdig gull!

Mens Det Statlige Franske Myntverket i år utgir verdens første mynt i Fairmined-gull, kommer det ingen gullmynt fra Kongsberg i år. Myntverket foreslo å utgi en minnemynt i gull i anledning av årets kongelige gullbryllup, men Norges Bank avslo. Norske minnemynter går en spennende tid i møte. Får Sentralbankutvalget og Norges Bank det som de ønsker, går minnemyntpolitikken her til lands i en annen retning enn det vi ser i mange andre land. Minnemynter er statens kanskje mest håndfaste måte å anerkjenne på, men nå ser det ut til at avgjørelsen om minnemynter utelukkende skal overlates til byråkrater. Det er synd. Norske minnemynter er populære. Jeg husker spesielt godt da vi fikk inn 250.000 bestillinger på tusenårsmynten i sølv utgitt i anledning det nye millenniet!

Det er ingen tvil om at dagens mynter er morgendagens historie. På samme måte som tidligere tiders mynter hjelper oss å forstå tidligere tider og sivilisasjoner. Kulturhistorisk Museum besitter enorme mengder mynt og kunnskap om betalingsmidler gjennom tidene. Men må museene eie alle myntene de har i arkivene, eller kunne de ha solgt for eksempel enkelte dubletter for fornuftig bruk av ressursene? Uansett er ikke det hvem som skal eie og forvalte myntene som er det viktigste, men at historien bevares og dokumenteres. Kulturminner er vår felles nasjonal arv!

OLE BJØRN FAUSA,
STYRELEDER SAMLERHUSET OG
DET NORSKE MYNTVERKET

Ole Bjørn Fausa

BIDRAGYTERE NR 1 - 2018

MICHAEL MÄRCHER, dansk historiker, forsker og myntekspert. Tidligere kurator ved Den Kgl. Mønt og Medalliesamling ved Nationalmuseet i København. Arbeider nå ved Brun Rasmussen Kunstauktioner.

SVEIN HARALD GULLBEKK, numismatiker, doktor fra Oxford og professor ved Universitetets Myntkabinett, kulturhistorisk museum, universitetet i Oslo. Gullbekk har ansvarsområde norsk og europeisk mynt og mynthistorie fra vikingtid, middelalder og nyere tid, ordener og belønningsmedaljer.

KJETIL KVIST, samler og numismatiker. Kvist har spesielt god kunnskap om antikke mynter, og medaljeutgivelser. Kjetil har mastergrad i historie fra NTNU.

ANDREAS KOLLE, historiker og digital tekstforfatter hos Samlerhuset. Lang erfaring med faktabasert tekst i flere ulike fora. Foruten historie og historiefordeling er Kolle svært opptatt av musikk.

ROBERT PEARSON, britisk historiker og forfatter av blant annet boken «Redd gullet! En fortelling om gulltransporten fra Norge april 1940».

ELLEN MORGENSTIERNE, redaktør. Morgenstierne er erfaren skribent og historiefordidler. Hun har lang erfaring innen mynt- og samlerbransjen.

OLE BJØRN FAUSA, myntentusiast og styreleder i Samlerhuset og Det Norske Myntverket. Fausa fattet tidlig interesse for mynt- og frimerkesamling, og startet i 1994 Samlerhuset sammen med tre andre. Med en brennende interesse for historiefortelling er han en viktig bidragsyter til Mynt & Historie og en fast del av redaksjonen.

INNHold NR: 1 - 2018

Mynt er hva mynt gjør

8-15

60-64

24-27

16-22

32-34

6-7

- 6 Fikk OL-gull – lover revansje**
- 8 Mynt er hva mynt gjør**
- 16 Hvor ble minnemyntene av?**
- 23 Fra gull til kobbernikkel og papirpenger**
- 24 Den store flukten**
- 28 Til glede for nye samlere: Speciedalere**
- 30 Din myntskatt**
- 32 17. mai.medaljer: Fra splittelse til samling**

- 36 Norske frimerker: Londonutgaven med overtrykk**
- 38 Spennende nyheter fra verdens myntverk**
- 41 Søket i Hafrsfjord: Hvilke mynter skjuler seg?**
- 44 Kompensasjon for knuste knokler**
- 48 Krigsseilerregisteret**
- 50 200 år siden Karl Johan ble norsk konge**

- 52 Er dette Norges flotteste attraksjon?**
- 53 Kårer Norges flotteste attraksjon**
- 54 Verdens første mynt i Fairmined-gull**
- 56 Reise med mynter: Gotland**
- 60 Dagens mynter er morgendagens historie**
- 65 Quiz**

SAMLERHUSET UTFORDRET THERESE JOHAUG:

FIKK OL-GULL – LOVER REVANSJE

Therese Johaug lovet at hun snart er tilbake i skisporet for å konkurrere da hun besøkte Samlerhuset. Skistjernen signerte på den sør-koreanske OL-seddelen med en helt spesiell lovnad til konkurrentene: I will be back!

Therese Johaug fikk overrakt OL-mynten fra Samlerhusets administrerende direktør Vibeke Furseth.

GJESTET SAMLERHUSET

Therese Johaug (til høyre) og Samlerhusets administrerende Vibeke Furseth viser frem seddelen Johaug signerte, og som Samlerhuset gir bort til samlere av OL-myntene.

Media var godt representert, og Therese Johaug svarte på spørsmål fra TV2 (bilde) og Østlandets Blad om både mynter og skiskarriere.

Flere av Samlerhusets ivrige samlere av OL-mynter ble spesielt invitert til arrangementet. Her får en av dem hennes signatur og 2000 Won-seddelen.

Også andre ansatte i bygningen ville ta bilde av seg selv med skistjernen.

Stort OL-engasjement: Vinterens OL i PyeongChang var tidenes OL sett med norske øyne, og genererte masse norske medaljer. Også norske myntsamlere har passet på å sikre seg gull. Samlerhuset melder om stor interesse og utsolgte kvoter av OL-myntene i gull.

HVEM

Doktor Linn Eikje Ramberg
og leder av Myntkabinettet
Håkon Roland

HVA

Om mynt, historie og formidling

HVOR

På Myntkabinettet ved Kulturhistorisk
Museum, Universitetet i Oslo

Mynt er hva my

«Det var ikke så
opplagt for meg at det
skulle bli mynt.»

- LINN EIKJE RAMBERG

nt gjør

Det er ikke hvert år vi får en ny doktor i numismatikk, vitenskapen om mynt, myntbruk og myntvesen. Nylig disputerte Ramberg på sin avhandling «Mynt er hva mynt gjør» ved Stockholms universitet. Mynt&Historie møtte den ferske doktoren i Myntkabinettets lokaler, sammen med førsteamanuensis Håkon Roland, for å snakke om nettopp mynt og historie.

Myntkabinettet ved Kulturhistorisk museum rommer over en kvart million objekter fra alle verdens hjørner og epoker i historien. Bare en brøkdel er utstilt. Men bak dørene for utstillingen i tredje etasje på Kulturhistorisk museum, ligger mynt på mynt trygt bevart. Myntene er vår felles nasjonale kulturarv. Håkon Roland tar oss med til forværelse av det helligste. Inn til selve magasinene er det bare museets egne ansatte som har tilgang.

– Det er klart vi har et intenst, prekärt plassbehov, forteller lederen for landets nasjonale myntsamling. – Samlingene våre omfatter et milliontalls gjenstander, så det er klart det ikke er sjans til å få vist frem alt sammen.

Men museets oppgave er ikke bare å vise frem, slik et kunstmuseum har til hensikt. Myntkabinettet er også et historisk arkiv.

– På samme måte som i Riksarkivet, forklarer Roland. – Det ligger mye der som folk ikke går og leser på daglig eller ukentlig, men det er nasjonens hukommelse.

Kunne det ikke holdt med et bilde av myntene, så kunne samlere og de som har funnet myntene i sin tid beholdt originalene?

– Nei, absolutt ikke, slår Roland fast. – Når man skal utnytte det potensialet disse gjenstandene har for kunnskap, da holder det ikke med et foto. Når man har originalobjektet kan for eksempel naturvitenskapelige analyser

utføres. De vitenskapelige metodene er også i stadig utvikling hvilket gjør at objektene aldri blir ferdiganalysert, men stadig kan analyseres med nye eller forbedrede metoder. Det gjør det helt nødvendig å ha materialet tilgjengelig for forskning.

I England er det andre regler som gjelder. Her har landets museer forkjøpsrett, men må kjøpe funnet til markedspris. Tilhengere av denne praksisen mener at dette er en lov som sikrer at forskerne får kjennskap til og kunnskap om funnet samtidig som at finneren får en realistisk markedsverdi for objektet, og at historien dermed dokumenteres bedre.

– England har en helt annen funnmengde enn det vi har, forteller Håkon Roland.

– Og selv om de har valgt å gjøre det slik, har de fleste land i verden en mye strengere praksis. Vi har faktisk en ganske liberal lovgivning her i Norge i forhold til resten av verden. Det er veldig få land i verden der det for eksempel er lov å bruke metall-detektor.

MASSE HJELP FRA HOBBY-ARKEOLOGENE

Men selv om Roland ikke er for en liberalisering av lovverket, er han takknemlig for interessen for kulturminner. Han forteller at museet får masse funn fra metalledetektorerister over hele landet. Og de foreløpige bestemmelsene disse diskuterer på

Håkon Roland

- Førsteamanuensis og leder ved Avdeling for numismatikk og klassisk arkeologi, Kulturhistorisk Museum, Universitetet i Oslo.
- Samlingsansvarlig for antikke mynter, numismatika fra Asia og medaljer.
- Ansvarlig for utførsel av arkeologiske og etnografiske gjenstander, og sakkyndig for ulovlige kulturgjenstander
- Har drevet feltarbeid ved flere lokaliteter i Italia, Hellas og Tyrkia
- Kurator for utstillingen «Gull verdt – når mynter blir historie» i Historisk museum

nettsider og lignende, er til stor hjelp når museet skal gå i detalj og tid- og stedfeste.

– Vi får masse hjelp fra hobbyarkeologene. Noen av dem er faktisk bedre på å bestemme enkelte ting enn det vi er, innrømmer han. – De har riktignok helt andre krav til seg når de kan diskutere på en Facebookside og komme med masse forslag. Hvis vi kommer med en uttalelse fra museet, må vi være helt sikre på at den er korrekt.

DET BLE TILFELDIGVIS MYNT

Det er ikke slik at det alltid har vært mynt for Linn Eikje Ramberg. Det er mer slik at det tilfeldigvis ble mynt. Akkurat da hun skulle ta mellomfag, ble det arrangert et mellomfagseminar med tittelen «Mynt og samfunn i middelalderen». Og spiren ble sådd. – Det var ikke så opplagt for meg på det tidspunktet at mynt skulle bli noe jeg fortsatte med, forteller hun. – Men som med så mange andre ting man blir interessert i, handler det om at man får et tilbud foran seg som medfører at man ser nye muligheter og så vokser interessen med økt kunnskap. Og så fortsatte hun i de baner. Helt til det ble en avhandling og en doktorgrad. Som arkeolog ble mynt en inngangsmåte til en annen forståelse av samfunnet og økonomien enn det man kan få fra andre skriftlige kilder. – Jeg tror nok mange starter med å ha interessen for mynt, men for meg var det aldri sånn. For Ramberg kom historien først, så mynten.

Også Håkon Roland ramlet mer eller mindre tilfeldig innom mynt som kildemateriale. I den grad mynt kan kalles tilfeldig som historisk kilde.

– Nei, jeg var aldri så opptatt av mynt, bekrefter han. Håkon hadde akkurat begynt på en mastergrad i klassisk arkeologi da han gjennom studiet var på en forelesning i nettopp Myntkabinettet.

– Forelesningen ble holdt av en forholdsvis ung fyr kalt Jan Nordbø, minner han. – Han var en veldig entusiastisk og fantastisk morsom fyr som jobbet med antikk mynt her på Myntkabinettet. I løpet av forelesningen husker jeg han sa at: «Her er en av landets tre eller fem stillinger for klassiske arkeologer. Og her er jeg». Også var han så fornøyd og blid. Da husker jeg at jeg tenkte: «Søren så ung han var. Det er jo lenge til han

går av med pensjon». Roland ler en latter som stilner raskt. Så gikk det et års tid, og Håkon ble bedt om å ta noen vikartimer. Nordbø var blitt syk. Han døde i løpet av et års tid som en av de første i Norge av AIDS, og det åpnet seg en plass for Håkon Roland.

– Opprinnelig var jeg opptatt av antikke skulpturer og hvordan de kunne brukes for å uttrykke politiske programmer, og så satt jeg plutselig der med mynter, forteller Roland. Det var da han ble konfrontert med et konkret materiale og de faglige problemstillingene det representerte at interessen ble sådd.

– Mynt er et veldig mangesidig kildemateriale, og jeg oppdaget da jeg satt der med disse små objektene med skrift og funnprovenienser at dette jo var veldig spennende materiale. Så da klarte jeg å dreie mastergraden som jeg hadde holdt på med et års tid, over til å handle primært om mynt i stedet. Mynt er jo et uttrykk for en offentlig myndighet, og det ligger en helt annen beslutning bak fremstillingen av en mynt enn en ordinær bruksgjenstand. Det gir mynt som kildemateriale en helt annen flersidighet enn for eksempel et potteskår. Selv om et potteskår selvsagt er interessant på sin måte, er han rask med å presisere. – Men mynt har alle disse andre sidene ved seg som gjør det så spennende.

Mens man på noen mynter kan både lese innskrifter og se tydelige symboler, sier ikke myntene fra Rambergs avhandling så mye. Myntene fra denne perioden har ikke vært forsket så mye på tidligere.

– Det er en grunn til at ingen har tatt i dette århundret tidligere, forklarer Roland, og kaller det mynthistorisk det mørke århundret.

– Man tar jo ofte det mest nærliggende først, der man har noen knagger og holdpunkter å ta fatt i. Kolbjørn Skaare tok for seg mye av perioden før, og Svein Gullbekk har konsentrert seg mest om perioden etter. Så mye av 1100-tallet var lite forsket på. Så det at Linn har ryddet opp i dette materialet, er veldig verdifullt, skryter Håkon Roland. Og legger til, som et apropos diskusjonen om lovverk: – Og hadde vi nå bare hatt foto av disse myntene, hadde det vært en umulig oppgave for henne.

Men hva er det som er så spesielt med de norske myntene fra 1100-tallet, kan man lure på.

Linn Eikje Ramberg

- Mastergrad i arkeologi fra NTNU
- Doktorgrad i arkeologi fra Stockholms universitet
- Avhandlingens tittel: «Mynt er hva mynt gjør: En analyse av norske mynter fra 1100-tallet: produksjon, sirkulasjon og bruk»
- Jobbet ved myntsamlingen på NTNU Vitenskapsmuseet
- Jobber i dag som forsker i forhistorisk arkeologi, Arkeologisk Museum, Universitetet i Stavanger

KUN 100 SETT TIL NORGE

KOMPLETT SETT MED TRE VIKINGMYNTER I 99,9% SØLV

Offisiell utgivelse fra Det Kongelige Canadiske Myntverket

Metall: 99,9% sølv | Vekt: 93,3 gram | Diameter: 38 mm | Valør: 20 dollar | Utgivelsesår: 2018

BESTILL DITT SETT HER:

www.samlerhuset.no/viking

0 25 50

kundeservice@samlerhuset.no

Du har nå en unik mulighet til å sikre deg et **komplett sett med tre offisielle vikingmynter** fra Det Kongelige Canadiske Myntverket. Settet er en hyllest til de spektakulære vikingskipene og **kun 100 sett vil bli gjort tilgjengelig for salg i Norge!** Din pris er kun 3.990 kroner, fraktfritt tilsendt! Beløpet kan deles i to rentefrie rater à 1.995 kroner ved bestilling på telefon **0 25 50**.

DETTE KAN DU SIKRE DEG NÅ:

- Komplett sett i 99,9% sølv med flott fargepreg
- Hele 93,3% gram sølv i beste pregekkvalitet, proof
- Kun 3.990 kroner - fraktfritt tilsendt
- Ekthetssertifikat og myntskrin, kostnadsfritt!
- Offisiell utgivelse fra Det Kongelige Canadiske Myntverket

Komplett sett
med tre mynter!

Illustrasjon av skrin - avvik kan forekomme

BESTILL DITT KOMPLETT SETT MED VIKINGMYNTER NÅ!

www.samlerhuset.no/viking

0 25 50

kundeservice@samlerhuset.no

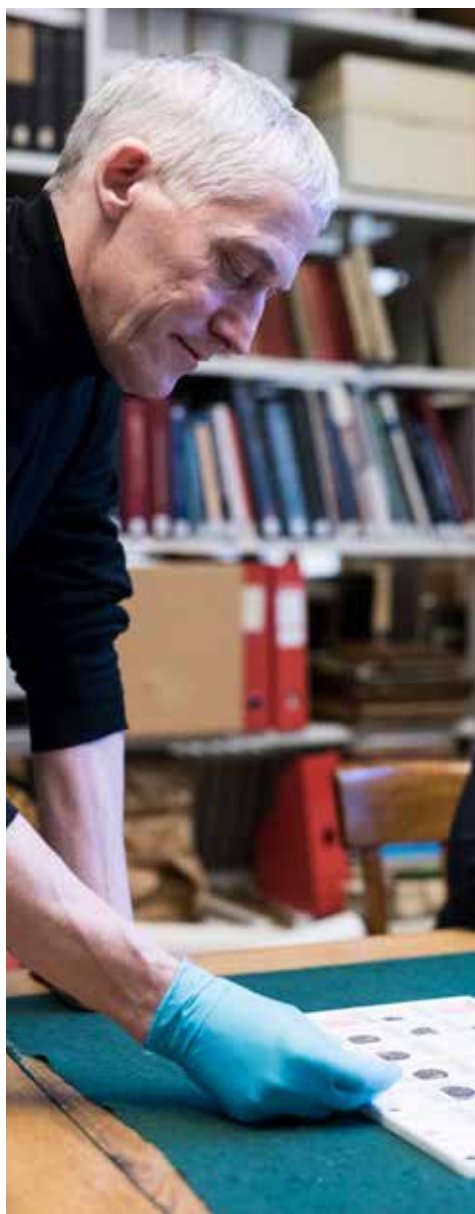
Dette sies å være verdens første OL-mynt, laget i 411 f.Kr.

Kongenes visittkort: Middelalderens kongeportretter var svært enkle og etter sin tids kunstform. Både før og etter dette har myntene derimot fungert som et slags visittkort for de som regjerte. Dette sies å være blant verdens første portretter, av herskeren i Egypt Ptolemaios I, fra rundt år 305 f.Kr.

En bysantinsk mynt slik Roland fant den på bakken under arbeid på Naxos i Hellas.

Myntene med brystbilder fra 1100-tallet inneholder sjelden omskrifter. Et brystbilde i seg selv sier ikke nødvendigvis så mye, påpeker den nye doktoren. Mynten er datert til mellom 1130 og 1150, men akkurat hvilken konge i perioden som har produsert den, det kan man i følge Ramberg ikke avgjøre. Hun har sett på kronologien og bruk av mynt i det som tidligere har vært et lite studert århundre innen numismatikk.

Håkon Roland sitter ikke bare på kontoret på Myntkabinettet. Her er han under feltarbeid på Naxos i Hellas, den bysantinske byen på Kastro Apalirou.

Myntene Linn Eikje Ramberg studerer i sin avhandling «Mynt er hva mynt gjør» er små, tynne mynter med enkle motiv. De absolutt letteste myntene fra 1100-tallet veier så lite som 0,04 gram

– Det som skjer med myntene på 1100-tallet, er at de blir mindre og tynnere, og omskriften forsvinner, forklarer hun. Av den grunn er det for eksempel vanskelig å forbinde myntene til myntherre. På en av de få myntene med omskrift fra denne perioden, finner man teksten OLAV REX. Tidligere har man ment at dette var Olav Magnusson, sønn av Magnus Berrføtt. Men Linn har sett på kronologien, og tidsmessig bekrefter den ikke det. Mynten er antagelig fra rundt 1130 – og da har vi jo ingen konge som heter Olav. – Det er et litt åpent mysterium, medgir hun. – Jeg foreslår at det kan være snakk om Olav den Hellige og referansen til Norges evige konge, som jo går igjen i mye materiale. Men det er bare en teori, det er jo vanskelig å vite med sikkerhet. Men noen annen Olav er det ikke på ganske lang tid. Olav Magnusson regjerte jo dessuten i ganske kort tid, han fikk ikke en gang et eget nummer i ordensrekken, så hvorfor skulle han være den eneste kongen fra denne tiden som får navnet sitt i myntens omskrift?, spør hun.

Slike ting kan man komme over når man begynner å rydde i et relativt ubrukt kilde-materiale.

Linn har brukt mye tid på å studere de små, tynne myntene fra 1100-tallet. Her på museet viser hun oss noe av materialet hun har brukt i avhandlingen sin.

– De sier jo ikke så veldig mye, sier hun og peker på en tynnslett brakteat med enkel symboltegnning. – Det er jo en konge, men...

Blant Myntkabinettets mange vakre og store mynter fra både antikken og nyere tid, ser de små myntene fra middelalderen ikke spesielt imponerende ut. Men etter å ha studert de en stund, har Linn lært seg å like de små sølvstykkene.

– Jeg synes de er veldig fine. Etter å ha sett på de en stund, blir de vakre.

TIDKREVENDE KRONOLOGI

Som med forskning mest, er det vanskelig på forhånd å vite hva som vil bli det viktigste. Slik var det også med «Mynt er hva mynt gjør».

– Det jeg fastnet mest for var kanskje kronologien. Kanskje fordi jeg i utgangspunktet ikke hadde så lyst, ler hun. – Jeg var bare nødt for å få gjort noe med de spørsmålene jeg egentlig var interessert i. Og selv om vi fremdeles ikke kan pinpointe brakteatene til et visst år eller en viss myntherre, så er jeg fornøyd med å ha

fått ryddet opp litt mer. Det var tidkrevende, men jeg er ganske fornøyd.

MER MYNT I MIDDELALDEREN ENN MAN HAR TRODD

Det har i årevis vært en diskusjon mellom historikere og numismatikere om hvorvidt det ble brukt noe særlig med mynt i middelalderen. Det har vært mange antakelser i miljøet om at det ikke ble produsert så mye mynt når vikingtid ble til middelalder, men nå viser Rambergs analyser at det nok ikke var sann man har trodd.

– Det ble nok produsert like mye mynt på begynnelsen av 1100-tallet som på slutten av 1000-tallet, slår hun fast. – Det synes jeg er ganske interessant.

– Det er jo en av de tingene Svein (Gullbekk, red. anm.) har diskutert med historikere i mange år, skyter Håkon Roland inn. – Men nå har det jo etter hvert nedfelt seg en helt annen holdning hos historikerne også, de anerkjenner at mynt har spilt en viktig rolle også da.

Numismatikere vs. historikere og arkeologer: Er det store forskjeller i miljøet? Roland trekker litt på det.

– Det er jo litt rart det med mynt, medgir han. – Mynt ble jo skilt ut veldig tidlig som en egen gruppe innen arkeologien. Vi er jo blant annet en egen del av dette museet, sier han og peker rundt seg. Han forklarer at når det kommer inn funn fra arkeologiske utgravninger, kommer alt materialet ett sted – unntatt mynten, som kommer til Myntkabinettet. – Og hvorfor er det sånn, spør Roland retorisk.

Det må jo bety at mynt er viktig?

– Ja, de er viktige. Også faller de jo litt i skjæringspunktet mellom skriftlige kilder og arkeologiske gjenstander. Men samtidig vi blir jo litt sett på som en slags hjelpevitenskap til arkeologien og historiefaget. Det tror jeg ikke er en god ting, jeg tror ikke noe på å skille seg ut på den måten.

Da Håkon Roland begynte å jobbe med mynt, var det de aller eldste greske myntene han syntes var mest interessant. Og i middelhavsområdet, der han har arbeidet mest, brukes mynt stort sett til å datere stratigrafiske lag i utgravninger.

– Og så gjør man ikke noe særlig mer med dem, annet enn å plassere dem i en kjeller på et museum et sted, forteller han. – Og det er jo

En reise i tidsmaskin

Det å leke med tanken på å reise tilbake i tid er en fascinerende øvelse. For historikere er det ofte vanskelig å velge. Men for Håkon Roland er valget selvsagt: – Jeg måtte jo vært i Athen på 400-tallet før Kristus, det er klart! Det var mye som kulminerte der. Både mynt- og pengemessig sett, men også historisk, politisk, filosofisk. Det var tiden og stedet for tragediene og komediene, og en veldig sentral del av vår historie. Jeg kunne for eksempel tatt en prat med Platon på torget og litt slike ting. Jeg tror vi hadde fått en liten korleksjon over hvordan vi forestiller oss det i dag. Det hadde selvfølgelig vært noe...

For Linn Eikje Ramberg står valget mellom to spesifikke historiske hendelser. – Jeg sliter litt med å velge. Jeg kunne jo tenkt meg å ha vært med på å oppdage Amerika (med vikingene selvsagt, ikke Columbus, red. anm.). Samtidig hadde det vært stas å være tilstede ved opprettelsen av erkebispesetet i Nidaros, fått med seg midten av 1100-tallet i Trondheim og alle de tingene som skjedde der.

Historisk middagsselskap

Et annet morsomt tankeeksperiment er en tenkt middag med en selv og tre andre gjester. Her kommer ikke svaret like fort. – Kanskje Eirik Magnusson, sier Håkon Roland etter en kort tenkepause. – Han kunne jo vært interessant for å få den norske dimensjonen. Ellers skulle jeg gjerne hatt med erkebiskopen fra rundt år 600 på den greske øya Naxos, der jeg driver et arkeologisk prosjekt i dag. Ikke fordi erkebiskopen nødvendigvis var så artig, forteller han og ler. – Men han kunne oppklart en del av de tingene vi virkelig ikke skjønner så mye av i dag. Og den siste? – Det måtte jo vært en kvinne, og da er jo Kleopatra et godt alternativ. Hun var nok ei grepa dame som kunne hatt noe interessant å si. Og menyen? Den tror Roland hadde vært et tradisjonelt bysantinsk måltid med mye vegetarisk mat. Bønner, stuede grønnsaker, godt brød, i beste fall litt geit. Og veldig dårlig vin.

Den første Linn Eikje Ramberg vil sette rundt bordet er Bill Clinton. – Det er jo litt utenfor, men jeg ville nok valgt ham. Jeg har hørt at han må du møte for å forstå hvilken fantastisk person han er, forklarer hun. – Ellers ville jo Sigurd Jorsalfare kunne vært artig å spise middag med. Og også Ramberg vil ha inn en kvinne fra historien, selv om det ikke er så mange som utmerker seg fra perioden hun har tatt for seg. Til slutt faller valget på Kristina av Sverige. – Det hadde kanskje ikke vært så muntert, hun fremsto jo ikke akkurat som en typisk ablegøypeperson. Men hun var jo interessant, tydelig og bestemt.

«Få mennesker er interesserte i enkeltmynter, men stort sett alle er interesserte i penger.»

– HÅKON ROLAND

synd. For vi vet jo at vi kan finne ut veldig mye dersom vi tar for oss det materialet vi har tilgjengelig. Slik som Linn har gjort.

Det er ingen tvil om at arbeidet Linn Eikje Ramberg har lagt ned er viktig for forståelsen av historien. Men hva betyr det for miljøet at hun er en ung kvinne som har fattet interessen for nettopp mynt?

– Jeg er litt kjønnsblind, forteller Roland. – Så jeg har litt vanskelig for å relatere det til kjønn. Men det er jo fint selvfølgelig, det har jo vært altfor mange menn her opp gjennom, innrømmer han. Det er kanskje en myte det at det er flest menn som er myntinteresserte. – I forskningen er det nok hvertfall litt annerledes, mener Ramberg. – Det er en god del sterke damer i fagmiljøet.

ÅFORMIDLE MYNT

For ikke lenge siden åpnet en ny utstilling i museets myntkabinett. Utstillingen er en ikonutstilling, med fokus på gull.

– Utfordringen med å lage en ren myntutstilling, er jo at dersom du går 2 meter unna så ser alle mynter helt like ut. De er små, runde og flate, ligger der og forteller egentlig ingenting. Få mennesker er interessert i enkeltmynter, men stort sett alle er på et eller annet nivå interessert i penger, mener lederen av Myntkabinettet. – Så da må man knytte det sammen til historien. Der kan vi helt sikkert bli mye bedre, men jeg tror det ligger et potensiale for veldig gode historier som vi kan formidle. I juni åpner utstillingen «Forvandling» i museets 1. etasje, og her vil mynt være en sentral del av historien som formidles. Utstillingen skal blant annet vise frem et middelalders kirkerom, et miljø der penger spilte en viktig rolle. – Her vil mynt bidra til å skape en helhet, og er helt nødvendig for forståelsen av historien, forklarer Roland.

Den ferske doktoren anser seg ikke som numismatiker, men arkeolog med interesse for mynt. Hun sier at selv om mynt egner seg godt for spesialutstillinger for spesielt interesserte, er det når man relaterer det til resten av historien og presenterer det i en større arkeologisk sammenheng at potensialet utnyttes. – Jeg tror at for at man skal klare å formidle hvilket potensiale dette materialet har og hva det kan fortelle, så må det settes opp mot dagliglivet i middelalderen og være med på å fortelle hele historien, sier hun.

– Men det er jo ikke noe vanskelig å få oppmerksomhet rundt en utstilling, sier Roland.

– Da kan man jo bare stille ut en skatt eller noe annet spektakulært, og så kommer folk og ser på det. Vi gikk jo alle skattejakt da vi var små, og selv om ikke vil liker å innrømme det, er det nok et element av det i alle arkeologer.

Men slik sensasjonshistorikk er ikke det museet primært er ute etter. – Vi er mer opptatt av å riste ut historisk kunnskap, utover det har ikke disse myntene noen egenverdi. Selv om skatter er flott og sikkert kunne trukket folk til museet, er det ikke det vi ønsker å spille på. Roland gjentar viktigheten av at museet får tilgang til materiale som blir funnet rundt omkring: – Det er jo bare én ting som er verre enn å ikke få informasjon, og det er å få falsk informasjon. Hvis det er en skjevhet i at folk bare leverer inn én type mynt og holder tilbake en annen, da vil man jo få et helt skjevt bilde av hvordan situasjonen var i deler av landet for eksempel i middelalderen.

At det finnes en slik skjevhet, kan man anta ut fra at det i noen fylker nesten ikke leveres inn norsk middelalderemynt i det hele tatt, mens man i kirkefunn og skattefunn fra samme område finner mye av dette. Roland er forsiktig med å konkludere, men ser visse ting som han mener er viktig å prøve å få kartlagt. Roland peker også på ulovlig handel med utlandet som en av truslene mot å få et riktig bilde av historien. – Mynt er jo lett å ta med seg ulovlig over grensene, sier han. Tollvesenet i Norge har siden mai i fjor hatt en aksjon gående der de har skannet over 140.000 post-sendinger hver dag, på leten etter kulturgjenstander. – Vi vil jo ikke at folk skal slutte å samle eller kjøpe mynt, sier Roland. – Men det er veldig viktig at man følger reglene og vet hva man gjør. Man har selv en undersøkelsesplikt, så selv om man kan hevde man gjør noe i god tro er man faktisk selv ansvarlig for å sjekke om man har lov til å ta gjenstander ut av et utførselsland og bringe det inn i Norge. Spesielt i Middelhavsområdet og Midtøsten er smugling av mynt et stort problem. De antikke myntene fra Middelhavsområdet er solide mynter med tydelig preg og budskap. Håkon tar frem en av de greske myntene fra museets samling og viser oss. – Dette er en helt ikonisk mynt, forklarer han. Mynten er en kopi, og kan derfor plukkes opp uten hansker. Originalen ble laget på Sicilia i år 411 f. Kr., og er kanskje verdens før-

ste OL-mynt. Resten av myntene på brettet er ekte, og hanskene må på for å beskytte de små skattene mot smuss og fingermerker. Roland tar opp en av de andre myntene. – Dette er det man ofte karakteriserer som verdens første portrett, sier han. Mannen på mynten er herskeren over Egypt Ptolemaios I, og portrettet sies å skal ligne. – De giftet seg jo gjerne med sin egen slekt, og det får jo visse utslag for utseende, ler han. Skal vi tro mynten, hadde Ptolemaios et karakteristisk utseende med et nokså utstående hake- og panneparti. Andre skriftlige kilder bekrefter at grekeren hadde en arvelig beinsykdom som gjorde utslag i dette noe spesielle ytre.

De greske myntene som ligger foran oss ligner små kunstverk. Og det var hovedsakelig kunsthistorisk interesse man fattet for disse i begynnelsen.

– Da jeg studerte kunsthistorie, ble det sagt at pupiller vanligvis ikke ble gjengitt i kunsten før i renessansen. Men det er jo helt feil, sier Håkon og plukker opp en av myntene.

– Her er det jo helt tydelig pupiller to tusen år tidligere.

Vi kaster et blikk bort på de små, tynne brakteatene med enkle kongebilder fra vår egen historie.

– Pupiller hadde man glemt igjen i middelalderen, ler Linn.

Måten myntene og myntbilder endrer seg på gjennom tidene, er gode eksempler på utviklingen av samfunnet og kunstens idealer. Portrettene på de middelalderske myntene stemmer godt overens med de ansiktene man ser i kirkekunst og annen kunst fra samme tidsepoke, med store mandelformede, tomme øyne som buler ut og munnner som trekker nedover.

– Stempelskjærerne opererte innenfor samtidskunsten, forklarer Linn.

Hadde det vært myntinteressen det startet med for Linn, hadde hun kanskje valgt andre mynter og en annen periode i mynthistorien. – De middelalderske myntene appellerer kanskje mer til en arkeolog, sier hun. – Arkeologer liker jo det som ser litt nedbrutt ut. . .

Noe av det som gjør middelaldermynter til et så spennende materiale, er nettopp vekt og størrelse, mener Ramberg. – Vi vet ikke nøyaktig hvorfor man lagde så små, tynne mynter i denne perioden, sier hun. De absolutt letteste myntene fra 1100-tallet veier så lite som 0,04 gram. Og selv om de altså ikke ser så flotte ut ved første øyekast, er det som med annet materiale man lærer seg godt å kjenne. – Når du har sittet og sett på de i mange år, blir de ganske fine, sier hun.

– Men jeg innrømmer jo at de antikke er litt blankere.

Hva er numismatikk?

Numismatikk er vitenskapen om mynt, myntbruk og myntvesen. Faget omfatter også medaljer, sjetonger, sedler og andre penge-lignende objekter. Numismatikken ligger nær arkeologi og historie som fag. Numismatiske gjenstander kan være både arkeologiske og historiske kilder. Gjennom skrift, bilder og form gir myntene en viktig historisk kunnskap. Myntkabinettet ved Kulturhistorisk museum er landets eneste forskningsinstitusjon for numismatikk, med representative samlinger, bibliotek og lovpålagt ansvar for numismatiske funn. Numismatisk forskning tar for seg en rekke temaer, fra metallanalyser av enkeltmynter til bredt anlagte studier av nasjoners og rikers økonomi og myntbruk.

Kilde: Kulturhistorisk museum

Linn Eikje Ramberg og Håkon Roland i Gullportalen på Myntkabinettet i Oslo.

Hvor ble minnemyntene av?

– Minnemynter er statens kanskje eneste varige uttrykk for anerkjennelse, som staten rår over, og bør derfor løftes opp og frem – av staten. Og hvem som skal få anerkjennelse bør verken overlates til private eller byråkrater alene.

- Vi i utvalget mener at utgivelser av minnemynt bør ligge så nærme det politiske ansvaret som mulig, sier Per Jordal, leder av minnemyntutvalget.
– På den måten vil de myntene som gis ut få den offentlige tyngden som behøves. Det er ikke tilfellet nå som Norges Bank har ansvaret alene. Som vi påpeker i innstillingen; Skal vi først ha en ordening med minnemynter, må vi praktisere den med en klar vilje og et tydelig engasjement.

Dette uttalte leder av minnemyntutvalget Per Jordal til Mynt&Historie i 2016. Siden den gang har det stikk motsatte vært praktisert. Norges Bank, som like før at minnemyntutvalget leverte sin innstilling fikk delegert myndigheten til utgivelse av jubileums- og minnemynter, har et ganske annet syn enn det offentlig oppnevnte utvalget.

Det var Finansdepartementet som satte ned minnemyntutvalget. Likevel har lite blitt tatt hensyn til av det utvalget presenterte med sine råd til Finansdepartementet og Norges Bank. I forslaget til ny sentralbanklov legger dessuten Sentralbanklovutvalget opp til en avvikling av minnemynter i edelt metall og dermed skrinlegge en flere hundre år lang kulturtradisjon. Styreleder i Samlerhuset og Det Norske Myntverket, Ole Bjørn Fausa, er ikke overraskende skuffet over lovforslaget.

– Utgivelse av minnemynter i edelt metall strekker seg 300 år tilbake i tid. At en slik tradisjon nå skal avsluttes med et pennestrøk, er ikke annet enn historieløst, mener han. Han peker på minnemynt som en av statens få virkemidler til å markere jubileum, historiske hendelser eller viktige hendelser i samtiden. Andre slike virkemidler er jubileumsarrangement og statlige begravelser. I dette selskapet er minnemynter det mest varige. – Det er bare én av grunnene til at det bør være i statens egen interesse å opprettholde en sunn minnemyntpolitikk, sier Fausa.

MEN GULLBRYLLUPET STO PÅ LISTE?

Da minnemyntutvalget presenterte sin innstilling til Finansdepartementet og Norges Bank, inkluderte dette et forslag til minnemyntprogram med en liste over anbefalte begivenheter verdt en minnemynt. På denne listen sto blant annet det kongelige gullbryllupet 29. august i år. Med bakgrunn i dette sendte Det Norske Myntverket et forslag til Norges Bank om å utgi en jubileums- og minnemynt i gull for å markere dette som er Norges første kongelige gullbryllup. Norges Bank avsto forslaget i brevets form med i hovedsak to begrunnelser. Det ene gikk på økonomisk risiko, mens det andre pekte på en liste over aktuelle begivenheter utarbeidet av en rådgivende komité nedsatt av banken selv i 2006. Her var ikke det kongelige gullbryllupet en del av forslagene. Og da kan man jo spørre seg: I hvilken grad tar Norges Bank hensyn til minnemyntutvalgets innstilling i sin planlegging av eventuelle minnemynter? Og hva er det egentlig som avgjør hvorvidt en minnemynt blir utgitt eller ikke. Skal vi overlate statens eneste varige uttrykk for anerkjennelse til byråkrater? Og er det kun økonomiske hensyn som skal tas når vi skaper morgendagens historie med nåtidens mest varige tegn på heder og ære?

Minnemyntutvalgets leder, Per Jordal, synes det er rart at sentralbanksjefen viser

Ikke godkjent: Norges Bank har ikke vurdert at kongeparets gullbryllup er en begivenhet verdig en minnemyntutgivelse, til tross for at det offentlig utnevnte minnemyntutvalget hadde markeringen på sin liste. Foto: NTB scanpix

til en innstilling fra 2006 og ikke vektlegger det departementsoppnevnte utvalgets innstilling fra 2014 i sitt svar til Det Norske Myntverket.

– Da departementet nedsatte et faglig kompetent utvalg, trodde vi det var fordi de skulle bruke det til noe, forteller Jordal. – Du tror jo at noe skal skje med innstillingen du leverer, men så langt kan vi ikke se at noe har skjedd. Vårt mandat gjaldt utgivelser i perioden 2018–2028, så nå er vi inne i mandatperioden, uten at innstillingen engang er sendt på høring. Forunderlig nok har vi inntrykk av at verken Norges Bank eller sentralbanklovutvalget er kjent med utvalget overhode.

Har du inntrykk av at arbeidet dere har lagt ned er puttet i en skuff og glemt?

– De aktuelle hendelsene taler jo for seg selv, sier Jordal.

Minnemyntutvalget ble nedsatt helt på slutten av Stoltenberg-regjeringen i september 2013. Utvalget ferdigstilte og leverte sin innstilling i oktober året etter. Da hadde Finansdepartementet tre dager før gjort et vedtak på å overføre kompetansen til Norges Bank, stikk i strid med utvalgets råd.

– Vi i utvalget mener at utgivelser av minnemynt bør ligge så nærme det politiske ansvaret som mulig, sier Jordal. – På den måten vil de myntene som gis ut få den offentlige tyngden som behøves. Det er ikke tilfellet nå som Norges Bank har ansvaret alene. Som

vi påpeker i innstillingen; Skal vi først ha en ordning med minnemynter, må vi praktisere den med en klar vilje og et tydelig engasjement. Hvis ikke kan ordningen virke motsatt av det som var meningen.

HARNORGES BANK GLEMT UTVALGET?

Siden Finansdepartementet delegerte myndigheten om utgivelser av minnemynt i edelt metall til Norges Bank, var det til banken minnemyntutvalget leverte sin innstilling.

– Etter dette kan det se ut til at Norges Bank har glemt det, sier utvalgsleder Jordal. – Og departementet også muligens, legger han til. At utvalgets innstilling heller ikke er tatt med i drøftelsen i forslaget til ny sentralbanklov, tyder på at de ikke er kjent med at et minnemyntutvalg er nedsatt av departementet, mener han. Men Jordal har som en påminnelse sendt et eksemplar av innstillingen til statsråden personlig. Og til banken har han følgende råd: – Hvis Norges Bank finner frem innstillingen, bør de lese litt om behovet for prosessregler, både for å gi forutsigbarhet men ikke minst for å fange opp at de rette begivenheter blir markert. Behovet for den type regler synes å være nokså opplagt, konkluderer han.

ØNSKER RESTRIKTIV PRAKSIS

Norges Bank mottok minnemyntutvalgets innstilling høsten 2014, like etter at de hadde

fått delegert ansvaret for utgivelser av minnemynt. På spørsmål om i hvilken grad banken benytter seg av rådene i innstillingen, svarer Leif Veggum, direktør for kontante betalingsmidler i Norges Bank i en e-post til Mynt&Historie:

– Generelt mener Norges Bank at det bør være en restriktiv praksis for utgivelse av minnemynter, i samsvar med forutsetninger i lovforarbeidene og tidligere forutsetninger fra regjering og Stortinget. Det er viktig for at utgivelsene skal opprettholde status som viktige markeringer, og at ordningen ikke skal bli «vannet ut». Det bør være begivenhetene som avgjør hyppigheten, og ikke at det skal utgis et bestemt antall minnemynter hvert år. På denne bakgrunn nedsatte Norges Bank i 2006 en rådgivende komité med særlig kompetanse på mynthistorikk, nasjonal historie og konstitusjonelle forhold for å utarbeide en liste over begivenheter i perioden 2010 – 2018 som antas å oppfylle kriteriene i retningslinjene for utgivelse av minnemynter. Etter en bred høringsrunde ble det vedtatt at listen skulle legges til grunn for planleggingen av utgivelser. Det kongelige gullbryllupet sto ikke på denne listen.

Førsteamanuensis på Myntkabinetet ved Kulturhistorisk museum Håkon Roland er medlem av Norges Banks pregekomité og har bidratt til den nevnte listen over begivenheter verdt en minnemynt. I følge ham var

gullbryllupet en av de mange begivenhetene som ble diskutert, men at man på grunn av strenge føringer på antall begivenheter som skulle listeføres satte et skille mellom offisielle kongelige jubileer som for eksempel regentår og private som bryllup, dåp og lignende. – Ut over det er det i og for seg ingenting i et kongelig gullbryllupsjubileum som diskvalifiserer for minnemyntmarkering, legger han til.

I følge Leif Veggum planlegger Norges Bank på samme måte som i 2006 å innhente ekstern kompetanse for å utarbeide en ny liste over aktuelle fremtidige begivenheter.

Kan vi for eksempel vente oss å se en minnemynt til Anne Cath. Vestlys 100-årsdag i 2020, som er en av forslagene i innstillingen til minnemyntutvalget?

– Hvorvidt det kan være aktuelt, må vi eventuelt komme tilbake til, når en ny begivenhetsliste skal utarbeides, sier han. Videre sier han at en begivenhetsliste vil være et viktig utgangspunkt for vurdering av søknader/begivenheter, men at det i særskilte tilfeller kan være aktuelt å vurdere anledninger som ikke dekkes av listen. – En endelig beslutning om en utgivelse må i tillegg blant annet

vurderes ut fra hvordan minnemynten inngår i den samlede markering av begivenheten, forklarer han.

Norges Bank peker på økonomisk risiko og dårlig salg av tidligere minnemynter. Kan kultur og tradisjon, og de mest håndfaste bevisene for nåtidens historie, kun forsvares av økonomiske hensyn?

– Generelt mener vi at beslutninger om utgivelse av minnemynter bør tas ut fra vurderinger av begivenhetene, og ikke ut fra kommersielle eller andre økonomiske hensyn knyttet til utgivelsene. Utgivelser i edelt metall som selges som samlerobjekter reiser problemstillinger i forhold til dette. Både fordi de innebærer en økonomisk risiko, og fordi det ofte er betydelig engasjement og aktivitet for å fremme slike utgivelser fra aktører som kan ha utsikter til økonomisk gevinst. Dette er en av årsakene til at de siste års utgivelser har vært i form av sirkulasjonsmynter med spesialpreg, hvor økonomiske hensyn ikke spiller inn på denne måten, sier Veggum.

Han forteller at banken har vært opptatt av at salg av jubileums- og minnemynter skjer på en nøktern måte der det er begiven-

heten som er i fokus. Der andre lands sentralbanker og myntverk gjerne utgir mynter med lavt opplag, har Norges Bank et annet syn på tilgjengelighet og etterspørsel.

Tror dere at interessen for minnemynt speiles i markedsføringen av denne og at Norges Bank kunne ha tenkt annerledes i forhold til å markedsføre minnemynter, slik andre land har stor suksess med?

– Ved salg av jubileums- og minnemynter har banken vært opptatt på at dette skjer på en nøktern måte og at det er begivenheten som er i fokus. Av den grunn bruker vi ikke salgsargumenter som knapphet og verdistigning, og har bl.a. satt maksimumsopplaget ved utgivelser av jubileums- og minnemynter så høyt at alle som ønsker skal ha mulighet til å få kjøpe disse. Markedsføringen har vært basert på utstrakt annonsering i lokal- og landsdekkende aviser og på nett, og salg via en salgskanal som er tilgjengelig for alle som ønsker å kjøpe myntene. Og i tillegg kan selvsagt mynthandlere kjøpe mynter for videresalg, avslutter Leif Veggum, direktør for kontante betalingsmidler i Norges Bank.

2007

Norges Bank nedsetter komité

Norges Bank etablerer en rådgivende komité bestående av professor Gro Hagemann, professor Aanund Hylland og førsteamanuensis Håkon Ingvaldsen (Roland) for å bistå banken i vurderingene av hvilke begivenheter som kan markeres med minnemyntutgivelser. Komiteen utarbeidet en liste over begivenheter frem til 2018 som oppfylte retningslinjene og etablert praksis for utgivelse av minnemynt.

25. februar 2009

Liste over begivenheter legges til grunn

Norges Banks hovedstyre går inn for at følgende liste over begivenheter legges til grunn for planlegging av minnemyntutgivelser de kommende årene (sirkulasjonsmynt med spesialpreg, jf. sentralbanklovens §13, eller jubileumsmynt i sølv/gull, jf. sentralbanklovens §16):

- 2010: Ole Bull 200 år
- 2011: Norges første universitet 200 år
Ski-VM, nordiske grener, Oslo
- 2012: HMK Harald V og HMD Dronning Sonja 75 år
- 2013: Allmenn stemmerett 100 år
- 2014: Grunnloven 200 år
Betzy Kjelsberg 150 år
- 2015: Høyesterett 200 år
- 2016: Norges Bank 200 år
- 2018: Den Norske Turistforening 150 år

DET NORSKE MYNTVERKET

SAMLERHuset

Veksle 20 kr for 20 kr – bestill på www.20for20.no!

FRAKTFRITT

Ny offisiell 20-kroner
minnemynt

Usirkulert kvalitet
- rett fra Norges Bank!

OPPGI BESTILLINGSNR 47021355 www.20for20.no kundeservice@samlerhuset.no ☎ 0 25 50

Ny offisiell 20-kroner 2018 med spesialpreg NÅ i eksklusiv utgave

UNIKT DESIGN:
Gravert med dekorativt kompass

Samlerhuset tilbyr nå årets minnemynt med spesialpreg i et dekorativt spesialdesignet kompass. **Denne eksklusive utgaven kan du sette frem slik at du kan studere minnemyntens jubileumsside** der motivet kan sees som et kompass i bruk. **Sikre deg den eksklusive utgaven for kun 299 kroner.**

Oppgi bestillingsnr **47021353** eller gå inn på www.samlerhuset.no/kompass

KUN 299 KRONER!

www.samlerhuset.no/kompass

0 25 50

Bestillingsnummer: 47021353

September 2013

Oktober 2014

Finansdepartementet setter ned minnemyntutvalget

Finansdepartementet oppnevner et rådgivende utvalg som skal klargjøre kriteriene for utgivelse av minnemynter, og komme med forslag til framtidige minnemyntutgivelser. Myndigheten til å beslutte utgivelse av minnemynter som følger av sentralbankloven §16 er på dette tidspunkt delegert til Finansdepartementet.

Utvalget består av: Leder Per J. Jordal, lagdommer

Sæbjørn Forberg, gårdbruker/magister i filosofi

Arnhild Skre, forfatter/historiker

Utvalget fikk følgende mandat:

1. Utvalget skal vurdere om det er hensiktsmessig med en revisjon av retningslinjene Norges Bank har utarbeidet for utgivelse av henholdsvis jubileums- og minnemynter som Finansdepartementet beslutter med hjemmel i § 16, og sirkulasjonsmynter med særpreg som Norges Bank beslutter med hjemmel i § 13. Utvalget bes særlig vurdere om retningslinjene bør presiseres, slik at det blir mindre rom for uklarhet rundt hva slags mynt en aktuell begivenhet bør markeres med. Det vises til vedlagte kopi av nåværende retningslinjer. Dersom utvalget mener retningslinjene bør revideres og/eller presiseres, skal utvalget også utarbeide utkast til slike endringer.
2. Utvalget skal utforme en innstilling over aktuelle framtidige begivenheter som bør markeres med myntutgivelser med hjemmel i sentralbankloven § 16. Utvalget skal komme med forslag til minnemyntutgivelser for en periode på 10 år, fra 2018 til 2028.

Norges Bank overtar ansvaret

Bare noen dager før minnemyntutvalget leverer sin innstilling, gjør Finansdepartementet et vedtak på å delegere kompetansen til å utgi jubileums- og minnemynter etter sentralbanklovens §16 til Norges Bank. Minnemyntutvalget blir gjort kjent med vedtaket, men holder fast ved sin konklusjon og skriver: Vedtaket endrer ikke de vurderinger og råd som fremgår av innstillingen, heller ikke utvalgets råd om at kompetansen til å utgi jubileums- og minnemynter bør ligge til Finansdepartementet. Brevet fra Finansdepartementet til Norges Bank ber sentralbanken følge opp innstillingen fra utvalget.

Minnemyntutvalget leverer sin innstilling

Minnemyntutvalget konkluderer i sin innstilling med at det offentlige har få måter å hedre personer, institusjoner, vendepunkt og begivenheter i Norgeshistorien. Utvalget konkluderer med at minnemynter er den beste og mest varige måten, og derfor viktig for en kulturnasjon. Minnemyntutvalget foreslår å beholde §16 og at kompetansen til å utgi jubileums- og minnemynter bør ligge til Finansdepartementet. Utvalget anbefaler videre å intensivere antall utgivelser til 1-2 utgivelser i edelmetall per år.

Oktober 2014

JANUAR 2015

Norges Bank har møte med minnemyntutvalgets medlemmer

Der banken ber om en utdyping og avklaring på enkelte deler av innstillingen.

10. APRIL 2015

Sentralbankloven skal vurderes

Det nedsettes et offentlig utvalg om å vurdere sentralbankloven og styringen i Norges Bank.

Minnemyntutvalget foreslår følgende liste for begivenheter som oppfyller kriterier for minnemynt:

Minnemyntutvalget ble i sitt mandat bedt om å utforme en liste over aktuelle fremtidige hendelser som «bør markeres med myntutgivelser med hjemmel i sentralbankloven §16», det vil si jubileums- og minnemynter i sølv og gull. Utvalget presiserer i sin innstilling av kandidatene oppfyller kriteriene for både minne- og jubileumsmynt samt sirkulasjonsmynt med særpreg. Her er minnemyntutvalgets liste:

- 2017: Samefolkets første landsmøte 1917 – organisasjonspioneren Elsa Laula Renberg
Dataprogrammet Simula67 50 år – forskerne Kristen Nygaard og Ole-Johan Dahl
- 2018: Det kongelige gullbryllupet 29. august
Norsk oljeutvinning 50 år – Jens Evensen
200 år siden forfatteren, språk- og mediepioneren Asmund Olavsson Vinje ble født.
- 2019: 75 år siden nedbrenningen av Finnmark og Nord-Troms i 1944
- 2020: Nidarosdomen 950 år
100 år siden Anne Cath. Vestly ble født
- 2021: Det norske flagget 200 år
50 år siden starten på ikke-vestlig innvandring til Norge
- 2022: Norske sparebanker 200 år
- 2023: Kronprins Haakon og Kronprinsesse Mette-Marit fyller 50 år 20. juli og 19. august

- 2024: Magnus Lagabøtes landslov 750 år
Norsk lærerutdanning 200 år
200 år siden industripioneren og samfunnsbyggeren Peter Jebsen ble født
- 2025: Svalbardloven 1925
Kringkastingen i Norge 100 år
- 2026: Hærens 400-årsjubileum
100 år siden jordmor Aasa Helgesen (1877-1968) ble Norges første kvinnelige ordfører
- 2027: Kong Harald og Dronning Sonja fyller 90 år 21. februar og 4. juli
- 2028: 75 år siden idretts- og folkehelsepioneren Grethe Waitz ble født
250 år siden embetsmannen og politikeren Wilhelm Frimann Koren Christie ble født

Blant hendelsene som ikke er tatt med, redegjør utvalget for utelatelsen av blant annet kongeparets 80-årsdager og 200-årsdagen til Henrik Ibsen.

15. juni 2016

Brev fra Norges Bank til Finansdepartementet

Brevet beskriver sentralbankens vurderinger av minnemyntutvalgets innstilling, og skriver at «Etter Norges Banks syn innebærer Finansdepartementets delegering av beslutningsmyndighet til Norges Bank andre premisser enn det utvalget har lagt til grunn når det gjelder formål og politisk behandling.» I lys av dette er det primært forholdet mellom de to typene myntutgivelser (sirkulasjonsmynt med spesialpreg og minnemynter i edelt metall, red. anm.), samt markedsmessige og økonomiske forhold, som er vurdert.

Norges Bank mener i brevet at sirkulasjonsmynter med spesialpreg er en kraftigere markering av en begivenhet enn jubileums- og minnemynter, ettersom opplagene er større og myntene blir mer synlige for publikum enn mynter som er rettet mot samlermarkedet. Videre skrives det at det bør etableres et klart skille mellom hvilke begivenheter som skal markeres med de ulike myntkategoriene. Norges Bank støtter ikke utvalgets forslag om at begivenheter bør rangeres etter viktighet gjennom valg og legering. Banken anser det som uheldig at mynter som markerer de viktigste begivenhetene får en mindre utbredelse enn mynter som markerer mindre begivenheter. Norges Bank skriver at de langt på vei støtter utvalgets syn på hvordan markedsmessige og økonomiske hensyn bør ivaretas, og mener at beslutninger om offisielle markeringer av denne typen i minst mulig grad bør påvirkes av kommersielle eller andre økonomiske

hensyn knyttet til utgivelsene. De peker på at utsikter til økonomisk overskudd kan føre til betydelig engasjement for å fremme utgivelser av jubileums- og minnemynter. Samtidig skriver de at slike utgivelser ikke bare kan rettes mot etablerte myntsamlere, og at det derfor må legges ned ressurser i markedsføring for å gjøre utgivelsene kjent og mulig for alle som vil kjøpe mynter. Utgivelser anses derfor som en økonomisk risiko, og Norges Bank mener at mynter med særskilt metall bør begrenses for å hindre påvirkning av kommersielle eller økonomiske hensyn. Etter Norges Banks syn bør det fortsatt være en restriktiv praksis for utgivelse av minnemynter, og at ordningen ikke bli «vannet ut».

I brevet skriver Norges Bank at de «tar sikte på å etablere en praksis hvor utgivelse av jubileums- og minnemynter med hjemmel i sentralbankloven §16 begrenses til å markere begivenheter innen kongehuset og spesielle konstitusjonelle jubileer. Dette vil være mynter i edelt metall som selges til samlere på samme måte som tidligere. Andre begivenheter eller hendelser vil bli markert med sirkulasjonsmynter med spesialpreg med hjemmel i sentralbanklovens §13, og settes i sirkulasjon som betalingsmynt på vanlig måte. Om det er ønskelig med spesielle samlereobjekter i tillegg, kan det lages spesialkvaliteter (proof, BU) av sirkulasjonsmynten, slik det også gjøres i dag».

Juni 2017

Forslag om ny sentralbanklov leveres

Finansdepartementet mottar forslag om ny sentralbanklov, og denne sendes på høring. Utvalget foreslår i forslaget om å fortsette med 10- og 20-kroner sirkulasjonsmynter med spesialpreg, men å avvike paragrafen som lovregulerer minnemynter i edelt metall. Utvalget tilføyer at dette ikke trenger å være til hinder for at Norges Bank på egne vegne kan beslutte utgivelsen av slike minnemynter. Sentralbanklovutvalget foreslår videre at overskuddet fra eventuelle minnemynter som Norges Bank beslutter skal gå til banken selv, og ikke til allmenntilfelle formål. Fra 1991 til 2005 ga overskudd fra minnemyntsalg 120 millioner kroner til allmenntilfelle formål.

Høsten 2017

Det Norske Myntverket foreslår minnemynt

Det Norske Myntverket foreslår ovenfor Norges Bank å utgi en minnemynt i gull i forbindelse med Norges første kongelige gullbryllup i 2018. Norges Bank avslår forslaget med begrunnelse i at begivenheten ikke er å finne i bankens komités liste, og at en utgivelse vil kunne utgjøre en betydelig risiko.

2018

Etter 2018?

Fremtiden for norske minnemynter er foreløpig uklar. Den nye sentralbankloven er enda ikke vedtatt. Listen fra minnemyntutvalgets innstilling ligger der, men ingen minnemynter i edelt metall er på nåværende tidspunkt planlagt fra Norges Banks side. I brevet fra Norges Bank til Finansdepartementet i juni 2016 skrives det at banken ikke ser det formålstjenlig å gå nærmere inn på minnemyntutvalgets liste over aktuelle begivenheter, og vil på samme måte som i 2006 innhente eksternt kompetanse til å utarbeide en liste over aktuelle fremtidige begivenheter. Denne listen blir sendt på høring og vil bli retningsgivende for utgivelser, men banken skriver også at antar at det likevel i helt spesielle tilfeller bør være en viss åpning for å beslutte utgivelser som ikke står på listen.

Det første samiske landsmøtet 100 år ble markert med sirkulasjonsmynt 20 kroner med spesialpreg, tross at det ikke sto på Norges Banks komités liste over aktuelle begivenheter på minnemynt.

Fra gull til kobbernikkel og papirpenger

NOEN HOVEDTREKK I GULLSTANDARDEN OG GULLMYNTENES HISTORIE I NORGE 1873-1920

Normalt når vi snakker om myntstandard og gullmynt i Norge, har vi fokus på selve utmyntningen og myntseriene. Denne historien handler imidlertid om mye mer, også for oss som hovedsakelig er interessert i mynt- og pengehistorien: Norges Banks gullbeholdning, pengelovgivning, den skandinaviske myntunionen, valutakurser og bankgebyrer, 1. verdenskrig, gullinnløsning og sist, men ikke minst, sølvmynt og skillemyntenens betydning.

Gullbarrer i Norges Banks gullkjeller, 1935.
Foto: Norsk Telegrambyrå

Forberedelsene til overgang fra sølvstandard til gullstandard medførte at Norges Bank måtte selge sølv og kjøpe gull. I løpet av året 1873 ble størstedelen av denne prosessen gjennomført. Ved utgangen av året hadde Norges Bank en gullbeholdning som utgjorde 7 057 000 speciedaler og sølvbeholdning på 1 535 000 speciedaler. Året etter ble sølv for ytterligere 1 180 000 speciedaler omsatt i gull.

Under 1873 var det ennå ikke preget gullmynt i Norge, men det var sendt gullbarrer til Den Kongelige Mynt til en verdi av en halv million speciedaler for utmynting til 20 kroner.

Lov 8. juni 1881: Det skulle være tillatt å utmynte 5 kroner i gull. Norge og Danmark unnlot å iverksette utmynting av slike 5 krone-mynter. Det fantes pengesedler pålydende 5 kroner i omløp. I tilfeller der folk forlangte å få myntstykker på 5 kroner benyttet man seg av svensk mynt. I Sverige iverksatte man utmynting av 5 kroner gull umiddelbart etter at vedtaket gikk gjennom.

Sirkulære 5. mars 1894: Norske banker blir underrettet om at svenske pengesedler skal mottas for pari kurs. Inntil dette hadde norske banker beregnet vekslingsgebyr på mellom en halv og to prosent, noe som hadde skapt irritasjon i Sverige.

Bestemmelse 1. januar 1898: Kursen på danske sedler ble fastsatt til kr. 99,80 per 100 krone. Det forelå ingen formell avtale,

men alle tre land praktiserte innløsning av pengesedler til full eller tilnærmet full verdi.

Moratorium 4. august 1914: Utbruddet av første verdenskrig med Østerrikes krigserklæring 28. juli 1914 skapte stor uro ikke bare i finansmarkedene, men også blant vanlige folk. Allerede fra 27. juli kunne Norges Bank merke betydelig pågang etter innløsning av pengesedler i gull. I de påfølgende dagene ble pågangen så stor at Den norske regjering besluttet å stanse gullinnløsningen. Beslutningen ble vedtatt i statsråd hos kongen på kvelden 4. august.

Etter at gullinnløsningen var stanset med virkning fra 5. august begynte folk å veksle til seg sølvskillemynt. I løpet av august måned minket Norges Banks sølvbeholdning fra kr. 1 730 000,- til kr. 1 090 600,-. Under noen uker ble store deler av sølvmyntene i omløp trukket ut av sirkulasjon. Dette skapte store problemer for næringslivet. Etter noen uker roet situasjonen seg igjen og sølvmyntene fant veien tilbake til sirkulasjon.

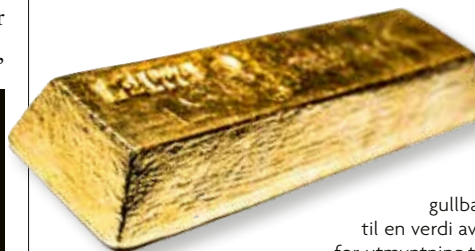
Som vi vet opphørte gullutmyntingene etter 1910 og sølvutmyntingene etter 1920. Det var irreversible prosesser. Heretter ble det papirpenger, kobbernikkel og bronse, fra 1 øre til 1000 kroner.

&

Svein Harald Gullbekk

NUMISMATIKER OG PROFESSOR, KULTURHISTORISK MUSEUM, UNIVERSITETET I OSLO
PROFESSOR SVEIN H. GULLBEKK LEDER ET INTERNASJONALT FORSKNINGSPROSJEKT
OM RELIGION OG PENGER I MIDDELALDEREN.

I 1873 var det enda ikke preget gullmynt i Norge, men det var sendt gullbarrer til Den Kongelige Mynt til en verdi av en halv million speciedaler for utmyntning til 20-kronere. Foto: Norges Bank/Nils S. Aasheim

PER ARDUA AD ASTRA

DEN STORE FLUKTEN

24-25 mars 1944

Fra venstre: Jan Staubo, Per Bergsland, Halldor Espelid og Jens Müller. Staubo ble senere medlem av den internasjonale olympiske komité. Foto: Professor Jonathan Vance - The Ley and Lois Smith War, Memory and Popular Culture Research Collection, Western University, London, Ontario, Canada.

Robert Pearson
FORFATTER OG HISTORIKER

Det var en kald og mørk natt da over to hundre menn stille samlet seg i hytte 104 på Stalag Luft III, en krigsfangeleir 160 kilometer sørøst for Berlin. Leiren hadde åpnet i april 1942 og huset hundrevis av allierte flyvere tilknyttet Royal Air Force. Allerede i oktober 1943 hadde stedet vært scene for et vellykket fluktforsøk da Michael Codner, Eric Williams og Oliver Philpot gravde seg ut i frihet. Philpot ga seg ut for å være en norsk marгарinprodusent, enda han ikke kunne et

eneste ord norsk! Likevel kom alle tre seg trygt til Stockholm.

Klokken 21 om kvelden var det mørkt. En time senere ble hyttas komfyr fjernet, sammen med et hengslet flislagt brett forkledd som en del av gulvet; Harry var åpen og klar til bruk. Den 10 meter dype og nesten 100 meter lange tunnelen hadde blitt ferdig bare noen få dager tidligere. For å støtte opp veggene i tunnelen, hadde man brukt tusenvis av sengebord tatt fra fangenes køyer. Hele konstruksjonen var av såpass avansert

1: Lancaster Mk II i Royal Air Forces skvadron 115 i Wretham 1943. Foto: Ukjent.

2: Jens Müller med en 331-skvadron Hawker Hurricane på Royal Air Force Skeabrae 1941. Foto: Ukjent

Dette bildet av Den store flukten, «The Great Escape», tilhører Royal Air Force Club, Piccadilly, London. Foto: Chris Honeywell, Working Images, Oxford.

Les mer om den store flukten på: <http://therealgreatescape.com>

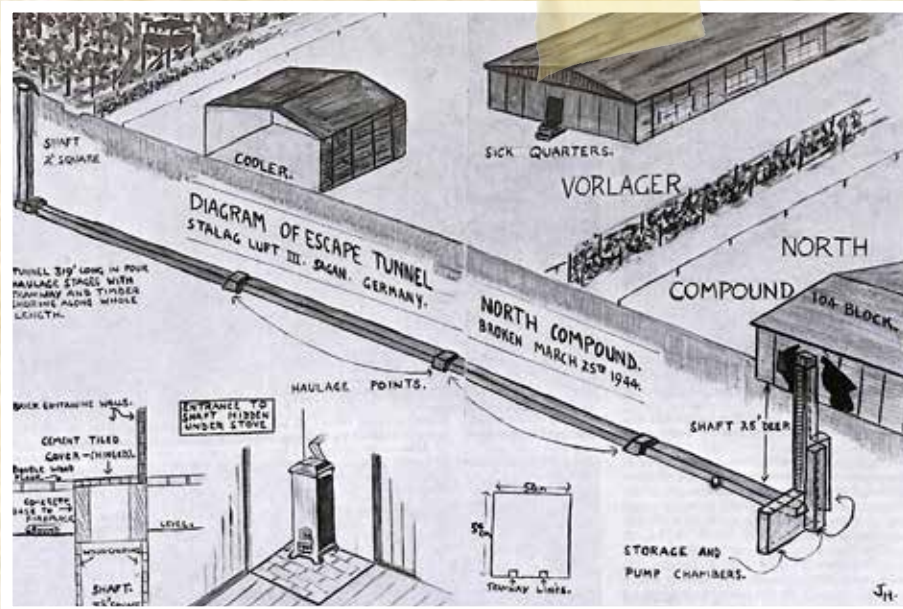

Diagram av flukttunellen i Stalag Luft III av Jon Hamilton, fra magasinet After the Battle.

Tysk vakt og pumpen som ble brukt i flukttunellen. Foto: IWM.

ingeniørkunst at hele tunellen var fullstendig opplyst av elektriske lys og ventilert ved hjelp av en luftpumpe.

Spenningen bredte seg i hytta de de første smøg seg gjennom hullet i gulvet, ned tre-stigen og gjennom tunellen til frihet, alle kledd i sivile klær som de hadde laget utfra uniformene sine. Noen hadde med seg rasjoner: karameller, havre, rosiner og sjokolade, kart, falske pass, togbilletter og andre offisielle papirer. Mens andre, kjent som «hardhausene», hadde med seg lite, men var forberedt på å ta sjansen.

Fordi de var så mange, tok hele prosessen med å få alle gjennom tunellen frustrerende lang tid. Det hjalp heller ikke at et luftangrep i området tvang tyskerne til å kutte elektrisiteten slik at tunellen ble mørklagt inntil man fant stearinlys.

Like etter midnatt steg den norske Spitfire-piloten løytnant Jens Müller ned stigen og forsvant ned i den mørke tunellen. Müller hadde

flydd i 331-skvadronen og blitt skutt ned like ved den belgiske kysten, og var nummer 43 på listen over de som flyktet denne natten. Like bak ham kom sersjant Per Bergsland, en Spitfire-pilot fra 332-skvadronen som var blitt skutt ned under Dieppe raidet i august 1942. De to mennene ålste seg etter tur gjennom den trange, kvelende tunellen før de til slutt krøp opp i den kalde natten til frihet. Deretter gled de usett inn i skogen.

To timer senere satt de to nordmennene, forkledd som norske arbeidere, på et tog fra Sagan til Frankfurt. Bevæpnet med 160 Reichsmark og et falsk brev fra Siemens med tillatelse til å reise til havnen i Szczecin, hadde den første delen av flukten foregått uten problemer. Vel fremme i Frankfurt byttet de tog. Til tross for at en tysk soldat anså dem mistenkelige og ba om å få se papirene deres, ankom de trygt frem klokken 10 om morgenen. Med ordre om å ikke bevege seg igjen før mørkets frembrudd, fikk de timene til å gå før det ble trygt å finne veien til 16 Klein Oder Strasse: et bordell, det beste stedet for å finne svenske sjømenn!

Müller banket på døren og ventet. Ingen svarte. Han banket igjen. Da steg en mann frem fra skyggen og spurte hva de ville. Etter en kort diskusjon og litt bestikkelser, forsvant han inn i bordellet før han etter kort tid kom tilbake med en svensk sjømann som guidet dem til havnen. Sjømannen ba dem gjemme seg blant noe jernbanegods og vente mens han gikk om bord i skipet. Hvis det var trygt, skulle han plystre til dem slik at de kunne komme om bord. Mennene ventet. Etter hvert kom en tysk patrulje frem og begynte å lete blant lasten der de gjemte seg. Rømlingene lå gjemt og turte knapt puste, men patruljen beveget seg snart videre. Timene gikk, ingen

The Great Escape Memorial.

Lancaster.	F/S. NEWMAN,	Captain.	18.48	-
Mark II.	SGT. CLEARY, J.	Navigator.		
(A4)K.DS.664	SGT. BURWELL	WOP/AIR.		
	SGT. HILDER, C.	A/B.		
	SGT. ALKEMADE, N.	MU/AG.		
	SGT. McDONOUGH, J.	R/G.		
	SGT. WAR	R/ENG.		

plystring lød, og klokken 3 om morgenen seilte skipet av gårde.

Kalde og trøtte spaserte rømlingene tilbake til byen der de søkte tilflukt på et hotell. Hotellsjefen ble mistenksom og sjekket de falske papirene deres nøye før han ga dem hvert sitt rom. Helt utslitte sov de til klokken 17.

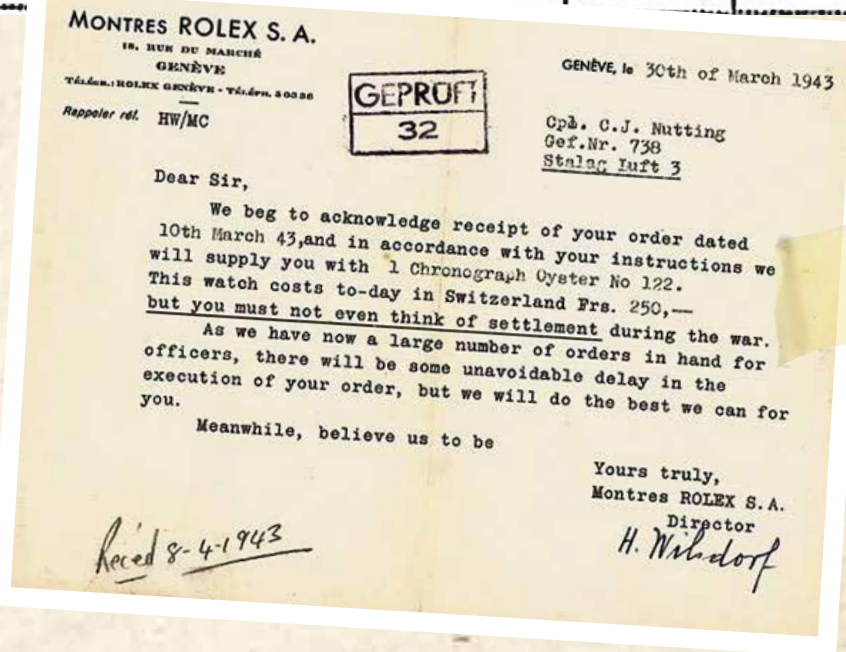
Med ingen andre muligheter prøvde de to mennene lykken nok en gang på bordellet der de møtte to svenske sjømenn som bedyret at de kunne hjelpe.

Da de kom til havnen måtte de krysse en bro for å komme til skipet, men tysk politi sperret veien. En politimann sjekket sjømennenes pass før de lot blikket gli over på Müller og Bergsland. Men politimannen antok at de alle var en del av mannskapet, og alle fire ble vinket gjennom.

Stuet om bord på skipet gjemte svenskene de to mennene blant ankerkjettingen tildekket av en presenning og en rull med netting. De fikk både mat og drikke, men timene snirklet seg sakte forbi. Akkurat i det skipet skulle til å forlate havnen, ble det gjennomsokt av tyskere. De lette også der Müller og Bergsland gjemte seg, men fant ingenting. Skipet forlot havn.

Bare fire dager etter at de hadde rømt, steg Müller og Bergsland i land på svensk jord. Dagen etter ble de tatt til den britiske legasjonen i Stockholm der de hvilte og skrev rapport. En uke senere ble de kjørt til flyplassen i Bromma og plassert på to ventende Mosquito-fly. Tre timer senere landet de i Leuchars, Skottland. Det hadde vært en bemerkelsesverdig rask reise til frihet.

En annen bemerkelsesverdig historie fra natten mellom 24. og 25. mars 1944, er historien om Nicholas Alkemade. Under luftangrepet som førte til at fangeleirens elektrisitet ble skrudd av, var en Lancaster fra 115-skvadronen – K-DS 664, kjent som «Werewolf», på vei tilbake fra et angrep over Berlin da det på grunn av sterk nordavind drev sørover mot Stalag Luft III.

21 år gamle sersjant Nicholas Alkemade satt bakerst i flyet som bakskytter da en Junkers 88 nattjager åpnet ild mot «Werewolf» og satte den i brann. Angrepet var totalødeleggende, og det ble gitt ordre om retrett. Alkemade forsøkte å få løs fallskjermen mens resten av flyet sto i flammer. Han hadde nå to valg.

– Jeg var aldri i tvil om at dette betydde slutten, uttalte han senere. – Spørsmålet var hvorvidt jeg skulle bli værende i flyet og brenne i hjel, eller om jeg skulle hoppe i døden. Jeg bestemte meg for å hoppe for å få en rask avslutning, ålte meg ut av setet og slo en kollbøtte ut av flyet.

Fra 18.000 fot falt Alkemade fra den brennende Lancasteren før han mistet bevisstheten frem til han våknet i en snøfönn ved siden av et tre som hadde tatt i mot for fallet. Utrolig nok var han fremdeles i live!

Uten mulighet for å bevege seg på grunn av skadene han hadde fått, ble han raskt tatt til fange. Først nektet tyskerne å tro ham og trodde han var en spion, før de fant vraket av «Werewolf». Historien ble bekreftet og han ble senere satt som fange i Stalag Luft III. Alkemade var en av tre overlevende fra «Werewolf»-mannskapet på syv.

The Great Escape Memorial.

Tragisk nok ble 73 av de 76 mennene som rømte den skjebnesvangre natten tatt til fange igjen. 50 ble skutt som represalie på ordre av Himmler, inkludert Roger Bushell, «Big X» og de to nordmennene Nils Fugelsang og Halldor Espelid. Var det verdt det? Stalag Luft III-veteran Charles Clark oppsummerer flukten på følgende måte:

«Jeg tror ofte det glemmes at Den store flukten antagelig var en av RAFs dristigste operasjoner, når du ser på hva som ble oppnådd med begrensede ressurser».

&

Kilder:

Imperial War Museum, London
The Royal Air Force Club, London
The National Archives, Kew, London
After The Battle No 87, 1995
Walters, Guy. *The Real Great Escape*, Bantam, 2013.

NORGES FØRSTE MINNEMYNT

var en speciedaler fra 1661. Akershusspecien, som den gjerne kalles, er uhyre sjelden og ble utgitt for å feire Kong Frederik IIIIs enevelde. Mynten forestiller Akershus festning og ble overrasket til tronarving kronprins Christian i forbindelse med en markering av kongens enevelde på Hovedtangen.

Akershusspecie: Minnemynter har vært utgitt i Norge siden 1661.

I GRUNNSTEINEN PÅ STORTINGET

Stortingsbygningen i Oslo ble åpnet i 1866. Grunnsteinen ble lagt i 1861 og inneholdt en speciedaler.

NORGES DYRESTE SPECIEDALER

Speciedaleren fra 1861 ble preget i bare 13 eksemplarer. Årsaken til det lave opplaget var at grunnsteinen til Stortinget skulle nedlegges dette året, og Finansdepartementet bestilte derfor 10 eksemplarer av speciedaleren, 10 av halvspecien, en 24-skillling og en 12-skillling. Ett eksemplar av hver valør skulle legges ned i grunnsteinen. I tillegg til de 10 myntene ble det preget 3 eksemplarer som etter loven skulle leveres til diverse institusjoner. På en auksjon i Stockholm i 2015 ble et eksemplar av denne speciedaleren fra 1861 solgt. Kjøperen måtte ut med 1,8 millioner svenske kroner pluss omkostninger. En gedigen rekord for en norsk speciedaler!

1 SPECIEDALER = 120 SKILLING

Kong Karl Johans myntreform gjorde 1 speciedaler offisielt verdt 120 skilling.

Samlerhuset tilbyr norske Speciedalere. Kontakt 0 25 50 for mer informasjon eller besøk

www.samlerhuset.no/speciedaler

NORGES SISTE SPECIEDALER BLE SLITT UT SOM 2-KRONE

16. oktober 1875 trådte den skandinaviske myntunionen i kraft, og i unionens første paragraf het det at «Pængeenheden skal være Krone, som deles i 100 Øre». Dermed var speciedalere og skilling historie, til fordel for de moderne valørene kroner og øre. Opplaget på halvspeciene fra 1873 var lave 4.200 stk. Årsaken var at man var klar over at det ville komme nye mynter, og behovet for flere speciemynt var lite. Dessuten sprakk pregestemplene under produksjon. Det tok hele 5 år før 2-kronen avviklet halvspeciedaleren fra 1873, og mynten måtte derfor virke som et substitutt for tokroningen i perioden 1875 til 1878. Foruten design og valør var myntene ganske like. Vekten skilte med bare 0,64 gram i favør av den gamle speciemynten. Siden halvspeciedaleren sirkulerte i 5 år førte det til at de fleste ble utslitt for mye slitasje. Dessuten var det svært få mynter som aldri kom i sirkulasjon. Mynten var meget ettertraktet som betalingsmiddel i sin tid, og det er derfor denne mynten er kostbar i både sliten og velholdt kvalitet.

Norges siste halvspeciedaler fra 1873 ble benyttet som tokrone frem til de første tokronene kom fra 1878. Det gjør at disse halvspeciene ble svært slitte og er kostbare samleobjekter i både god og slitt kvalitet.

THALER, DALER OG DOLLAR

Både de norske dalerne og amerikanske dollar stammer fra den tyske Joachimthaleren, eller thaler som den ble kalt på folkemunne, en tysk-østerrisk sølvmynt fra 1519-30.

Norges første daler ble laget på nonnekloster

Norges aller første daler er Gimsøydaleren fra 1546. Mynten ble preget i Gimsøy kloster ved Skien. Her hadde det tidligere vært et nonnekloster, men etter reformasjonen i 1537 ble Gimsøy brukt til myntproduksjon etter at man fant sølv i Telemark.

Norges første daler, Gimsøydaleren. Foto: Lill-Ann Chepstow-Lusty, Kulturhistorisk museum, UiO.

CHRISTIAN VIIS «GIANELLI» SPECIEDALER

Christian VIIIs siste norske speciedaler ble slått mellom 1791 og 1795 på Den Kongelige Mynt på Kongsberg. Myntens stempler er skåret av Peter Leonard Gianelli, som er grunnen til at mynten kalles «Gianelli-specie».

Ny digital myntkatalog

Myntkatalogen Norges Mynter har lenge vært utgitt på papir, og nå kommer den endelig digitalt! Logg deg inn på www.norgesmynter.no for å se oppdaterte lister over Norges mynter fra 1814 frem til i dag.

Din myntskatt

Som barn har de fleste av oss drømt om å finne en stor myntskatt. Mange av oss drømmer fremdeles om det som voksne. Og det som kan være en helt ordinær mynt for noen, er en myntskatt for andre. Det er noe av det som er så fascinerende med å være myntsamlere. Derfor har vi spurt et knippe kjente fjes i myntbransjen: Hva er din myntskatt?

Foto: Dasa Stankova, Oslo Myntgalleri

Jeg er en myntnerd, men jeg samler ikke mynter selv. Det er av den enkle grunn at jeg som innkjøper for Samlerhuset-gruppen ikke vil utsette meg selv for å komme i den situasjonen at jeg må velge mellom å la en godbit gå til meg selv eller til jobben. Skulle jeg derimot hatt én myntskatt, skulle det ha vært Eid Mar – mynten Brutus ga ut til minne om mordet på Julius Cæsar.

Esko Larkka - innkjøper i Samlerhuset-gruppen

Det er en mynt jeg kjøpte i København på 70-tallet og nå har hatt i over 40 år. Mynten er preget for Olav Kyrre, og på revers side står det skrevet i runer: Gunnar eier dette stempel. Det er ikke en stor sjeldenhet, men innskrift med runer er litt uvanlig. Mynten stammer ganske sikkert fra Græslifunnet i 1878, Myntkabinetet solgte dubletter fra dette funnet en gang på 1890-tallet. Det er en ussel liten penning, med et portrett som i følge Kolbjørn Skaare minner mer om en reke enn et menneske, men det er den eneste mynten jeg vet om med navnet mitt.

Gunnar Thesen - mynthandler

«Gunnar eier denne stamp»
Foto: Dasa Stankova, Oslo Myntgalleri

Jeg er glad i engelske middelalder-mynter og spesielt i myntene utgitt av vikingene i England på 800- og 900-tallet. De forteller om et møte mellom vikingens verden med troen på norrøne guder og de engelske kongene og biskopenes verden, der kristendommen hadde fått fotfeste. Jeg må innrømme at jeg er veldig svak for analysene og spekulasjonene rundt myntmotivene fra denne tiden. Når kong Ragnvald av York avbilder en hammer på en mynt, er dette symbol for Thors hammer og derved vikingens gudetro eller er det et mer prosaisk motiv for urbanisering, der hammer er symbol for byens håndverkere? Jeg og noen historikere tror på førstnevnte, men ledende akademikere tror på det siste. Og hva med Kong Sigtrygg Gales og Eirik Blodøks sverd-mynter: Er sverdet et symbol på vikingenes fremgang, eller er det ment som symbol på Guds motstand mot vold, etter som de samme sverd-motivene finnes på mynter som hedrer St. Peter og St. Martin? Jeg tror på førstnevnte, mens noen akademikere argumenterer hardt for sistnevnte. Slik synes jeg er veldig fascinerende, og gjør at myntmotivene blir ekstra spennende, og akkurat i dag velger jeg meg derfor Sigtrygg Gales sverd-mynt som min favoritt, utgitt på 920-tallet for å hedre St Peter.

Ole Bjørn Fausa - grunnlegger av Samlerhuset og styreleder i Det Norske Myntverket

Selv om jeg er overbegeistret for den nye Coca Cola Gork-mynten, så velger jeg meg en penny fra kong Aethelred II (978-1016) av England. Det er en mynt som ble preget rundt år 1000, og jeg har en spesiell personlig tilknytning til den. Det er få som finner navnet sitt på mynter, og enda verre er det om man har et såpass norrønt navn som Kjetil. Men det finnes altså: Engelske pennies har alltid myntmesterens navn på baksiden, og på denne mynten står det Cytel. Det er tilpasning av Ketill, og det er jo navnet mitt før kj-lyden kom i middelalderen. Vikingene hadde jo en sterk tilstedeværelse i England en god stund før denne mynten. Jeg forestiller meg at det var en av vikingætt som fikk familienavnet, men som ble noe så moderne som myntmester den gang for 1000 år siden. Den første norske mynten kom jo bare noen år tidligere.

Kjetil Kvist- samler og historiker

Min myntskatt er 25-øren med bilde av ein kjøttmeis. Eg fann ein ti-øring. Pengar var heilt ukjent for meg, eg var nok ikkje meir enn 3-4 år. Så da eg fann den ti-øren fekk eg lov til å behalda den, og den vart lagt i ein trekopp. Far hadde gjeburdsdag i slutten av mai, eg hadde høyrdd at han likte kvikkklunsj og ville kjøpe det til han for tiøren. På forunderleg vis låg det også ein 25 øring i koppen ein morgon. Eg trudde det var linerla som pryda den blanke fine mynten. Eg ville ha mynten med meg over alt. Men etter litt innføring i finansanes finurlege vegar måtte eg forstå at dersom det skulle bli kvikkklunsj til far, så måtte eg ta vare på alt som dukka opp i denne koppen. Det kom både elghund og fleire bier. Kåre på bua var stram i blikket da han rekna over dei varme, sveitte myntane frå ei lita hand. Men beløpet stemte og det var nok til ei trippelpakke med kvikkklunsj. Om kvelden var det kakao med broderleg fordelte striper kvikkklunsj til fem søstre, mor og far og gamle gomo.

Ingrid Austlid Riise – myntgravør Det Norske Myntverket

Jeg har én sølv 2-krone som betyr mye for meg. Den er fra 1912, i fin kvalitet, og er fra det året min far ble født. Den er ikke spesielt verdifull, men én jeg setter veldig pris på å ha i samlingen. Mynten er ikke arvet, men noe jeg kjøpte selv for en del år siden. I samme gate fikk jeg en usirkulert 5-kroneseddel av sønnen min Sindre fra mitt eget fødselsår 1955. Det er også et objekt jeg setter pris på å ha i min samling. For noen år siden kjøpte jeg en gullmynt fra OL i Vancouver, med Kanadagjess som hovedmotiv. Jeg er jo ornitologi-interessert, så denne gullmynten setter jeg stor pris på å ha. Ellers har jeg arvet en gammel medalje fra fatter'n som er i kobber, og som ble laget til en utstilling på starten av 1900-tallet. Det er lenge siden jeg har hatt den fremme, men den har en spesiell plass i samlingen.

Vidar Hangeland- kunderådgiver Samlerhuset

Har du en myntskatt?

Vi vil gjerne høre om din myntskatt. Det trenger ikke nødvendigvis være den mest sjeldne, den mest kostbare eller den eldste, men den med den beste historien. Kanskje vi kan publisere din historie i neste utgave av magasinet? (vi spør alltid på forhånd!). Den beste historien belønnes i tillegg med en gave fra redaksjonen.

17. mai.medaljer:

Fra splittelse til samling

For 100 år siden herjet krigen i Europa. Norge var nøytralt, men nordmenn unnslopp ikke krigen. Krigen var en del av den norske hverdagen. Nødvendige matvarer var rasjonert, og prisene økte veldig uten at lønningene holdt følge. Norske sjøfolk kom nær krigshandlingene, og mange forsvant på havet etter at skipene ble torpedert. Men alt dette hindret ikke nordmenn å feire 17. mai.

Nasjonaldagen vår er noe av det vi liker å fortelle om. Det er et særnorsk fenomen å feire en nasjonaldag med barnetog og ikke militærparader. Det mange ikke vet er at det fra 1881 til 1920 ble laget spesielle medaljer for dagen. Norske samlere har i flere generasjoner samlet 17. mai-medaljer. Det har gitt dem et unikt innblikk i hvordan grunnlovsdagen ble feiret før – og det er en spennende historie. Historien om 17. mai-feiringen er historien om en dag som før splittet folket – før det igjen ble samlet.

EN STATUE AVDUKES

Kjetil Kvist

SAMLER OG NUMISMATIKER

De første medaljene ble utgitt i anledning avdukingen av Henrik Wergeland-monumentet 17. mai 1881. Monumentet står der fremdeles, midt i Oslo. Det ble laget tre medaljer, to av dem for å bæres i bånd på jakkeslaget. Det var i og for seg ikke første gang man solgte små medaljer

Throndsens mesterverk fra 1896.

til å bære på seg, og gjerne i forbindelse med avdukninger av statuer. Det som ble avgjørende denne gangen var at medaljene ble laget til feiringen av 17. mai, og nettopp dette var starten på en tradisjon.

Det var særlig i Kristiania medaljene ble populære. De første årene var det kun enkle medaljer i ulike fasonger.

De ble også brukt som adgangstegn til den store offisielle feiringen. Men i 1889 synes 17. mai-komiteen at det var på tide med en flottere medalje til grunnlovens 75-årsjubileum. De fikk laget en medalje gjennom gullsmed David-Andersen. Den er fint gravert med et bilde av Eidsvoldsbygningen og Stortinget på hver sin side. Begge deler sterke symboler på grunnlovsdagen.

MYNTGRAVØRENS MEDALJER

Disse medaljene var det flere som la merke til. Myntgravør Ivar Throndsen (1853-1932) var en av dem. Han var en solid fagmann, og en forretningsmann til fingerspissene. Han hadde allerede produsert en rekke flotte medaljer, og ganske snart ble han storprodusent av 17. mai-medaljer. De første medaljene fra ham er datert 1884 og 1885, men ingen av dem ble laget i stort antall. Fra 1890 laget han medaljer for

En sjelden bergensmedalje med Ole Bull.

Arbeiderorganisatoren Marcus Thrane på en medalje fra 1901.

17. mai-feiringen i Kristiania. De ble solgt gjennom et snedig nettverk av kommisjonsselgere, fra vaktmestere på skolene til gateselgere. Medaljene ble laget i ulike metaller som sølv, gylt bronse og aluminium. Mange tusen ble solgt hvert år. Aluminiumsmedaljene var billigst og kostet rundt 10 øre stykket. Sølvmedaljene kostet så mye som 2 kroner.

17. MAI: SPLITTELSENS DAG

Den gangen på begynnelsen av 1890-årene var 17. mai-feiringen splittet. Det var sterke politiske skillelinjer i samfunnet, og de ble veldig tydelige hver gang grunnlovsdagen skulle feires. Man var enige om å feire grunnloven, men man var sterkt uenig om tolkningen av den. Hver politisk retning hadde sine parader – for det var borgertogenes dag. Noen samlet seg i «grunnlovstro» tog, altså de som fremdeles ville ha en union med Sverige. Andre samlet seg om det motsatte: For å oppheve unionen. Og atter andre samlet seg i tog der de krevde alminnelig stemmerett for kvinner og menn. Høyre, Venstre og Arbeiderpartiet fikk stor innflytelse over feiringen av 17. mai.

Alle disse strømningene kom til syne på medaljene. Samme år som 17. mai-komiteen fikk laget sin medalje med Stortinget og Eidsvoldsbygningen, så ble det laget en liten medalje til stemmerettstoget 17. mai. Da arbeiderbevegelsen vokste seg sterkere ut over 1890-årene, så laget de også årvisse medaljer for 17. mai-feiringen. Det er interessant å sammenligne dem med de medaljene Ivar Thronsdens laget.

POLITISKE BUDSKAP

Det er ingen uenighet om at Ivar Thronsdens 17. mai-medaljer er de flotteste som er laget. Han var en mester, enten han graverte store eller små medaljer. Særlig kjent er den fra 1896 som viser en ung mor som holder opp sitt unge barn: «Rop:

Leve Norge!» står det på medaljen. Innskriftene på medaljene hans var alltid patriotiske: «Lov og frihed – Norges bedste værn og feste» sto det på medaljen i 1891 og «Jeg vil værgе mitt land» på medaljen fra 1897. Dette var budskap som omfavnet både koservative tilhengere av unionen og radikale som ville ut av unionen.

Kravet om allmenn stemmerett gikk igjen på medaljene fra arbeidertogene. Disse medaljene er mye enklere enn Thronsdens medaljer, og de var heller ikke veldig kostbare den gangen de ble solgt. Mange tusen samlet seg i arbeider-toget. Medaljen fra 1896 krever «Ret for alle – Fred mellem folkene», som var en reaksjon på de som ville ha en åpen konflikt med Sverige om unionen. Det er en viss avstand i denne medaljen til Thronsdens medalje fra samme år. Og i 1901 ble det laget en medalje med portrett av Marcus Thrane (1817-1890).

Dikter og polfarer på Thronsdens medalje fra 1899

Den gamle arbeideragitatoren fikk sin medalje samme år som admiral Peter Wessel Tordenskiold (1690-1720) ble portettert på Thronsdens medalje. Samme år laget bergenserne en sjelden medalje med fiolinisten Ole Bull (1810-1880).

Men splittelsen skulle ikke vare lenge.

ET SAMLET FOLK IGJEN

Barnetogene var en genistrek. Det var Bjørnstjerne Bjørnson (1832-1910) og Ole Hansen (1817-1910) som fikk ideen under en tur i Slottsparken. De ønsket begge å lære barna fedrelandskjærlighet, og de tenkte at det ville de få om barna ble satt i fokus for grunnlovsfeiringen. «Smaagutternes tog» ble arrangert allerede i 1870, og fra 1889 ble også jentene med. Barnetogene ble populære både blant voksne og barn. «Om

der bliver aldrig saa mange Demonstrationstog for dit og dat,» skrev man i Aftenposten 15. mai 1896, «vedbliver de smaa hver 17de Mai, at være Bærere af Nationens Samling og Enhed, Glæde og – Visdom.»

Det er usikkert om det var barna som ledet de voksne til samling, eller om det var noe annet. Men 17. mai-feiringen var samlet fra begynnelsen av århundret fram til 1920. Det var i denne perioden Throndsen laget noen av sine flotteste medaljer. Polarheltene Fridtjof Nansen (1861-1930) og Otto Sverdrup (1854-1930) fikk hver sin medalje, det gjorde også diktere som Henrik Wergeland (1808-1845) og Henrik Ibsen (1828-1906). Den nye kongefamilien fikk en selvsagt plass på medaljene, og den unge kronprins Olav kom på medalje allerede i 1909. Throndsen var også litt av en dikter av korte tekster. Da han i 1899 lagde en medalje for Nansen og Ibsen så het det: «Dyb som Ibsen sterk som Nansen blomster søg til frihedskransen». Medaljene kom hvert år fram til 1920 – unntatt 1918, som var preget av krig i Europa og rasjonering her hjemme. Det er kanskje symbolsk at den siste 17. mai-medaljen fra Throndsen var til minne om sjøfolkene som mistet livet under verdenskrigen 1914-1918.

17. mai-medaljer ble preget mellom 1881 og 1920 og gir et unikt innblikk i hvordan grunnlovsdagen ble feiret.

Henrik Wergeland ble hyllet på flere medaljer, blant annet denne av Throndsen i 1902.

Tordenskiold i full vigør på Throndsens medalje fra 1901

Kongefamilien på medalje fra 1909.

Stortinget og Eidsvoldsbygningen på medalje fra 1914.

NYHET fra Det Norske Myntverket

Belagt med 24 karat
gull og sort platina

Kun 99 kroner
Fraktfritt

Pregekalitet: Brillant | Diameter: 45 mm | Vekt: Ca. 34 gram | Opplag: 40.000/5.000 nummererte spesialutgaver

Det Norske Myntverket ønsker å informere om utgivelsen av den nyutgitte nummererte spesialutgaven av minnemedaljen «Kronprinsen vender hjem – 13. mai 1945» - et minne om et av vår nasjons største øyeblikk; frigjøringen og den etterlengtede freden i mai 1945.

Vi har i dag gleden av å tilby deg:

- ✓ Minnemedalje belagt med 24 karat gull og sort platina
- ✓ Spesialutgave kun preget i **5.000 nummererte eksemplarer**
- ✓ Preget av Det Norske Myntverket
- ✓ Din pris **kun 99 kr** – fraktfritt tilsendt
- ✓ Innleder samlingen "Leve Kongen - Den lange reisen hjem"
- ✓ Historisk dokumentasjon skrevet eksklusivt til samlingen

GRATIS slipsnal
(verdi 350 kr.)

Bestill din nummererte spesialutgave nå!

www.samlerhuset.no/hjemkomsten45

0 25 50

Bestillingsnummer: 47021305

10 øre: Frimerket hyller den norske marines innsats, og motivet er jageren «Sleipner». «Sleipner» opererte i begynnelsen av 2. verdens-krig utenfor Mørekysten, senere ble den eskortefartøy for allierte konvoier.

15 øre: Norges flyvåpen hylles med et motiv av en norsk flyger i «Little Norway». Det var her de frivillige norske flygerne fikk sin utdannelse før de tjenestegjorde i vårt eget flyvåpen, eller i det britiske RAF.

20 øre: Frimerket er tilegnet hjemmefronten, som ledet motstands-kampen hjemme i Norge. Motivet er det berømte fotografiet fra Nes i Akershus, der ordene «Vi vil vinne» ble malt på landeveien som et symbol på folkets vilje til motstand.

30 øre: Handelsflåten's uvurderlige innsats blir markert på dette frimerket. Motivet er en konvoi i måneskinn ute på åpent hav.

Norske frimerker:

Londonutgaven med overtrykk

«Hvorfor gjør ikke den norske eksilregjeringen i London det samme som den polske? Utgir egne frimerker for å fremme det frie Norges sak?»

Slik lød en forespørsel som ble sendt det norske informasjonskontoret i London under 2. verdenskrig.

«Ut fra en propagandamessig synsvinkel kan betydningen av tiltaket neppe overvurderes. En får her sjansen til å gjøre hvert eneste norske brev i utlandet til en levende propaganda for det frie Norges sak!» skrev kontoret videre til Handelsdepartementet, som på sin side undersøkte om eksilregjeringen hadde anledning til å utgi og benytte egne frimerker når den oppholdt seg i et fremmed land.

Resultatet av undersøkelsen ble at en slik frimerkeserie kunne benyttes utelukkende på norsk territorium, men at både norske krigsskip og handelsskip kunne regnes som det så lenge de oppholdt seg i åpen sjø.

Dermed var grunnlaget lagt for de såkalte London-frimerkene, som skulle minne om det

Den norske London-regjeringen utga de såkalte London-frimerkene som et motsvar til okkupantenes mange nazifrimerker i Norge. Her fra hjemkomsten 31. mai 1945. Fra venstre: Statsminister Johan Nygaardsvold, utenriksminister Trygve Lie, stortingspresident C.J. Hambro. Foto: NTB scanpix

40 øre: Mange nordmenn kjempet i hæren under 2. verdenskrig. 40 øres-merket viser en skitropp fra den norske brigade på vinterøvelse i Skottland i 1942.

60 øre: Kong Haakon VII var det samlende symbolet for den norske motstanden ute og hjemme under hele krigen. Da kongen nektet å bøye seg for de tyske kravene under invasjonen satte han en lysende standard som det norske folk forsøkte å strekke seg etter.

frie Norge og den innsats nordmenn gjorde for at vi og de andre okkuperte land igjen skulle bli frie. 1. januar 1943 forelå frimerkene, som ble flittig brukt på brev, spesielt fra skipene i handelsflåten. Hjemme i Norge ble det og hadde det blitt utgitt mengder av nazifrimarker, og London-frimerkene var et svar på dette.

De seks frimerkene ble utgitt med til dels høye opplag, men av disse fikk et lite antall et helt spesielt stempel. Bare 4.000 sett ble overstemplet med teksten «London 17/5/43» og gitt eget serienummer. Det lave opplaget gjør disse frimerkene like sjeldne som den berømte 2-øren fra 1968.

Frimerkene ble smuglet til det okkuperte Norge, og solgt til inntekt for motstandsbevegelsen. Det radikalt lave opplaget, og det faktum at flere av overtrykksseriene ble brukt til vanlig frankering like etter frigjøringen, gjør at London-utgaven med overtrykk er selve høydepunktet for alle samlere av norske frimerker.

Londonserien med overtrykk

Mynt & Historie

April 2018

Telefon: 0 25 50

E-post: kundeservice@samlerhuset.no

EN HYLLEST TIL NORGES MOTSTANDSKAMP

Seks frimerker, med motiv fra kampen mot okkupantene, ble offisielt utgitt 1. januar 1943 av den norske eksilregjeringen i London. Opplagene var tildels høye, men kun 4000 sett ble overstemplet med "London 17/5/43", og gitt ett eget serienummer. Frimerkene ble smuglet til det okkuperte Norge og solgt til inntekt for motstandsbevegelsen. Flere av overtrykksseriene ble brukt til vanlig frankering like etter frigjøringen, noe som gjør denne samlingen svært sjelden i dag.

10 ØRE:

15 ØRE:

20 ØRE:

30 ØRE:

40 ØRE:

60 ØRE:

Nå kan du sikre deg:

- ✓ Et svært interessant historisk samleobjekt fra Norge under 2. verdenskrig
- ✓ Norske frimerker utgitt av eksilregjeringen i England
- ✓ Overtrykt med London 17/5-1943 og individuelt nummer
- ✓ Utgitt i England og smuglet inn til Norge under krigen. Inntektene gikk til motstandskampen
- ✓ Et av kun 4000 sett som ble utgitt av den norske eksilregjeringen i London.
- ✓ Leveres med spennende historisk dokumentasjon
- ✓ Frimerkene er i postfrisk kvalitet
- ✓ Mulig å betale i 3 rentefrie rater à 5.200 kroner. (Totalpris 15.600 kroner, fraktfritt tilsendt)

**Vi har kun
4 sett
tilgjengelig**

FRA VERDENS MYNTVERK

ENESTE NORSKE MYNT FRA 2018

Årets myntnyhet fra Norges Bank og Det Norske Myntverket er 20-kronen med spesialpreg, utgitt i anledning av Den Norske Turistforenings 150-årsjubileum. Motivet «Kart og kompass» er utformet av Martine Linge og illustrerer både muligheter og hjelpemidler for aktiv deltakelse i friluftslivet, et symbol på DNTs arbeid med å tilrettelegge for naturopplevelser. Utgivelsen er et samarbeid mellom Norges Bank og turistforeningen, og den eneste norske mynten som preges og utgis med årstallet 2018.

VERDENS MYNTVERK MINNER 1. VERDENSKRIG

11. november 1918 ble våpnene lagt ned og ilden opphørte på vestfronten. 1. verdenskrig var endelig slutt. 100-årsjubileet for freden i 1918 er planlagt feiret verden over, og går heller ikke upåaktet hen hos verdens myntverk. Verdens aller første gullmynt i rettferdig Fairmined-sertifisert gull er også viet dette temaet. Den franske verdensnyheten kan du lese mer om på side 54-55. På Samlerhusetbloggen kan du lese mer om mynter utgitt til minne om freden etter 1. verdenskrig: bit.ly/verdenskrig-mynter.

Selv om 1. verdenskrig stort sett fant sted i Europa, ble også USA en del av de stridende maktene fra 1917. Det Statlige Amerikanske Myntverket hedrer 100-årsjubileet for freden med ny sølv-dollar.

GORK PÅ MYNT!

Det gikk lenge rykter i myntbransjen om en helt spesiell gork (som er det cola-korken på glassflasker i Norge ofte kalles, red. anm.), og vi hadde nesten gitt opp håpet. Korkene på de norske cola-flaskene har siden tidlig på 1970-tallet inneholdt slagord, såkalte gorker, og mange av oss har samlet på disse korkene siden vi var små. Ta en titt på denne! Her er det ikke «alltid beredt!» eller «gork i parken» som er preget på innsiden, men myntens spesifikasjoner. Ja, for dette er faktisk en mynt – formet som en cola-kork! Numismatiker og historiker Kjetil Kvist er overbegeistret og kaller dette årets kuleste mynt. – Den er skikkelig retro og minner om barndommens store samling av gorker, sier han. – Dessuten har den historiske røtter fordi bysantinske histamenon nomisma også var en konkav mynt som minner om denne. Bysantinerne innførte sin i 960, kan han fortelle.

Den nye cola gork-mynten vakte stor begeistring rundt bordene på myntmessen World Money Fair tidligere i år. Vi sier som en av de klassiske gork-budskapene: «Spre ryktet!».

Samlerhuset tilbyr Coca-Cola-sølvmynten. Du bestiller den på www.samlerhuset.no/ cola eller ved å ringe kundeservice på 0 25 50. Bestillingsnummer 47021433

JAMES BOND PÅ BRITISK MYNT!

Royal Mint i England har nylig lansert en ny serie 10 pund-mynter der de med alle alfabetets bokstaver tar for seg sentrale deler av britisk kultur. B er for Bond, og bæret med denne mynten.

ARKOSAURER PÅ MYNT

Sør-Afrika er kjent for sine Natura-sett med mynter der de fokuserer på dyre- og planteliv. Nå kommer også for første gang mynter med motiv av arkosaurer! Arkosauere er forløperen til dinosaurene, og levde i trias-perioden før jura-tiden. Sør-Afrika har en rik paleontologisk historie, og mange arkosaur-fosiler har blitt funnet i Western Cape. På disse myntene er det professor i paleontologi Francois Durant fra Universitetet i Johannesburg som har stått for designet! Durant er ikke bare en anerkjent paleontolog, men også en meget habil illustratør. Det er utgitt til sammen fem ulike arkosaurus-mynter, alle preget i 24 karat rent gull.

Canadisk nordlysmynt

Canada er kjent for innovasjon innen myntpregning, og slutter aldri overraske. I tillegg har myntverket har lange tradisjoner for å hedre landets natur og dyreliv. Her er mynten som kombinerer de to: Med innovativ teknologi kan man se et fantastisk nordlys på denne sølvmynten briljant preget i full farge. Mynten leveres med en ultrafiolett lommelykt, og når man lyser på mynten i mørket blir dag til natt og nordlyset lyser opp himmelen over isbjørnen i motivet. Diameteren er hele 50 mm og opplaget er satt til 4.000 eksemplarer.

Samlerhusets Andreas Kolle på Det Kongelige Canadiske Myntverkets stand på World Money Fair i Berlin. Her viser myntverket frem mange av sine nyeste utgivelser, blant annet den nye nordlysmynten som lyser i mørket!

Du kan bestille nordlysmynten på www.samlerhuset.no/selvlys eller ved å ringe kundeservice på telefon 0 25 50. Bestillingsnummer: 47021453

IKKE BARE GULL, SØLV OG KOBBERNIKKEL

Hvem har sagt at mynt må være i tradisjonelle myntmetall? Nå begynner vi å se de første samlemyntene i titan! Med elektriske impulser avgjøres fargen, og overflaten er vanskeligere å ripe eller lage fingermerker i enn mynter i sølv og gull. Ulempen? Relieffet blir lavere enn man kan få til i andre myntmetall.

Teknisk nyhet fra myntverden: samlemynter i titan.

SØT PINGVIN I GULL

Denne pingvin-mynten i 99,99 % rent gull må være en av årets søteste. Mynten er en del av serien med gullmynter i spesielle former, der vi tidligere har sett mynt blant annet formet som et hjerte, mariehøne, firkløver og hestesko.

Samlerhuset tilbyr den søte pingvin gullmynten. Du bestiller den på www.samlerhuset.no/pingvin eller ved å ringe kundeservice på 0 25 50. Bestillingsnummer 47021436

FØRSTE KVINNELIGE MYNTMESTER

Anne Jessopp skriver historie når hun nå trer inn i rollen som den første kvinnelige myntmesteren ved Det Kongelige Britiske Myntverket i Storbritannia. Royal Mints historie strekker seg 1100 år tilbake i tid, og lager i dag inntil 90 millioner mynter i uka. Royal Mint var det første offisielle myntverket som utnevnte Samlerhuset til offisiell distributør tilbake i 1995. I dag representerer Samlerhuset Royal Mint i mer enn ti andre land i Europa. Vi gratulerer Anne med den gjeve tittelen!

HODESKALLE MED SWAROVSKI-KRYSTALL

En av årets nyheter er denne lekke hodeskalle-mynten i sølv med ekte Swarovski-krystaller. Mynten er allerede utsolgt fra myntverket.

Samlerhuset tilbyr den tøffe hodeskallmynten. Du bestiller den på www.samlerhuset.no/hodeskall eller ved å ringe kundeservice på 0 25 50. Bestillingsnummer 47021442

OM EN KOMMUNIST FRA EN TIDLIGERE

Che Guevara er en av verdens mest kjente kommunister, og har også blitt et populærkulturelt ikon. Nå er han hedret på minnemynt i sølv, preget i smartminting®-teknologi som gir et usedvanlig høyt relieff. Mynten er utgitt av Mongolia, som tidligere var en kommunistisk stat.

Samlerhuset tilbyr den historiske Che Guevara sølvmynten. Du bestiller den på www.samlerhuset.no/che eller ved å ringe kundeservice på 0 25 50. Bestillingsnummer 47021439

Dyr på mynt

Dyremynter er ikke noe uvanlig syn for oss nordmenn. Vi vokste tross alt opp med 1-krone hest og 5-øre elg. Moderne teknologi har løftet dagens dyremynter til et helt nytt nivå. Sjekk ut disse gullmyntene med motiv av slange og saltvannskrokodille! Skremmende naturtro, ikke sant?

Løvtynne gullmynter

Det er lite som slår følelsen av en stor og tung gullmynt. Nå trenger man ikke lenger trenger ut med mange kroner for en ekte gullmynt. Denne mynten er tynn som papir, men like fullt laget av gull. Et godt eksempel på hva moderne teknologi og ingeniørkunst kan gjøre med en mynt.

FOTBALL-VM: Russiske mynter er laget for Russland

Tabea Höfert viser frem en av de offisielle russiske sølvmyntene utgitt til sommerens Fotball-VM.

Til sommeren sparkes fotball-VM i gang i Russland, og tradisjonen tro utgir vertsnajonen et offisielt minnemyntprogram. Mynter utgitt til slike internasjonale sportsarrangement er svært populære i samlemarkedet, og når utgivernasjonen er Russland, byr det på ekstra utfordringer. Det er nemlig nokså vanskelig å importere russisk mynt. Det meste av salget utenfor Russlands grenser organiseres av én aktør, som fordeler kvoter til de ulike landene.

Flere andre land gir også ut offisielle FIFA-mynter til sommerens store fotball-fest i Russland.

Samlerhuset tilbyr den flotte og sjeldne Fotball-VM gullmynten fra vertsnajonen Russland. Du bestiller den på www.samlerhuset.no/vm2018 eller ved å ringe kundeservice på telefon 0 25 50. Bestillingsnummer 47021467.

Fantastisk myntkunst!

På den årlige myntmessen World Money Fair blir årets nyheter fra myntverk over hele verden presentert for handlere og andre interesserte. Vi falt spesielt for denne sommerfuglmynten!

Moderne teknologi, innovasjon og en enorm lidenskap for faget har skapt denne vakre sommerfuglmynten.

Samlerhuset tilbyr den flotte sommerfuglmynt. Du bestiller den på www.samlerhuset.no/sommerfugl eller ved å ringe kundeservice på 0 25 50. Bestillingsnummer 47021445

Vikingmynter i sølv fra Vinland

At det var vikingene som oppdaget Amerika er opplest og vedtatt, spesielt for oss nordboere. Nå hedrer Canada sin stolte vikingarv med disse fargebelagte sølvmyntene med vikingskipmotiv. Myntene er preget i 9999 % rent sølv og utgitt i begrensede 6.000 eksemplarer.

DOBBELT SÅ MYE KRUGERRAND

Den sørafrikanske Krugerrand i gull feiret i fjor sitt 50-årsjubileum, og myntklassikeren kom i flere nye utgaver. I år er det duket for enda en nyhet: Krugerrand i gull, i dobbel så stor størrelse. Med hele to unser rent gull er dette virkelig en staselig gullmynt!

Klassikeren Krugerrand i hele to unser rent gull måler 40 mm i diameter og er en virkelig staselig gullmynt.

SØKET I HAFRSFJORD:

Hvilke mynter kan skjule seg under havbunnen?

<http://www.nordicimage.com/>

Sigbjørn Daasvatn i Foreningen «Funn i Hafrsfjord» håper på å gjøre funn som beviser at slaget i Hafrsfjord fant sted. Artikkelforfatterne har spekulert i om eventuelle spor fra slaget også kan inneholde mynter, og i såfall hva slags mynter kan man håpe på å finne fra vikingene som levde på 800-tallet.

Ole Bjørn Fausa

MYNTENTUSIAST OG
STYRELEDER I SAMLERHUSET

Andreas Kalle

HISTORIKER OG DIGITAL
TEKSTFORFATTER HOS SAMLERHUSET

Sto det virkelig et stort slag i Hafrsfjord i 872? Fullførte Harald Hårfagre rikssamlingen da han slo en rekke småkonger i det som er et av Norges historiske mest episke slag?

Dirham funnet i gjorma i Polen.

I 1999 ble den såkalte Spillingskatten oppdaget på Gotland i Sverige. I tillegg til 486 sølvarmbånd ble hele 14.295 sølvmynter funnet. Nesten alle var islamske dirham. Hvis man skulle være heldig og finne mynter i Hafrsfjord som stammer fra slaget rundt 872 er det mest sannsynlig at myntene er arabiske eller persiske.

I år vil historie-entusiaster i organisasjonen «Funn i Hafrsfjord» tråle bunnen av Hafrsfjord på jakt etter arkeologiske spor fra det store slaget. Kanskje vil man finne brynjer, sverd, økser, pilspisser og andre funn som kan dokumentere at slaget virkelig fant sted. Muligheten er til stede for at man finner skjeletter, for bunnforholdene er tilnærmet optimale for bevaring av organisk materiale. Drømmen er å finne ett eller flere vikingskip. Det vil i så fall være en sensasjon.

FINNER MAN MYNTER?

Mange myntinteresserte spør seg også om man kan finne mynter i Hafrsfjord, for eksempel i tilknytning til skjelettene. Og hvis man finner mynter, hvilke typer mynter vil det i så fall være snakk om? Mynt & Historie har sett nærmere på saken.

GARANTERT IKKE NORSKE

Det første man kan slå fast at det definitivt ikke var noen norske mynter som gikk til bunns under slaget i Hafrsfjord. Slaget sto etter alle solemerker i 872, med et slingringsmonn på ett til to år begge veier. Dette var mer enn hundre år før den første norske mynten ble slått. Historikere tidfester Olav Tryggvasson første mynt til om lag 995.

Men selv om ingen norske konger har utgitt mynter før 872, betyr det ikke at mynter ikke fantes i Norge på slutten av 800-tallet. På den tiden var ikke mynter et nasjonalt anliggende, slik som i dag, hvor mynter stort sett blir brukt innenfor geografiske fastsatte grenser. På den tiden brukte man like gjerne mynter fra et annet land. Det var ikke noen valuta knyttet til myntene. Det var sølvvekten som betydde noe og som utgjorde verdien. Det er helt vanlig at et myntfunn fra vikingtiden kunne bestå av mynter fra en rekke land, gjerne blandet med andre sølvgenstander.

ROMERSKE MYNTER

De eldste myntene man har funnet i Norge stammer fra romertiden. Romerrikets storhetstid var de tre første århundrene av vår tidsregning, og fra denne tiden er det ifølge en optelling for noen år siden funnet ikke mindre enn 25 romerske mynter i Norge, samt åtte samtidige imitasjoner. Den eldste går tilbake til 90 år før Kristus. Nå betyr ikke det at mynten nødvendigvis kom til Norge på det tidspunkt. Romerske mynter sirkulerte i svært lang tid, faktisk ofte i hundrevis av år.

De få romerske myntene i Norge har sannsynligvis ikke spilt noen rolle som ordinære betalingsmidler her til lands. De er ofte funnet i graver, og kan ha vært brukt som amuletter eller symbol på rikdom og heder. Men vi kan se bort fra at mynter fra Romerriket har overlevd frem til slaget i 872 og vil dukke opp i Hafrsfjord.

GULL FRA FOLKEVANDRINGSTIDEN

Den neste perioden med import av metaller fra Europa til Norge er folkevandringstiden, fra om lag 400 til 550 e.Kr. På denne tiden økte tilgangen på gull, og mange romerske gullmynter fant etter hvert veien

nordover gjennom et Europa i kaos. Mye av gullet ble smeltet om til såkalte betalingsringer her til lands. De ble klippet opp i passelig lengde alt etter hvor mye man skulle betale. Her i nord ble romerske gullmynter også smeltet om til såkalte braketeater, som på den tiden var vakre smykker med norrøne motiver, der ikke minst Odin dominerte. Det er funnet om lag 1000 slike gullbrakteater i Norden. Det er ytterst lite trolig at man finner slike på Hafrsfjord bunn – i hvert fall ikke i tilknytning til et slag i 872.

BYZANTINSKE MYNTER

På et tidspunkt kom det såkalte byzantinske mynter til Norge. Byzantium er navnet på det øst-romerske riket som oppsto etter at det vest-romerske riket falt på 500-tallet. Her var Konstantinopel sentrum. Vikinger som gikk i tjeneste for keiseren i Konstantinopel brakte med seg slike gullmynter hjem til Norge, men det var nok i all hovedsak etter 872, så heller ikke slike mynter vil det ventelig dukke opp.

ARABISKE OG PERSISKE MYNTER

Men en type mynter som det slettes ikke er usannsynlig at man kan finne i Hafrsfjord er arabiske og persiske mynter. Vikingene hadde stor handelsvirksomhet langs de russiske elvene ned mot Svartehavet og videre inn i Det Kaspiske hav. Ja, faktisk kom de så langt som til dagens Baghdad.

I den arabiske verden foregikk det omfattende handel med bruk av sølvmynter. Når vikingene solgte slaver, skinn, tørrfisk, hvalrosstann og rav til araberne fikk de oppgjør i sølvmynter. I det hele tatt var araberne lengre fremme på de fleste områder enn europeerne på 800-tallet, og hadde en mye større myntproduksjon. De eldste myntene som er funnet i Norge i særlig antall er arabiske mynter, brakt til landet i første halvdel av 800-tallet. Det er gjort flust med funn av slike mynter, datert til 800- og 900-tallet. I fjor ble det oppdaget en stort funn av persiske mynter ved Avaldsnes på Karmøy. Det er her man antar Harald Hårfagre hadde sin fremste kongsgård. Myntene var nedlagt på 900-tallet.

FRANKISKE MYNTER

Det kan heller ikke helt utelukkes at man kan finne frankiske mynter. Vikingene begynte å raide langs den frankiske kysten på 800-tallet,

Eksempler på kufiske dirhem (med skrift) og sasanidiske drakmer (med bilde) fra 700-tallet. Disse myntene var svært populære i handel, og har funnet veien opp til Skandinavia tidligere. Dersom det finnes mynter i bunnen av Hafrsfjord, er det svært sannsynlig at de er av denne typen.

og fra 845 gikk de opp Seinen og helt til Paris. Her presset de kongene for verdier under lovnad om å trekke seg tilbake. Det forhindret ikke at de kom tilbake gang etter gang. Verdien de truet til seg var blant annet i form av mynter, og faktisk er det slik at frankerkongene som Karl den skallede, Ludvig II stam-meren, Karl den feite og Karl den enfoldige laget mynter først og frem som betaling til vikingene, og ikke til bruk i handel.

Man kan dog utelukke Otto-mynter. Dette er mynter fra Otto I og Otto II, keiere av det tysk-romerske riket. Disse dukket først opp i Norge på 900-tallet, og da i ganske store antall. Men det er for sent for Hafrsfjordslaget.

MYNTER FRA HEDEBY OG RIBE

I Danmark ble det på slutten av 700-tallet preget primitive mynter på handelsstedet Ribe. De var kopi av frisiske mynter (Nederlandene). I Hedeby ved den danske sørgrensen preget man mynter på begynnelsen av 800-tallet, og de var mer forseggjorte. Man kan ikke henvise noen av disse til bestemte konger. Myntene er sjeldne, og der er lite sannsynlig at slike mynter dukket opp i 872 i Hafrsfjord, men det kan ikke helt utelukkes. I Spangereid i Vest-Agder, siste gode havn før Hafrsfjord for de som kom østfra for å kjempe mot Harald Hårfagre, har man funnet fem Hedeby-mynter fra første del av 800-tallet.

Spørsmålet er selvsagt om vikingkrigerne i det hele tatt hadde med seg mynter i kamp. Dette vet historikerne veldig lite om. Det har ikke vært nevneverdige utgravninger av krigsskueplasser. Det man må ha i mente er at mynter rundt 872 sannsynligvis kun ble brukt på handelssteder, og ikke på landsbygda i Norge. I Norden var det fire handelssteder: Hedeby og Ribe i Danmark, Birka i Sverige og Kaupang i Vestfold i Norge. I og omkring Hafrsfjord ble kanskje ikke mynter brukt i det hele tatt, men det kan heller ikke utelukkes.

VIL MAN LÆRE NOE NYTT OM MYNTBRUK?

Men selv om det ikke finnes spor av myntbruk på landsbygda finnes det myntfunn her, så mye er fortsatt usikkert om myntenenes posisjon i Norge under andre halvdel av 800-tallet. De kan ha vært brukt til å betale bøter og for å kjøpe seg kone. Det vil være et veldig spennende funn om det viser seg at krigere hadde mynter i lommene under et stort sjøslag av den typen som sannsynligvis fant sted i Hafrsfjord. Det vil være noe helt nytt.

Bli med å skrive Norgeshistorie

Når alle data fra søket er gjort, skal de nøye gås gjennom og analyseres. Dette kan du være med på! Ved å melde deg inn i Foreningen Funn i Hafrsfjord får du tilgang på data og kan selv søke etter mønstre som kan endre Norgeshistorien. Se hafrsfjord.org for mer informasjon og medlemskap.

KOMPENSASJON FOR KNUSTE KNOKLER

ARBEIDSULYKKER PÅ DANSKE MYNTSTEDER I 1789 OG 1811

I månedsvis måtte flere av de faste ansatte spise og nærmest bo i verkstedet der de arbeidet 16-18 timer i døgnet.

På 17- og 1800-tallet inntok de kongelige myntstedene en sentral rolle i økonomisk politikk. Det var viktig at myntstedene raskt og uten problemer kunne utmynte det staten ønsket. Derfor ble forbedring av myntstedenes produksjon og produktivitet ofte prioritert ganske høyt. Dette kunne blant annet skje ved lenger arbeidstid, større produksjonsapparat eller ny teknologi. Myntpregning ble generelt relativt tidlig mekanisert.

Som eksempel på dette er innføringen av dampmaskinen på Mønten i København. Danmarks første dampmaskin ble i 1790 satt i drift i Holmens ankersmedje. Den andre var på myntverket i København i 1808-1810. Dampmaskinen kunne skiftevis drive myntpresser, valseverk, stansemaskiner og randingsmaskiner. Innføringen var dog ikke umiddelbart en suksess, det var for eksempel først på midten av 1850-tallet at man innførte en lignende dampmaskin på myntverket i Altona.

Ved myntverket i Altona omkring specie-myntreformen i 1788, finner vi eksempel på lenger arbeidstid og betydelig arbeidspress. I månedsvis måtte flere av de faste ansatte spise og nærmest bo i verkstedet der de arbeidet 16-18 timer i døgnet. Denne travheleiten hadde også andre konsekvenser, med blant annet internt tyveri, klager fra de ansatte, en ødelagt myntpresse og det hele gikk utover produksjonens kvalitet.

Kombinasjonen av mekaniseringen og et betydelig arbeidspress økte antagelig antallet arbeidsulykker under utmyntningene. På

myntverket i Wien for eksempel, var det i perioden 1892-1893 under store utmyntninger og arbeidspress 20 ulykker, hvorav tre alvorlige. Rettes fokus mot Danmark ca. 100 år tidligere, er det vanskeligere å fastslå omfanget. Fra perioden 1771-1818 er det kun kjent én alvorlig ulykke ved myntverket i Altona. Det er denne ulykken fra 1789, samt en annen ulykke ved myntverket i København i 1811 som her skal omtales.

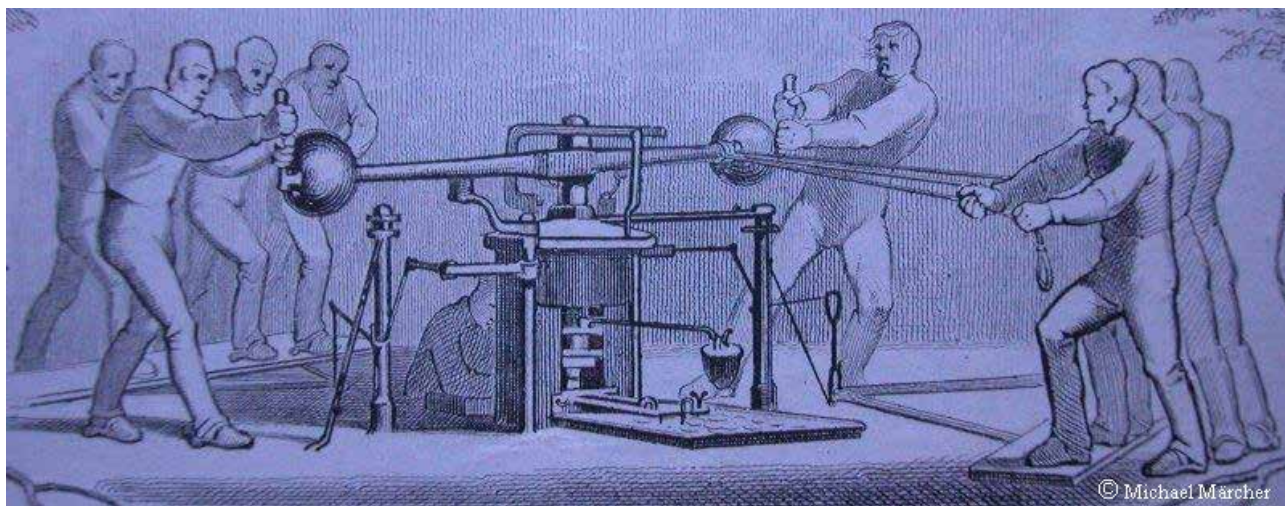
Det skal først påpekes at det ikke var uvanlig at stempelskjærere fikk svekket eller totalt mistet synet på grunn av deres yrke. Det var en ofte forekommet arbeidsskade og ikke en arbeidsulykke. Stempelskjærere kunne dog godt være innblandet i arbeidsulykker. En av stempelskjærerne ved myntverket i Hall i Tyrol, Josef Christof König, mistet for eksempel i 1745 sitt høyre øye under gravering. Ulykken førte med seg kronisk sykdom og gjorde ham arbeidsufør.

Mindre arbeidsulykker var ikke helt ukjente fenomener på myntstedene. Mindre alvorlige ulykker er normalt ikke omtalt i myntstedenes arkiver, ettersom de ikke vedrørte regnskapene og ikke behøvde bli kommunisert til myntherren. Når vi vet om de to omtalte ulykkene i 1789 og 1811 er det fordi de nettopp finnes i arkivene. Ulykken ved Altona i 1789 må antas å være blant de mest alvorlige arbeidsulykker, og formodentlig også derfor myntmesteren Michael Flor (1786-1816) hjalp til med søknaden om økonomisk kompensasjon. Flor synes generelt sett å ha tatt seg godt av sine ansatte. Det samme kan ikke sies om

Michael Märcher

PH. D OG MYNTEKSPERT, BRUUN
RASMUSSEN KUNSTAUKTIONER

Myntpresse fra midten av 1800-tallet. Illustrasjonen viser en forbedret utgave av den type myntpresse som Ludvig Nielsen skadet seg på i 1789. Pressen i denne ulykken var montert på en sokkel uten de ulike bøyene. Det betød at personen som satt ved pressen, ikke satt i et hull i gulvet men på en stol eller skammel. Det betød også at tverrstangen i større grad roterte i hodehøyde fremfor bryst- og magehøyde.

1 speciedaler 1788 utmyntet i Altona. Det skal ha vært 1 speciedalere som ble preget da Ludvig Nielsen skadet seg på myntpressen i 1789.

ulykken ved myntverket i København i 1811. Her fremkommer det mellom linjene at myntmesteren Ole Warberg (1810-1821) helst skulle sett at ikke kongen hadde fått kjennskap til ulykken overhode.

Det var under travelheten på myntverket i Altona den 14. januar 1789 at myntarbeider Ludvig Nielsen, med kone og tre barn, ble involvert i en ulykke. Nielsen overlevde ulykken og kunne cirka et halvår senere selv skrive og søke økonomisk hjelp. Myntmester Flor hjalp ham og støttet søknaden. Nielsen skrev at han hadde «*det uheld at blive ramt i hovedet af pressen*» (myntpressens roterende tverrstang med meget tunge kuleformede lodd) *så mit hoved næsten blev knust*». Det er uklart hvilket materiale loddene i den roterende pressen var laget av, men muligens var det av messing foret med bly. Pressens skjelett var av jern, montert på en stor jernblokk. Til de fleste av pressene ved myntverket hørte det til både en stor og en mindre tverrstang. Til disse hørte forskjellige lodd. Lodd til de relativt nye pressene kaltes kuler, men i oversikten over myntver-

kets inventar, nevnes også en betegnelse for eldre lodd. Forskjellige tverrstenger, lodd og mulighet for å plassere loddene forskjellig på tverrstengene, betød at den enkelte presses kraft kunne varieres. Kraften kunne således avstemmes etter mynttypen.

Etter et halvt år med blant annet kirurgisk behandling bar Ludvig Nielsens ytre etter sigende ikke lenger preg av nærkontakten med tverrstangen. Innvendig hadde dog

Dobbelt randingsmaskin fra 1800-tallet av samme type som knuste et par av Ferdinand Engmanns fingre ved myntverket i København i 1811. Maskinen er utstilt i Kongsberg som en del av samlingen hos Norges Bergverksmuseum. Foto: Frode Sæland/BVM.

slaget satt sine spor, og Nielsen kunne ikke lenger arbeide. Det ble derfor søkt om hjelp til betaling av både kirurgens regning på 42 riksdaler og 22 skilling lybsk samt en liten pensjon til arbeideren som ikke var fast ansatt ved myntverket i Altona. Begge søknadene ble innvilget. Pensjonen ble på 10 riksdaler årlig fra 1. januar 1790. Gjennomsnittlig fikk de faste ansatte ved myntverket normalt 50 riksdaler i året i pensjon. Det var antagelig på grunn av myntmester Flor at pensjonen til Nielsen ble innvilget. I søknaden sin hadde han påpekt at det var i kongens tjeneste han hadde blitt skadet, men det var neppe derfor søknaden fikk et positivt utfall. Sammen med søknaden hadde Flor sendt med et følgebrev der han blant annet bekreftet og støttet Nielsens beretning, men også anga at han på grunn av hans antagelige korte levetid måtte bli tillagt en liten årlig pensjon.

Myntpresser med deres hurtig roterende tverrstang var formodentlig den myntmaskinen på 1700-tallet som var innblandet i flest alvorlige arbeidsulykker. Ludvig Nielsen var ikke den eneste som ble truffet av en slik tverrstang. På myntverket i Gotha i Sachsen ble en myntarbeider truffet i hodet i 1765, men det synes ikke å ha vært like alvorlig som i Altona, ettersom han som ble truffet bare var arbeidsufør i noen uker etterpå. Arbeidsufør ble derimot myntarbeideren Stephan Rieger da han på myntverket i Wien ble truffet av en tverrstang. Slaget slynget han mot en steintrapp som skadet ham kraftig. Særlig hoften ble hardt kvestet.

Strax, da dette var skeet, lod jeg ham före til Frederiks Hospital, hvor det blev fundet nödvendigt at afsætte de knusede Fingre, og hvor han med det samme blev antaget til Pleje og Helbredelse. Jeg besøgte ham den samme Dags Aften.

Starten av den administrative delen av saken omkring arbeidsulykken i 1811 på myntverket i København var en søknad om kompensasjon til metallarbeideren Ferdinand Engmann, som ble sendt inn til Finanskollegiet på etteråret i 1811 uten inndragelse av myntmester O. Warberg. Søknaden er ikke funnet i Riksarkivet. Saken er kjent fordi Finanskollegiet skrev til O. Warberg den 9. november 1811 og ba ham avgi en rapport «over vedlagte Ansøgning fra Arbeideren ved den Kongl. Mynt, Ferdinand Engmann, om paa Grund af et ham under Arbeidet tilstødt Uheld, at forundes en Understøttelse». Etter at Warberg svarte (se egen boks), lukket Finanskollegiet tilsynelatende saken.

Det må påpekes av O. Warberg hadde gode forbindelser til kongen, forbindelser han naturligvis ikke ønsket å få spolert. Warberg fremstiller saken i sitt svar på den måten at han selv fremstår ganske positivt som en for-

nuftig, handlekraftig og omsorgsfull myntmester. Dette er muligens rimelig og korrekt i denne saken, men det er vanskelig å vurdere da dette svaret er den eneste skriftlige kilde som foreligger. Generelt bør det dog bemerkes at undertegnede etter studier i periodens myntvesen og myntsteder et stykke av veien forstår bakgrunnen for Julius Wilckes ganske kritiske karakteristikk av O. Warberg som beskriver ham med meget spisse albuer, som herskesyk av natur og en som kom på kant med alle på myntverket.

Etter Warbergs brev, lukket Finanskollegiet saken og Ferdinand Engmann fortsatte å arbeide ved myntverket i København frem til januar 1818. Engmann ble født i Jylland i 1777 eller 1778 og ble 7. januar innlagt på Frederiks Hospital der han døde den 20. januar 1818. Ferdinand Engmann arbeidet ved myntverket nesten alltid syv dager i uken i årene 1813-1816, og i 1817-18 seks dager i uken. Han arbeidet aldri om natten. I 1814 fikk han åtte mark i dagslønn, i 1815 ni mark og i 1816-18 ti mark om dagen. Det er ikke noe usedvanlig ved lønnens størrelse til en metallarbeider med Engmanns ansiennitet. Med bakgrunn i det brukte materialet er det uklart hva han arbeidet med ved myntverket etter ulykken, men basert på Ole Warbergs

svaret fortsatte han muligens å jobbe med randmaskinene.

Ut fra det overstående kan det avslutningsvis fremheves at det absolutt ikke er hver dag at det i kildematerialet eller litteraturen dukker opp nye arbeidsulykker på myntsteder. Selv om både alvorlige og mindre alvorlige arbeidsulykker neppe har vært meget sjeldne begivenheter, så krever kjennskap til bevart kildemateriell med relasjon til myntstedene som ytre forutsetning. Det er i den forbindelse heldig når saken ble tatt opp av betydningsfulle personer som for eksempel en myntmester som gikk inn i saken og på den ene eller andre måten ekspederte den høyere opp eller videre i embetshierarkiet. I forhold til kildedannelsen er det ofte bedre jo mer alvorlig ulykken er, da det i myntstedenes arkiver nærmest er en forutsetning at det søkes om økonomisk kompensasjon. Naturligvis kan kildemateriale finnes på annet vis. Generelt og forhåpentligvis skal det dog ikke i alle tilfeller regnes med og satses på at det bak den ulykkesrammede står en initiativrik kone som går bak mannens rygg og utnytter mulighetene i datidens enevælde til å få saker forelagt kongen.

Det var under produksjon av 2-skillingen at Ferdinand Engmann skadet seg og mistet to fingre. En skade han aldri fikk erstatning for.

Utdrag av myntmester Ole Warbergs svar til Finanskollegiet:

I Februari Maaned d. A. [den 12. februar 1811] havde F Engmann det Uheld at faae to Fingre paa sin venstre Haand knusede i Randmaskinen, hvilket aldeles var en Følge af hans egen Uforsigtighed. Strax, da dette var skeet, lod jeg ham före til Frederiks Hospital, hvor det blev fundet nödvendigt at afsætte de knusede Fingre, og hvor han med det samme blev antaget til Pleje og Helbredelse. Jeg besøgte ham den samme Dags Aften. Den hele Tiid medens han blev helbredet paa Hospitalet [han blev først endeligt udskrevet den 8. maj 1811], fik hans Kone ugentlig 5rd til Underholdning for sig selv og to Börn. Saasart han kom ud af Hospitalet blev han igjen ansadt i sin forrige Plads ved Mynten, hvor han endnu er, og foreretter sin Tjeneste ligesaa godt som tilforn. Han kan aldeles ikke ansees som vanför eller udygtig til sit Arbejde som en duelig Klejnsmed, da han nesten ikke föler Tabet af Pege- og Mellem-Fingeren paa den venstre Haand. Han er paapassende flittig og duelig og har paa Grund heraf, saavelsom for de besværlige Tider, anholdt om Tillæg til sin Daglön, hvilket jeg ikke har kunnet nægte ham.

Videre beskriver Warberg hvordan han har undersøkt omstendighetene rundt søknaden og oppdaget at det er Engmanns kone som har søkt erstatning i mannens navn. En søknad som, etter Warbergs mening, ikke beskriver hans sanne tilstand eller gir riktige opplysninger om hva som er gjort for ham.

EN AV VERDENS MEST POPULÆRE SØLVMYNTER!

SILVER EAGLE 2018

**Bestill
årets utgave
av Silver Eagle
nå!**

**Kun
199 kroner!**
Fraktfritt tilsendt

Over 30 gram sølv | Preget i 99,9 % sølv fra USAs egne sølvreserver

Den populære amerikanske «Silver Eagle» er preget i over 30 gram rent sølv fra nasjonens egne sølvreserver i den spesielle samlekaliteten, brilliant usirkulert. Sølvmynten bærer flere av de viktigste og stolteste symbolene for USA og amerikanske historie; den amerikanske ørnen, gudinnen Liberty, stjernene som representerer de 13 opprinnelige statene, og den kjente inskripsjonen "In God We Trust". Det storslåtte motivet, myntens størrelse og det høye sølvinnholdet gjør at 'Silver Eagle' mynten regnes som en moderne klassiker blant samlere verden over.

I forbindelse med introduksjonen av 2018-utgaven kan du nå sikre deg denne store sølvmynten for kr 199,- fraktfritt tilsendt.

Velkommen til de moderne sølvmyntenenes øverste hylle!

Den amerikanske «Silver Eagle» innleder den årlige internasjonale myntsamlingen «Fabulous 12». Denne flotte samlingen omfatter 12 av verdens mest etterspurte sølvmynter fra verdens ledende land og myntverk. Blant godbitene i samlingen kan vi nevne den populære Pandaen fra Kina, Storbritannias ikoniske Brittania, og den verdensberømte Maple Leaf fra Canada. Du får tilsendt en ny sølvmynt ca én gang i måneden til 660 kr + frakt på 39,95 kr. Alle myntene er garantert originale, og har full returret i 30 dager uten noen form for forpliktelse.

Bestill raskest på:

0 25 50

www.samlerhuset.no/silver-eagle

Bestillingsnummer: 47021310

Samlerhuset og Krigsseilerregisteret

Norske skip i konvoi, 2. verdenskrig. Foto: Riksarkivet, NTB's krigsarkiv.

Krigsseilerregisteret ble lansert for offentligheten 19. januar 2016, et digitalt monument over krigsseilerne og som siden har blitt en viktig og verdsettet ressurs for publikum. Dette hadde ikke vært mulig uten finansiering fra Samlerhuset Norge. Det var Samlerhuset Norge som i 2014 tok initiativ til et nytt nasjonalt krigsseilerregister. Omtrent samtidig hadde forfatter Jon Michelet gått ut på NRK Kveldsnytt og pekt på Arkivet freds- og menneskerettighetssenter i Kristiansand som rett institusjon til å få et nasjonalt ansvar for å dokumentere krigsseilernes historie. Det var på denne bakgrunnen at Arkivet samme år startet et samarbeid med Lillesand sjømannsforening og Samlerhuset Norge om å lage et Krigsseilerregister.

Samlerhuset hadde før dette satt i gang sin egen kampanje kalt «Evig takknemlig», via Facebook og på Samlerhusets hjemmeside. Evig takknemlig hadde «som formål å hedre og fortelle historiene til de norske krigsseilerne, og å bidra i innsamlingen til det nye nasjonale Krigsseilerregisteret». Mange fulgte oppfordringene om å bidra med informasjon om «sin» krigsseiler i familien. Etter hvert som alle krigsseilerne blir ført inn i Krigsseilerregisteret, blir også informasjon og bilder fra «Evig takknemlig» en del av det nye registeret, etter at Arkivet har bearbeidet og kvalitetssikret dokumentasjonen.

KRIGSSEILERREGISTERET:

Krigsseilerregisteret er et nasjonalt, digitalt register som skal dokumentere krigsseilerne og deres historier. Arkivet freds- og menneskerettighetssenter er eier og ansvarlig for Krigsseilerregisteret. For å lede det daglige arbeidet med Krigsseilerregisteret og for øvrig dokumentasjon, forskning og formidling av krigsseilerhistorien, er det på Arkivet opprettet et eget Norsk senter for krigsseilerhistorie.

Krigsseilerregisteret skal bidra til at krigsseilernes historier ikke glemmes, men leve videre til fremtidige generasjoner. Målet er at i løpet av ett år skal alle norske sjøfolk som seilte i den norske uteflåten (Nortraship) være registrert. Så starter arbeidet med å registrere de øvrige krigsseilerne: de som seilte i hjemmeflåten, marinen og utenlandske sjøfolk på norske skip. Krigsseilerregisteret vil trolig passere 45 000 krigsseilere før alle kan sies å være minnet gjennom dette digitale monumentet.

Det er stor interesse blant publikum for Krigsseilerregisteret, som stadig fylles med mere informasjon. I 2017 var det 117 026 besøkende på nettsiden. De hadde 6 minutt og 18 sekunders besøkstid i snitt, og de besøkende hadde i nettsiden 4 534 185 sidevisninger. Det var 820 dokumenterte publikumshenvendelser i 2017 til Norsk senter for

krigsseilerhistorie, i tillegg til mange publikumshenvendelser til sjømannsforeninger rundt i Norge.

FRIVILLIGHETEN OG ARKIVMATERIALET:

19. januar 2016 var det 6050 krigsseilere i registeret. Per mars 2018 var det registrert over 30 000. Dette er gjort mulig takket være stor frivillig innsats landet rundt, særlig fra tidligere sjøfolk. Lillesand sjømannsforening har kontaktansvaret overfor alle 41 sjømannsforeningene i Norge. Flere av foreningene har sagt seg villig til å bidra med dokumentasjon om krigsseilerne, i tillegg til arbeidet med å registrere krigsseilere. De frivilliges arbeid kvalitetssikres igjen av historikere ved Norsk senter for krigsseilerhistorie for å sikre både et troverdig og verdig register.

Et samarbeid mellom Norsk senter for krigsseilerhistorie (Arkivet), Riksarkivet og Oslo sjømannsforening i 2015-2016 resulterte i digitalisering av 1 million dokumenter vedr. sjøfolkene i blant annet Nortraship. Fra disse dokumentene registreres alle norske sjøfolk som tjenestegjorde i Nortraship 1940-1945. Arkivmaterialet kan inneholde informasjon om utmerkelser og mønstringer på skip, torpederinger, fangenskap og annen personalia, som overføres til Krigsseilerregisteret.

OM KRIGSSEILERNE:

Sjøfolkenes arbeid hadde en viktig militær betydning under andre verdenskrig, samtidig som de som tjente i handelsflåten ikke var soldater under militær kommando. De skulle bare gjøre den jobben de alltid hadde gjort som sjøfolk, men under mer farefulle vilkår og annen motivasjon. Alle norske skip ble i 1940 rekvirert av den norske eksilregjeringen og plassert under Nortraships ledelse, som slik ble verdens største rederi. Den norske handelsflåten bidro under krigen var avgjørende for den allierte krigsinnsatsen. Nortraships virksomhet bidro også til å sikre inntekter etter krigen, ved å sørge for å ha en delvis intakt næring i 1945.

Men innsatsen kostet dyrt. Regner vi også med tapene i hjemmeflåten, mistet 3 211 norske sjøfolk livet i krigsforlis på 764 norske handelsskip som gikk tapt. Videre omkom 953 utenlandske sjøfolk i krigsforlis i uteflåten. I tillegg mistet den norske marinen 923 av sitt mannskap. Halvparten av de norske sjøfolkene opplevde å bli torpedert under krigen, noen hele fire ganger. Å oppleve en sammenhengende og konstant mulighet for å dø var en enorm påkjenning som fikk langvarige konsekvenser for mange.

*Simen Zernichow, koordinator
(historiker) i Krigsseilerregisteret.*

Krigsseiler Ingvald Meier Stamnes

Fotografi tatt på Kjevik, Kristiansand, 4. juli 2001. Ingvald Meier Stamnes var da 88 år gammel. Foto: David Stamnes

David Stamnes har siden 2016 jobbet som frivillig med å registrere krigsseilere ved Norsk senter for krigsseilerhistorie på Arkivet freds- og menneskerettighetssenter i Kristiansand. Stamnes har stor dedikasjon til arbeidet og en personlig nærhet til krigsseilernes historie. Hans far, Ingvald Meier Stamnes var krigsseiler, og er en av de over 30 000 personlige historiene som dokumenteres gjennom Krigsseilerregisteret.

Ingvald Meier Stamnes hadde mange dramatiske opplevelser under krigen. Han var om bord i to skip som begge krigsforliste. 14. juli 1939 mønstret han på Oslo-tankeren M/T Beaulieu som 3. maskinist. Skipet gikk i fart mellom USA og Europa med bensin. 4. august 1940 ble skipet bombet i senk av den tyske hjelpekrysseren Widder, som utga seg for å være et svensk skip. Widder utførte et overraskelsesangrep da mørket kom sigende. Fire av mannskapet ble drept da Widder åpnet ild uten varsel. Resten av mannskapet styrtet til livbåtene eller stupte i sjøen. De klarte å komme seg bort fra den tyske «raideren» i mørket. Etter 8 døgn i livbåten ble de berget av en britisk tankbåt og landsatt i Gibraltar.

Stamnes kom fra hendelsen uten skader og mønstret senere på Wilhelmsen-båten M/S Teneriffa i Glasgow 11. november 1940, som 3. maskinist. Skipet gikk i fart mellom Canada og Storbritannia med ammunisjon, fly og krigsmateriell. 26. februar 1941 ble skipet beskyttet med maskingevær og bombet av tyske fly og

senket i Bristolkanalen. Skipet fikk fulltreffere både i 2. luken og maskinrommet. De fleste av mannskapet kom seg i livbåter og ble plukket opp av et britisk skip. Stamnes var derimot blitt slått bevisstløs. Han kom først til seg selv da vannet slo over ham. Han hadde vært alene i maskinrommet da bombene traff, og innen han kom seg ut av Teneriffa, så hadde skipskameratene for lengst dratt i livbåtene. Stamnes hoppet i sjøen og tilbrakte to og en halv time i havet før han ble plukket opp av et britisk skip og tatt inn til Cardiff. Her gikk han til Quins hotell, hvor de øvrige fra Teneriffa satt og spiste middag. Stamnes kom dumpende inn akkurat da kapteinen var i ferd med å holde minnetalen over ham.

Senere havnet Stamnes i flyvåpenet, med mange forskjellige oppgaver og opplevelser. Han var med på invasjonen i Frankrike i 1944, og videre gjennom Belgia, Nederland og frem til tyskegrensen. Stamnes fortsatte i flyvåpenet etter krigen, helt frem til 1977, det meste av tiden på Kjevik flyplass ved Kristiansand.

Ingvald Meier Stamnes engasjerte seg sterkt for krigsseilernes sak etter krigen, og var blant annet nestformann og sekretær i Agder krigsseilerforening på 1980 og 1990-tallet. I dag viderefører altså sønnen hans David, arbeidet for krigsseilernes sak gjennom sitt frivillige arbeid i Krigsseilerregisteret.

(Kilder: Tidsskriftet Krigsseileren, nr. 4, 1984, S-3545 – Direktoratet for sjømenn, serie Gg – Søknader om Ex gratia-utbetaling, herunder avslag.)

*Simen Zernichow, koordinator
(historiker) i Krigsseilerregisteret.*

NOEN AV SAMLERHUSETS SOSIALE BIDRAG:

- 2004:** Samlerhuset bringer «Brusselskatten», verdens største myntskatt fra middelalderen, på utstilling
- 2009:** Samlerhuset bringer verdens største gullmynt på utstilling i Oslo
- 2011:** Samlerhuset og myntsamlere finansierer statuen av Max Manus, som avdukes av Gunnar Sønsteby på Akershus Festning
- 2013:** Samlerhuset og Oslo kommune finansierer minnesmerke over motstandsgruppa «Pella-gruppa» på Aker brygge, som avdukes av ordfører Fabian Stang, med Kronprins Haakon tilstede.
- 2014:** Samlerhuset finansierer forprosjektet til forskningsprosjektet «Penger og kirken i middelalderen» i regi av Universitetet av Oslo, som fører til Norgeshistoriens største numismatiske forskningsprosjekt
- 2014:** Samlerhuset bidrar til opprettelsen av Gunnar Sønstebys minnefond
- 2015:** Samlerhuset inngår samarbeid med organisasjonen Fairmined, som arbeider for rettferdig og miljøvennlig utvinning av gull. Det Norske Myntverket og Samlerhuset bidrar til at Nobels fredsprismedalje preges i Fairmined-gull
- 2015:** Samlerhuset tar initiativet til, og finansierer oppstarten av Krigsseilerregisteret
- 2015:** Samlerhuset finansierer de nye kongeportrettene som gis i gave til Norges Hjemmefrontmuseum sammen med museets venneforening. Kong Harald V deltar selv ved avdukingen
- 2016:** Samlerhuset finansierer åpningen av graver i Normandie i jakten på Rollos opphav
- 2016:** Maleriet Signingsmorgen avduket og gis i gave til Riksregalimuseet i Trondheim
- 2016:** Samlerhuset bringer «Flowing Hair», verdens dyreste mynt og verdens første dollar, til Norge og Europa på utstilling. Med på utstillingen var en samtdiskopi av den amerikanske frihetserklæringen.
- 2017:** Samlerhuset finansierer organisasjon «Funn i Hafsfjord», som jakter på arkeologiske spor etter slaget i Hafsfjord og Harald Hårfages rikssamling.

- World Money Fair – årlig internasjonal myntmesse
- Kåringen av tidenes norske mynt, tidenes norske øremynt, tidenes norske seddel og Norges nasjonalmaleri.

200 år siden Karl Johan ble norsk konge

Illustrasjoner: Anders K. Rue / Nordicimage.com

Det er 200 år siden Karl Johan ble konge av Norge. Med ham kom dagens kongekrone, og også en ny tid for Norges pengevesen. Norges Bank ble etablert to år før Karl Johan overtok tronen, og sammen satte de retningen for det nye Norge. Myntene fra Karl Johan er et relativt overkommelig samleområde, selv om det finnes enkelte sjeldenheter.

26. januar 1763 ble det født en liten gutt i byen Pau ved foten av Pyreneene i Sør-Frankrike. Gutten var sønn av advokat Henri Bernadotte og Jeanne de Saint-Jean og fikk navnet Jean-Baptiste-Jules Bernadotte. Det sies at han var et ulykkelig barn som var sjalu på sin yngre bror og at han ikke følte seg elsket. Som 17-åring nærmest flyktet han til det militæret og lot han seg verve som fransk soldat. Under den franske revolusjonen steg han raskt i gradene til divisjonsgeneral, og ble også senere marskalk av Frankrike.

VALGT TIL SVENSK TRONFØLGER

Gustav IV Adolf var konge av Sverige fra 1792. En konge som i starten var godt likt, men som etter hvert ble mer og mer mislik.

Hans hat mot Napoleon og brudd med de diplomatiske forbindelsene i det revolusjonære Frankrike, førte til en rekke utenrikspolitiske avgjørelser som ikke falt i god jord hos landets offiserer og embetsmenn. Kongen ble arrestert, avsatt og deportert. Tronen ble overtatt av Gustav Adolfs onkel, som ble kong Karl XIII av Sverige – og etter unionsoppløsningen i 1814: Kong Karl II av Norge.

Karl II hadde ingen barn, og ergo heller ingen etterfølger. Danske Christian August ble valgt til svensk tronfølger og tok navnet Karl August. Den nye svenske kronprinsen døde imidlertid raskt etter sin ankomst til Sverige i 1810, og landet sto igjen uten en arveprins. Hva skulle man nå gjøre? Sterke krefter mente at en franskmann kunne løfte Sverige ut av forfallet etter de mislykkede utenlandsoperasjonene de seneste årene, og en delegasjon ble sendt til Frankrike. Sterke krefter jobbet deretter hardt for den franske marskalken Jean-Baptiste Bernadotte, og 21. august 1810 ble han til stormende jubel valgt som svensk kronprins. Høsten 1810 reiste han til Sverige og møtte for første gang det svenske kongeparet som skal ha blitt svært sjarmert av den høyreiste franskmannen.

KARL III JOHAN – KONGE AV SVERIGE OG NORGE

Karl Johan ble allerede fra første stund den virkelige statslederen av Sverige. Den utenrikspolitiske planen var klar: Landet skulle

Kong Karl Johan

Karl Johan var franskmannen som ble svensk og norsk konge, og stamfar til dagens svenske kongehus Bernadotte-slekten. Da kong Karl II gikk bort den 5. februar 1818 ble han Sveriges og Norges konge. Som norsk konge forsøkte han å styrke kongemakten, men møtte motstand i det ferske norske Stortinget. Karl Johan var en populær konge blant det brede lag av folket, noe hans valgspåk også bærer preg av: «Folkets kjærlighet min belønning». Karl Johan var konge frem til sin død i 1844.

DRONNINGEN SOM ALDRI BLE KRONET TIL NORSK DRONNING

Da Karl Johan fremdeles var Jean-Baptiste Bernadotte, giftet han seg i 1789 med den velstående Désirée Clary. Sammen

fikk de én sønn, den senere Oscar I. Da Jean-Baptiste ble valgt til svensk tronfølger og tok navnet Karl Johan, reiste også hun med ham til Stockholm. Hun likte seg svært dårlig i nord, og reiste snart tilbake til Paris. Her var hun også da Karl Johan ble kronet til svensk og norsk konge. I 1823 slo hun seg ned for godt i Stockholm, og ble kronet til svensk dronning i 1829. Hun ble aldri kronet til dronning i Norge. Før Desideria giftet seg med Jean-Baptiste Bernadotte var hun en periode forlovet med Napoleon Bonaparte.

ikke lenger forsøke å gjenerobre Finland, men heller bedre forholdet til Russland for å vinne Norge. I følge Karl Johan hørte de to landene sammen rent geopolitisk. Han allierte seg først med Russland, deretter England og Preussen. Slik fikk han stormaktenes løfte om Norge for å gå inn i kampen mot sin tidligere landsmann Napoleon. Den nye kronprinsen var altså arkitekten bak Kielfreden der Danmark ble tvunget til å avstå Norge til Sverige.

Den tidligere generalen hadde en god utenrikspolitisk hjerne og var godt oppdatert på den internasjonale situasjonen. Da kong Karl døde 5. februar 1818, hadde Karl Johan i realiteten allerede styrt både Sverige og Norge i flere år, men ble nå formelt de to landenes regent. I Norge ble han som konge godt likt blant det brede lag av folket, særlig

bøndene, men kom ofte på kant med Stortinget og embetsmenn ettersom han forsøkte å styrke kongemakten. Karl Johan var kongen som initierte byggingen av Slottet i Oslo, der han la ned grunnsteinen i 1825. En statue av Karl Johan til hest på slottsplassen i Oslo er i dag et kjent landemerke i hovedstaden vår.

BLANT DE SJELDNESTE MYNTENE FRA UNIONSTIDEN

Karl Johan står bak noen av de sjeldneste myntene fra unionstiden:

24-skillig 1834 finnes kun i 44 eksemplarer

24-skillig 1831 finnes kun i 150 eksemplarer

1 speciedaler 1833 finnes kun i 1.520 eksemplarer.

Portrett inspirert av romertiden

Ville Karl Johan egentlig bli keiser? Portrettet av kong Karl Johan på speciedalerne er sterkt inspirert av romerske portretter, der han fremstilles som en romersk keiser – akkurat slik Napoleon Bonaparte gjorde.

PENGEVESENET UDER KARL JOHAN

Under Karl XIV Johan begynte en ny tid for norsk pengevesen. En lang rekke vakre speciedaler så dagens lys, med samme sølvinnhold som i de gamle norske dalerne. Også ½-speciedaler, 24-skillinger, 8-skillinger, 4-skillinger og 2-skillinger ble preget i sølv, i tillegg til 2-skillinger, 1-skillinger og ½-skillinger i kobber. Karl Johan var den første som preget speciedaler etter opprettelsen av Norges Bank og den første med speciedaler i den svensk-norske unionen.

Ny fransk gullmynt med Karl Johan

Verken Sverige eller Norge har planer om å gi ut en minnemynt med Karl Johan på i år. Det Statlige Franske Myntverket har derimot gitt ut en flott minnemynt i gull med motiv av kongen til hest! Mynten er en del av serien «Femmes de France» (franske kvinner) og hedrer Désirée Clary, som ble Dronning Desideria av Sverige og Norge.

KARL JOHAN FIKK LAGET NORGES RIKSREGALIER

Karl II Johan ble kronet i Storkyrkan i Stockholm 11. mai 1818 og i Nidarosdomen den 7. september samme år. I Norge har kongemakten helt siden middelalderen benyttet seg av riksregalier i form av krone, septer, sverd og rikseple. Med reformasjonen forsvant de norske regaliene, og under dansketiden ble de felles dansk-norske regaliene benyttet. Derfor var det behov for nye norske regalier etter løsrivelsen fra Danmark i 1814, og Karl Johan skulle kronet til ny norsk konge. Etter kroningen overlot kongen regaliene i gave til den norske staten, og det er disse som har blitt benyttet til kroninger og signinger siden den gang. Den siste norske kongen som ble kronet var Haakon VII, men Karl Johans nå 200 år gamle krone har vært en del av seremonien både ved Kong Olav Vs og Kong Harald V og Dronning Sonjas signinger.

Visste du at...?

Jean-Baptiste Bernadotte var prins av Pontecorvo i Lazio i Italia? Området ble under Napoleonskrigene erobret av Frankrike, og Napoleon utnevnte ham til fyrste. Det var han helt frem til han ble kronprins av Sverige. Et våpenskjold basert på Pontecorvos finnes fremdeles i Sverige store riksvåpen.

Foto: Morten Rakke / Rakke Multimedia AS

Er dette Norges flotteste attraksjon?

Nå kan du stemme på din favoritt! Samlerhuset har i samarbeid med reiselivsnettverket Mitt Norge nominert 10 kandidater til kåringen av Norges flotteste attraksjon.

Avgi din stemme på
www.karingen.no,
og bli med i trekningen om gullmynter
til en verdi av 20.000 kroner.

Foto: Per Eide / Per Eide Studio AS

Foto: Pixabay

Mitt Norge

- Norges største reiselivsnettverk på Instagram
- Over 800.000 følgere i 8 kanaler
- Spesialisert seg på å lage innhold til sosiale medier for destinasjoner og merkevarer i Norge
- Arrangerer turer der man får oppleve Norge på sitt beste

Verdens første mynt i *Fairmined-gull*

Endelig er den her! Verdens første gullmynt i sporbart rettferdig Fairmined-sertifisert gull. Det Statlige Franske Myntverket er svært stolte av å være første ute med en verdensnyhet som kan endre myntbransjen.

et var viktig for oss å være det første offisielle myntverket til å lansere en mynt i Fairmined gull, innrømmer Aurélien Rousseau, myndirektør ved Det Statlige Franske Myntverket. – Vi ønsker å være gode forbilder og vise at det finnes en bærekraftig måte å produsere gullmynt på, sier han og forteller hvor viktig det er å vite at arbeidsforholdene til de som jobber med å utvinne gull er gode. – Gull er ikke lenger anonymt, slår Rousseau fast. Fra å være noe man ikke kan eller vil vite, kan man nå si at akkurat dette gullet kommer fra denne spesifikke gruen der arbeidsforholdene for de som arbeider der er gode. – Dette er et stort skritt i myntbransjen, og vi er svært stolte av å være først ute.

ET SÆRLIG ANSVAR

Det har ikke bare vært enkelt å være først ute. Ikke minst har det vært utfordrende for produksjonen, får vi vite. Alt må holdes separat fra annen produksjon og være sporbart hele veien fra gruen til ferdig produsert gullmynt. Det er heller ikke til å legge skjul på at en høyere råvarepris har vært en av risikofaktorene for myntverkets side. – Her har offentlige myntverk et særlig ansvar, sier Aurélien Rousseau. – Vi kan ikke overlate dette til små og/eller private myntverk. Her må vi gå foran som gode eksempler og forsøke å lære kundene å endre seg og å bli mer bevisste.

HÅPER FAIRMINED-GULLMYNT BLIR EN ÅRLIG TRADISJON

Den franske myntmesteren har bakgrunn som historiker og fra regjeringspolitikk, og er vant til å forsøke å endre verden. Han er ydmyk på at myntbransjen er en gammel industri med lange tradisjoner, men håper kanskje nettopp denne første Fairmined-mynten kan være én av de som står igjen og blir husket i historien. – Og kanskje om folk blir vant til det og omfavner konseptet, kan vi lage en årlig utgivelse, håper han.

FULL KUNSTNERISK FRIHET

Det er den franske sjefsmyntgravøren Joaquin Jimenez som har designet den nye Fairmined-mynten der motivet er viet 100-årsmarkeringen av freden etter 1. verdenskrig. – Her er det ingen vinnere eller

tapere, dette var en krig alle bare var glade for at var over, forteller Jimenez om valg av motiv. Mynten er rikt illustrert med fredssymboler og våpnene som er lagt ned på bakken, og myntgravøren har fått full kunstnerisk frihet. – Designerens frihet er veldig viktig, påpeker myntmester Rousseau.

– Dette er kunst. Som myntmester blir jeg naturligvis stolt dersom designeren vil diskutere med meg på forhånd. Temaet er allerede godkjent av franske myndigheter, og resten er opp til kunstneren å avgjøre.

Når Joaquin Jimenez arbeider er han opp-tatt av følelser. – En pen tegning alene, blir for dumt, mener han. – Man må få frem at det ligger noe mer bak, en følelse, noe som forteller en historie. Soldaten på Fairmined-mynten som slipper løs fredsdueen er inspirert av Joaquins egen bestefar som selv sloss under 1. verdenskrig. – Det ligner ikke ham direkte i utseende, men det er ham i sjelen, forteller kunstneren.

MEMENTO MORI

Fairtrade har blitt mer og mer populært de siste årene, og vi finner det både som kaffe, roser og nå også gull.

– Jordkloden vår har vi bare til låns, sier Joaquin Jimenez. – Og derfor er det så viktig å ha en sosial samvittighet. Han trekker frem de romerske seierherrene som i triumftogene ble ledsaget av slaven som hvisket memento mori i øret deres: «husk, du skal dø».

– Alle kunstnere tenker på det som blir igjen etter en. Men etterpå har man ingen kontroll. Til syvende og sist er det ikke det du etterlater deg som er viktig, men det du gjør mens du er her. Og hvis det har blitt trendy å gjøre det som er bra, la oss være trendy.

Er du interessert i den franske euromynten i Fairmined-gull, kan du ringe Samlerhuset på telefon 0 25 50 og sette deg på liste.

© Registered trademark

Den første medaljen preget i rettferdig Fairmined-gull var Nobels Fredsprismedaljen.

Etter dette ble Kongens Nei den første minnemedaljen for samlemarkedet, før den franske euroen nå er verdens aller første Fairmined-mynt.

Joaquin Jimenez er sjefsgravør ved Det Statlige Franske Myntverket og en av verdens mest attraktive myntgravører. Jimenez har designet verdens første gullmynt i fairmined-sertifisert gull.

Fairmined – rettferdig gull

90 % av verdens gullgruvearbeidere arbeider i småskalagraver, ofte med svært kritikkverdige arbeidsforhold. Alliansen for ansvarlig gullutvinning (ARM) og organisasjonen Fairmined arbeider for rettferdig gruvedrift med gode arbeidsforhold, rettigheter og miljø rundt gruvene – for gruvearbeidere i nåtid og fremtid. Les mer om Fairmined gull på Samlerhusets blogg: <http://samlerhuset.blog/samlerhuset-stotter-initiativet-fairmined-rettferdig-gull>

GALGEBERG I SOLNEDGANG. Rett nord for Visby står ruinene av fortidens avstraffelse. Med fri sikt til byen og fra havet kunne alle beskue de hengte på Galgeberg. Historikere tror at plassen var i bruk frem til 1845. I 2008 fant arkeologer benrester fra nærmere 30 mennesker man antar ble hengt her. I dag er området et populært turområde.

Nordens skattkammer

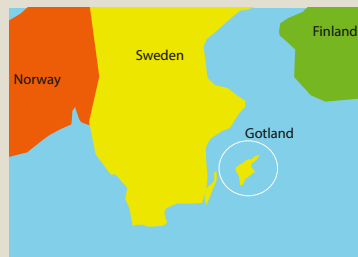
MEDELTIDSVECKAN er Nordens største middelalderfestival og arrangeres hvert år i august.

I Østersjøen 90 kilometer utenfor kysten av fastlands-Sverige ligger Gotland. Øya er ikke bare for den som setter pris på sol, bading, god mat og vakker natur, Gotlands rike historie gjør Sverige største øy til et interessant reisemål for den mynt- og historieinteresserte. Herfra gikk vikingenes handelsruter både mot vest og i østerled, og også i middelalderen var aktiviteten stor. Hovedstaden Visby står på UNESCOs verdensarvliste og er spekket med historisk grunn.

Historiske Gotland

- Sveriges største øy
- Visby er eneste by og er på UNESCOs verdensarvliste.
- Vikingene hadde handelsruter både mot sør, vest og øst fra Gotland, og det finnes mange spor etter vikingene rundt omkring på øya.
- To av tre svenske vikingskatter funnet på Gotland.
- Verdens desidert største vikingskatt ble funnet på Gotland i 1999.
- Også i middelalderen var aktiviteten stor på Gotland, og slaget ved Visby i 1361 var et av de blodigste slagene i nordisk historie mellom bondefolk og en profesjonell hær.
- Landskapet på Gotland har 42.000 registrerte fornminner.
- Gotland Museum ligger i Visby sentrum. Her kan du se fornminner, de store skattene og lære mer om Gotlands rikholdige historie.
- Du kan reise med båt, fly eller ferge til Gotland. Vi anbefaler bil for å få maks utbytte av reisen – øya har mer å by på enn bare Visby.

TO AV TRE SVENSK VIKINGSKATTER ER FUNNET PÅ GOTLAND. Den største, Spillingsskatten, er verdens desidert største vikingskatt med til sammen 65 kilo barrer, smykker og mynt, totalt 14.000 sølvmynter – for det meste arabisk. Skatten ligger utstilt på det historiske Gotland Museum i byen Visby.

GJEMT UNNA DE NORSKE VIKINGENE: I 1975 fant en skoleklasse en vikingskatt bestående av 1441 arabiske sølvmynter i et kaninhull. Skatten ble funnet i et område der man tidligere hadde funnet boplass etter vikinger, og kalles Stavars skatt. I de islandske kongesagaene fortelles det om den norske vikinghøvdingen Erik Jarl som dro med sitt følge til Gotland for å plyndre. På denne tiden skal vikingen Stavar den store ha eid en gård ved Bandlundeviken. Da nordmannen kom seilende, gravde Stavar ned skatten før han falt i kampen mot de norske vikingene. Det er denne skatten som ble funnet i 1975. På Gotland Museum kan du se myntene og lese sagnet om Stavars skatt.

VISBY står på UNESCOs verdensarvliste og ingen vet egentlig hvor langt tilbake historien går. Byen skal angivelig ha blitt grunnlagt på 900-tallet, men også før dette har det vært et handelssentrum her. På 1200-tallet ble ringmuren bygget rundt den indre delen, og i dag er 27 av marktårnene bevart. Visbys ringmur setter en historisk ramme rundt byen.

I VIKINGENS FOTSPOR:

Tofta strand er Gotlands mest berømte, og dermed mest besøkte. Nord på Tofta ligger fiskelandsbyen Gnisvård. Her var det havn helt tilbake i vikingtiden. Dagens bebyggelse stammer fra 1900-tallet, men stedet har en helt spesiell idyll og anbefales et besøk.

TA MED BARN OG BARNEBARN: Gotland er ekstremt barnevennlig. Deilige sandtrender, lekeplasser på mange av øyas spisesteder, besøksgårder, Pippi Langstrømpes hus og en hel etasje i det historiske museet dedikert til barn. Med lek og aktivitet forteller museet Gotlands historie i utstillingen «Skepp och skoj» på en måte vi aldri har sett maken til! Dette er ikke et støvete museum for de spesielt interesserte. Til Gotland kan du trygt ta med hele familien på en opplevelsesrik ferie.

DE GOTLANDSKE BILDESTEINENE: Fra 400- til 1100-tallet hugget og tegnet Gotlands befolkning inn bilder og symboler i ulike farger på sandstein og kalkstein. De fargerike steinene ble plassert rundt omkring i det gotlandske landskapet, og man tror de forteller historier om liv og død, om troen på guder og vesener, om rykter og virkelige hendelser. Steinene er unike for Gotland, og Gotland Museum må berømmes for sin formidlingsevne og måten de gjenskaper fortiden på de historiske bildesteinene. Med moderne teknologi, lys og farge illustreres på en fascinerende måte hvordan steinen en gang har sett ut.

MYNTPREGNING PÅ

GOTLAND: Det ble preget mynter på Gotland i middelalderen. Øya har gjennom tidene vært under både dansk og svensk styre, men myntene preges her anses verken som danske eller svenske – men som gotlandske.

Selvlysende nordlysmynt i rent sølv

Sølvmynt som lyser opp nordlyset i mørket!

Pålydende: 30 canadiske dollar | Utgivelsesår: 2018 | Kvalitet: Proof | Metall: 99,99% sølv | Diameter: 50 mm
Vekt: 62.69 gram | Opplag: 4.000 | Utgivelsesland: Canada

Hedrer polar natur med innovativ teknologi

Nå har Det Kongelige Canadiske Myntverket utgitt en helt spesiell mynt i 99,99% sølv - med nordlys. Ved hjelp av innovativ teknologi, kan man ved å se på mynten med den ultraviolette lykten se et fantastisk nordlys! Myntens høye kvalitets fargepreg gir en utrolig effekt som gjør at man kan studere de enorme detaljene på isbjørnen i lyset. Du betaler kun 1990 kroner fraktfritt tilsendt for denne praktfulle nordlysmynthen i sølv.

Dette kan du sikre deg:

- Spesialdesignet mynt med innovativ teknologi som endrer motivet under ultraviolet lys
- Myntmotiv som viser den flotte arktiske naturen med nordlys og isbjørn
- Preget i proof kvalitet og 99,99% sølv
- Ultraviolet lommelykt følger med
- Kun 4.000 eksemplarer på verdensbasis
- Leveres i et praktisk oppbevaringsskrin
- Ingen videre forpliktelser

Bestill ditt eksemplar i dag!

www.samlerhuset.no/isbjorn

0 25 50

Bestillingsnummer: 47021309

HISTORIE, SAMTID OG FREMTID:

DAGENS MYNTER er morgendagens historie

Mynter er noe av det mest stabile opp gjennom tidene. I ulike tider og sivilisasjoner har mynt stort sett beholdt sin funksjon og utseende. Og mynt er en viktig historisk kilde. På samme måte som eldre tiders mynt forteller om eldre tiders samfunn og historie, er dagens mynter morgendagens historie.

Der noen land og myntverk er mer tradisjonelle enn andre, ser andre at tradisjon og nyskapning kan gå hånd i hånd. I dagens myntmarked kan man se mange spennende, innovative løsninger fra verdens myntverk, og mange av de har tatt innover seg av mynt faktisk er noe vi ikke lenger kan ta for gitt i dagens samfunn. I 2600 år med mynthistorie, har aldri mynt vært mer utrydningstruet. Men mynt har heller aldri vært mer spennende! Og om man ikke liker nyvinning innen myntpregning, må man huske at det har vært en første gang for alt. En første gang med portrett, første gang med riller, første gang i proof og første gang med farger. Og de ikoniske dyremyntene utgitt under kong Olav V? De skapte litt av en furore da de kom! Uansett hva man mener om samtiden og samtidens uttrykk er én ting sikkert: nåtiden er morgendagens historie!

Årlig møtes verdens myntverk og nasjonalbanker på myntmessen World Money Fair i Berlin. Her presenteres årets nyheter og erfaringer

utveksles. Her er alt fra tradisjonelle, enkle utgivelser til selvlysende superhelmtmynter, flotte diamanbelagte mynter i gull, fargemynter og mynter i uvanlige former og utførelser.

MYNTBRANSJENS UTFORDRER

Blant de som utfordrer og revolusjonerer myntbransjen mest, er Orlando Lorenzana Williams fra CIT. Williams har spesialisert seg innen innovasjon og er rådgiver for en lang rekke land og stater som ønsker å nå utover sine egne landegrenser med samleobjektene sine. Med det som kan kalles ingeniørkunst like mye som myntkunst, utfordrer han bransjen med nye teknikker og har vært først ute med mye av det som begynner å bli vanlig hos flere større myntverk i dag. For som han selv sier: Vi skaper historie.

- Noen folk er redde for forandring, sier Orlando Lorenzana Williams.
- Det er litt som da man trodde at jorda var flat. Men tiden har jo vist at det ikke var tilfelle, ler han. Tidligere pleide folk å le av han

også. – Der kommer han med «Mikke Mus-myntene», pleide de å si. – Nå gjør mange av de det samme selv. Nå lever de av de ideene vi hadde først.

Orlando Lorenzana Williams er blant myntbransjens utfordrere når det kommer til innovasjon. – Før pleide de å le litt av meg og kalle meg han med «Mikke Mus-myntene», forteller han. Nå opplever han at flere og flere følger i deres fotspor.

Selv om Williams stort sett ser fremover, er han også fascinert av historien. – Mynt og penger har spilt en veldig viktig rolle i historien, sier han. – Bare se hvordan tidene har forandret seg og hvordan ulike konger, tider, hendelser har blitt minnet og hedret i edelt metall. Men ikke bare minnemynter og mynter i tradisjonell forstand; hvis man går enda lenger tilbake ser man at det ble brukt skjell eller trebiter som betalingsmiddel. Og det er fremdeles stammer i Sør-Amerika med egne valutaer. Hvor utrolig er ikke det? Williams er ganske sikker på at dersom man hadde kunnet, hadde man vært mer innovative også før i tiden. – I eldre tider tok man et edelt metall og lagde noe vakkert. Det definerte velstand. Akkurat den biten har ikke forandret seg så mye. Men nå har folk sluttet å være innovative, hevder han. – De har sluttet å ta sjanser. Flere av de store, internasjonale myntverkene har vært tradisjonelle fordi markedet ikke har utfordret dem. Før nå, sier han. – Noen må ta initiativet, eller så ville ikke noe skjedd i bransjen. På samme måte som vi ikke lenger lager biler nå som vi gjorde i 1975, kan vi ikke lage mynter på samme måte. Men selv om flere myntverk har blitt mer innovative med tiden, ser han ikke på de store, internasjonale myntverkene som noen konkurrent. – Vi konkurrerer bare med oss selv, sier Williams selvsikkert. Og hvis han skal gi ett råd til myntverk der ute, er det å åpne sinnet. – Ikke se på hva andre gjør, men tenk utenfor boksen og skap noe annerledes.

KJØP DE MYNTENE DU LIKER

Hva er den beste grunnen til å samle mynt?

– Hvis du skal kjøpe en mynt, er det fordi du liker den, råder Orlando Lorenzana Williams. – Ikke kjøp en mynt fordi noen andre sier den vil bli verdt noe. Utover det har han tre tips til hva man bør investere i: veteranbiler, vin og mynter i edelt metall. Det de tre tingene har til felles? De har alle en grunnverdi: Skulle de miste all samleverdi, har de i alle fall noe i bunn: du har en pen og fancy bil du kan kjøre, en god vin å drikke eller edelt metall du kan smelte om i krisetider. Har du betalt 50 dollar for en vin som stiger til 40.000, kan du fortsatt drikke den for kun 50. Men man får kanskje ikke igjen det man har betalt om man smelter om en mynt?, spør undertegnede. – Nei da, og jorda er flat, ler Williams. – Men som på et kunstverk betaler man for mer enn lerretet det er malt på.

Orlando Lorenzana Williams viser frem en av sine nyeste innovasjoner, en nydelig sølvmynt med sommerfugler preget i såkalt smart minting®-teknologi. Hemmeligheten? – Man må elske det man gjør, avslører han.

Konter, og kanskje særlig mynter, får en mindre og mindre rolle i samfunnet. Hva tenker du er ulempene ved et kontantløst samfunn?

– Jeg ser hvor utviklingen kommer fra. Vi lever jo i en æra der vi ikke trenger en fysisk mynt for å kunne kjøpe noe. Fra myndighetenes perspektiv virker det logisk. Alt blir mer transparent, det blir vanskeligere å hvitvaske penger, vanskeligere å jukse. Men jeg ser ikke at vi kommer til å slutte å minne hendelser fra fortiden, nåtiden og fremtiden.

MODERNE TRADISJON

– Kontanter er livbåten i samfunnet vårt, sier Alex Reeves, kommunikasjonsrådgiver hos Det Kongelige Canadiske Myntverket. Mens vi i Norge og Skandinavia snakker mye om et eventuelt kontantløst samfunn, står mynter fortsatt sterkt i Canada. Og kanskje vil vi her i Skandinavia finne en middelvei på sikt, nå som vi har gått så langt mot den ene siden, spør Reeves.

– Folk tenker gjerne at kontanter er ubeleilig, men når man ikke har det – da ser man hva fordelene er. En fyr i Russland kan ikke stjele kontantene dine i Toronto om natten, men om alle pengene er digitale kan han rane deg fra andre siden av verden. Jo mer komplekse nettverk vi lager, jo mer sårbare er vi. Det er dessuten ikke alle som har tilgang til teknologi, påpeker han. Det Kongelige Canadiske Myntverket har røtter tilbake til begynnelsen av 1900-tallet, og kombinasjonen av tradisjon og det moderne er i følge Reeves en viktig del av myntverkets DNA.

– Vi har stor respekt for håndverket, samtidig som vi sikter mot innovasjon, forteller han. – Vi forsøker å fortelle historier på en annerledes måte, finne nye måter å fortelle historien på.

For Det Kongelige Canadiske Myntverket er det viktig å nå hele kulturen, og hele folket. – Det er ulike ting som gjør oss til canadiere, forteller Reeves. – Ulike ting som forteller ulike historier. Og myntverket forsøker å fange hele essensen av denne rikholdige kulturen vår. Tidligere var de som kjøpte mynt stort sett eldre folk med god økonomi, erfarne myntsamlere. Det er fortsatt en viktig kundegruppe for oss, men nå ser vi også at det er mange som kjøper en mynt av helt andre grunner. Fordi de rett og slett liker den.

«Vi forsøker å fortelle historier på en annerledes måte, finne nye måter å fortelle historien på.»

- ALEX REEVES, DET KONGELIGE CANADISKE MYNTVERKET

Canada har en relativ liberal myntpolitikk, men er likevel regulert av sentrale myndigheter. Utgivelser av minnemynt er lagt til Finansministeren og Finansdepartementet som må gi sin endelige godkjenning til en myntutgivelse. Myntverket har over 1200 ansatte fordelt på to lokasjoner, og egne folk som jobber med nye konsepter og myntutgivelser som er ment for å vare i generasjoner. – Vi bevarer Canadas kultur og historie, slår Alex Reeves fast. Og legger til: Men det må også være kommersielt lønnsomt.

- Vi innså for lenge siden at vi ikke kan overleve på den tradisjonelle myntsamlere alene, og vi så potensialet i markedet. Nå gjør vi masse research i forkant av en utgivelse, og utgir mynter folk vil ha – basert på grundige empiriske undersøkelser.

Hvilke mynter tenker du at vil stå igjen i historien som repre-

Alex Reeves fra Det Kongelige Canadiske Myntverket på verdens største myntmesse World Money Fair i Berlin. – Kombinasjonen mellom tradisjon og det moderne er en viktig del av myntverkets DNA, forteller han. Canada har noen av de mest innovative moderne myntutgivelsene på markedet.

sentative eksempler på vår tid?

- I fjor feiret vi 150-årsjubileet til Canada som selvstendig nasjon, en viktig milepæl sett med canadiske øyne. Canadiere og resten av verden vil for all fremtid kunne se på de over 40 numismatiske produktene vi utga og se hvordan vi feiret dette jubileet og hvordan vi så på oss selv som nasjon. De offisielle OL-myntene til Vancouver-OL i 2010 vil også være blant de som vil stå igjen for ettertiden, spår han.

De offisielle minnemyntene til Vancouver-OL i 2010 vakte oppsikt blant samlere verden over. Canada, som allerede hadde gitt ut verdens første sirkulasjonsmynt med farger i 2004 presenterte her noe helt nytt: Sølvmyntene til det offisielle OL-myntprogrammet hadde hologrameffekt i motivet! Og myntverket jobber stadig med å teste nye teknikker. Til 150-årsjubileet

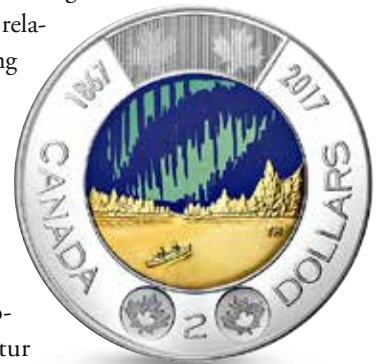

Det Kongelige Canadiske Myntverket ga ut de offisielle minnemyntene til OL i Vancouver i 2010.

i fjor kom den første selvlysende sirkulasjonsmynten, en 2-dollar med motiv av nordlyset!

Tross Canadas innovative myntdesign, liberale utmyntningspolitikk og relativt høye produksjon, er det én ting verden i følge Reeves aldri vil se utgitt fra Det Kongelige Canadiske Myntverket:

- Vi kommer aldri til å gi ut mynter med internasjonale superstjerner som ikke har en canadisk link. Det er mange iko-

Denne canadiske 2-dollaren har motiv av nordlyset og har en helt spesiell effekt – mynten lyser i mørket!

VERDENS ELDSTE NÅLEVENDE BEDRIFT

For verdens beste eksempel på at tradisjon møter innovasjon, må vi til Paris. Her ligger verdens eldste nålevende bedrift. Bare et par tiår etter at vikingene beleiret Paris, ble Det Statelige Franske Myntverket etablert langs elven Seine i år 864.

- Vi utfordrer oss selv hvert eneste år til å finne nye ideer, forteller markeds- og kommunikasjonsdirektør Claude Giffin. Nylig har myntverket samarbeidet med det anerkjente franske smykke-merket Van Cleef & Arpels med mynter i sølv og gull, og som en kronjuvel: En 1 kilos gullmynt med en diamantbelagt sommerfugl i motivet. Et slikt samarbeid er ikke bare kommersielt, men også et kreativt samarbeid der de to håndverkene spiller på hverandre med en gjensidig respekt, kan hun fortelle. Et slikt samarbeid er dessuten noe hun anbefaler andre myntverk å tenke på.

- I Frankrike er det lett å finne gode, aktuelle firmaer å samarbeide med, mener Griffin. – Og sammen formidler vi vår felles nasjonalskatt.

Tidligere har myntverket også samarbeidet med franske designere som Christian Lacroix og Jean-Paul Gaultier. Og innovasjon er en veldig god måte å samle bedriften på. Ja, rett

og slett god team building, kan markeds- og kommunikasjonsdirektøren fortelle. – I begynnelsen kunne kanskje de som jobber i produksjonen være litt nervøse for forandring, men etter hvert så vi at de ble svært stolte over det vi kunne få til, forteller hun. – Nå venter alle bare på hva som vil bli det neste. I år gir Frankrike ut verdens første gullmynt noensinne i rettferdig fairmined-sertifisert gull.

– Man må ikke være så redd for å overlate jobben til kreatørene, la de som gjør jobben være de som samarbeider. Det er mye bedre at designerne og produktutviklere prater sammen enn at det er topledere som har dialogen. Aurélien Rousseau er professor i historie, forfatter og var en fremstående politiker i den franske regjeringen under statsminister Manuel Valls. Nå er han myntmester ved det ærverdige franske myntverket. Rousseau er ikke redd for forandringer og nytenkning i et samfunn der behovet for mynt endrer seg.

– Jeg er jo ikke blind. Jeg ser utviklingen i samfunnet, men jeg tenker at behovet for mynt alltid vil være der. Ja, for oss som myntverk er det en utfordring, men jeg frykter ikke fremtiden. Den økte digitaliseringen betyr bare at vi må være med smidige, mer aktive.

Mynter har vært preget i Paris i over 1150 år, og Rousseau er sikker på at det kommer til å fortsette. – Vi er klare for fremtiden, sier han. – Om tusen år vil myntene vi preger i dag fremdeles være her. Preget i Paris, som et symbol på historie, kvalitet og god merkevare.

MYNT SKAL FORENE NASJONEN

Aurélien Rousseau mener de beste nye myntene skapes dersom jobben overlates til myntdesignere og ikke topledere. Nå har nylig Det Statlige Franske Myntverket utgitt verdens første minnemynt i rettferdig sporbart Fairmined-sertifisert gull. En utgivelse han er svært stolt av.

Mens land som Frankrike og Canada har lange tradisjoner og historie, er Sør-Afrika en relativt ny nasjon. Først i 1994 var det slutt på Apartheid-staten og landet holdt sitt første frie valg.

– Vårt mandat er å skildre landets natur-, kulturelle og politiske historie. Folket er fremdeles nokså splittet politisk, og vår hovedoppgave blir å forene nasjonen, forteller Richard Stone fra Det Statlige Sørafrikanske Myntverket. Fjoråret bød på to store nyheter: den prestisjefulle Krügerrand i gull sitt 50-årsjubileum med utgivelser i flere nye størrelser og metaller, og en helt spesiell hjerte-mynt i sølv. I 1967 ble verdens første hjertetransplantasjon foretatt i Cape Town, og 50-årsjubileet for dette viktige medisinske fremskrittet ble foreviget på offisiell minnemynt i sølv. Mynten har motiv av et menneskes indre, med blodårer, muskler og skjelett, der selve hjertet er en mynt i mynten som kan tas ut – akkurat som på en transplantasjon.

1 kilo gull med diamanter fra Det Statlige Franske Myntverket, laget og utgitt i et samarbeid med den anerkjente juveleren Van Cleef & Arpels.

– Vi er et lite myntverk og kan ikke konkurrere med større myntverk som for eksempel Canada når det kommer til ny teknologi, men vi kan konkurrere når det gjelder ideer, sier Stone. Hjertetransplantasjonmynten er dessuten perfekt i den hensikt å forene nasjonen: det er ingen som kan se om personen på mynten er svart, hvit, mann eller kvinne.

Hvilke mynter tenker du at vil stå igjen som representative eksempler på vår tid?

– Nå for tiden er vi ganske opptatt av politiske temaer, sier Stone, men tror at i fremtiden vil natur bli et viktigere tema. Han peker på serien med fargemynter med utrydningstruede dyr som ligger foran oss på bordet. – Jeg håper fortsatt man kan se

disse dyrene i virkeligheten om 2.000 år, sier han. – Og ikke bare på mynt...

– Vi kan ikke konkurrere med de store myntverkene når det kommer til teknologi, forteller Richard Stone fra Det Statlige Sørafrikanske Myntverket. – Men vi kan ha gode ideer. 50-årsjubileet for verdens første hjertetransplantasjon ble minnet med en ganske spesiell minnemynt i sølv.

TILBAKE TIL RØTTENE

Den tidligere sørafrikanske presidenten Paul Krügers portrett er å finne på revers side på hver eneste årgang av de berømte Krügerrand-myntene. Et ganske fotografisk og vestlig typisk myntportrett, påpeker Stone. – Vi kommer nok til å bevege oss mer mot et afrikansk kunsterisk uttrykk, og bort fra den vestlige måten å se Afrika på.

Richard Stone fra Det Statlige Sørafrikanske myntverket håper at vi om 2000 år kan se dagens utrydningstruede dyr også i virkeligheten, ikke bare som historie på dagens mynter.

ETTERLYSER MER SAMARBEID PÅ TVERS AVMYNTVERK

– Det er tre måter du kan lage en prisvinnende mynt på i dag, mener Stone.

– Enten må du være teknisk god, slik som Canada, eller du må ha et fantastisk kunstnerisk sterkt motiv eller et godt konsept. På det sistnevnte traff vi godt med vår hjertetransplantasjonsmynt. Og Stone mener man helt klart kan ha noe å hente ved å samarbeide mer myntverkene i mellom.

– Det hender vi rådspør oss med Torbjørn for eksempel (Hansen, teknisk sjef ved Det Norske Myntverket, red. anm.), forteller han. – Tidligere var det mye mer samarbeid på tvers av landegrensene. Der

| Frigjøringsmynten 50-kroner minnemynt i sølv har vunnet pris for mest innovative design.

ligger det et potensiale. Vi er tross alt en ganske liten internasjonal gruppe myntverk.

POSITIV MED SAMARBEID

Kjell Wessel ved Det Norske Myntverket er enig med Richard Stone i at man gjerne kan samarbeide på tvers av landegrensene myntverkene mellom.

- Den største innovasjonen vi ser på sirkulasjonsmynt i disse dager er sikkerhetselementer på samme måte som vi har på sedler, forteller han. – Flere metalleverandører og noen myntverk begynte med det for 4-5 år siden, men noen myntverk prøver nå å legge monopol på sine løsninger. Det tror jeg er uheldig, fortsetter han. – Jeg tror nok ikke sentralbankene rundt omkring, som faktisk er de som kjøper mynt, ønsker å gifte seg med ett bestemt myntverk.

Vi kommer til å få se mer typisk afrikansk kunstform på sørafrikanske mynter fremover, forteller Richard Stone. Her er den sørafrikanske anti-apartheid-politikeren Oliver Tambo portrettert på minnemynt i gull med en typisk sørafrikansk drakt og mønster.

Det Norske Myntverket vant anbudskonkurransen hos Norges Bank forrige runde. Hadde de ikke gjort det, hadde norsk mynt blitt produsert i utlandet i dag. «Mynta» på Kongsberg, med sin historie tilbake til 1686, har en usikker fremtid i møte.

Kunne dere vært mer fremtidsrettede?

- Ja, det kunne vi helt klart vært. Slik det er i dag er vi en rå produksjonsbedrift. Hadde vi hatt økonomi til det, kunne vi hatt en egen utviklingsavdeling slik som for eksempel Canada har. Det er en helt annen type organisasjon enn her på Kongsberg med bare 10 mennesker i produksjonen. Det er vel den største forskjellen på dem og oss, mener Wessel.

Kjell Wessel og Det Norske Myntverket har flere ganger søkt samarbeid med Norges Bank i forhold til utgivelser.

- Vi søkte jo for eksempel om en gullmynt i forbindelse med det kongelige gullbryllupet, men fikk avslag, forteller han. – Det er jo klart at det som produseres skal selges også. Hadde pregekomiteen for eksempel bestått av noen som kjenner markedet, noen fra mynt-

handlerforeningen eller lignende, hadde man kanskje kommet opp med design og mynter som var noe markedet ville ha, foreslår Wessel.

– Det er en helt annen produksjon her på Kongsberg med 10 ansatte enn det er i for eksempel Canada, forteller Kjell Wessel, direktør ved Det Norske Myntverket.

VANT INNOVASJONSPRIS

Norge har ikke tradisjon for å være først med det siste, som fargebelagte mynter og lignende. Til det er Norges Bank altfor konservative, i følge myntdirektør Kjell Wessel. Likevel har Det Norske Myntverket faktisk vunnet en pris for innovativt design, med sin fredsdue på 50-krone minnemynten fra 1995 utgitt i forbindelse med 50-årsjubileet for frigjøringen. Mynten ble utgitt på jubileumsdagen 8. mai 1995 og er designet av Ingrid Austlid Rise.

Kjell Wessel mener man kunne hatt mye å hente ved å samarbeide mer med andre myntverk. Slik de tidligere har samarbeidet med for eksempel Canada. Da Norge ga ut sin 20 krone med vikingskip, ga Canada samtidig ut en 5-dollar til minne om Leiv Eriksson.

- Samarbeid over grensene, både når det gjelder det tekniske og ren produktutvikling, kunne det helt klart vært mer av. Men med større konkurranse i markedet og færre mynt å produsere, er man vel seg sjøl nærmest, avslutter Wessel.

Denne minnemynten utformet av Ingrid Austlid Rise ved Det Norske Myntverket har vunnet pris for mest innovative design.

QUIZ | TEST DEG SELV

Disse spørsmålene er hentet fra Samlerhuset-bloggen.

Følg med på samlerhuset.blog for spennende historier og mer quiz.

1. Den første amerikanske dollaren fra 1794 har et spesielt navn, hva heter den?
2. Morgan-dollaren ble preget ved fem myntverk. Hvilket av myntverkene ble bare brukt i ett år, 1921?
3. Hvor mange dollar er en «eagle»?
4. En norsk mynt med et spesielt årstall ble aldri gitt ut til sirkulering, men bare i myntsett. Myntsettet ble i 2018 verdsatt til 25.000 kroner. Hvilken mynt er det snakk om?
5. I hvilket land begynte man med sedler fordi myntene ble så store og tunge at skatteinnkreving ble umulig?
6. I 1941 fikk norske frimerker en bokstav over seg for å gjøre dem mer passende for tyskerne og Quisling-regjeringen. Hvilken bokstav var det?
7. I 2017 begynte Norge å bytte ut sedlene sine. Hva er fellestemaet for de nye sedlene?
8. Hvilken fugl var det på myntene i det gamle Athen? Dagens greske euro har den samme...

SVAR 1. Flowing Hair 2. Denver 3. 10 dollar 4. 2-øren fra 1968 5. Sverige 6. V 7. Havet 8. Ugle

HAR DU RIS, ROS, KOMMENTARER ELLER MORSOMME OPPLYSNINGER?

Vi vil gjerne høre fra deg! Send en e-post til redaksjonen@samlerhuset.no. Vi besvarer et utvalg innlegg som kommer på trykk.

Salgs- og leveringsbetingelser – dine Samlerhusetfordeler

1. Dersom du bestiller et samleobjekt som innleder en samling hos Samlerhuset, tilbyr vi ofte det første samleobjektet til en ekstra fordelaktig pris. På denne måten får du en liten smakebit på om samlingen kan være av interesse for deg.
2. Du trenger ikke å betale noe ved bestilling, men mottar samleobjektet sammen med faktura med 14 dager forfall. Du kan dermed bestille objektet hjem, ta det i nærmere øyesyn og studere det i detalj, før du i fred og ro bestemmer deg for om du vil samle på det. Som netthandelsbedrift, sendes objektet per post, og leveringstiden er vanligvis 5-10 dager.
3. Dersom du bestiller et objekt som innleder en samling, får du som en samlerservice tilgang til de kommende objektene i samlingen, som gjerne kommer med rikholdig historisk dokumentasjon skrevet av historikere, numismatikere og andre kompetansemiljøer.
4. Som samler og som en del av samlerservicen mottar du nye utgaver/samleobjekter per post ca. én gang i måneden, eller når det er tilgang på de aktuelle objektene.
5. Samlerhuset dekker ofte fraktkostnader for første forsendelse, og dersom du ønsker å motta de videre forsendelsene, tilkommer fraktkostnad, normalt 39,95 kroner.
6. Sammen med samleobjektene følger alltid ekthetssertifikat, som garanti for ekthet og kvalitet.
7. I løpet av samleperioden tilbys gjerne skrin, album eller annet utstyr for oppbevaring av samleobjekter og dokumenter. Dette følger uten ekstra kostnad.
8. Samlerhuset har alltid utvidet med åpent kjøp og tilbyr full returret i hele 30 dager. Ønsker du å returnere et mottatt samleobjekt tar du kun kontakt med Samlerhuset på telefon, brev eller epost, så hjelper vi deg med returen. Returkostnadene dekkes av kjøper. Alle kjøp fra Samlerhuset dekkes alltid av Angerettloven.
9. Du samler kun så lenge du selv ønsker. Det er ingen bindingstid, og du er til enhver tid velkommen til å ta kontakt med vår kundeservice om du ønsker å avslutte eller gjøre endringer i en samling. Det påløper ingen kostnader eller gebyrer dersom du selv ønsker å avbestille en samling.
10. Samlerhuset garanterer, uten tidsbegrensning eller andre forbehold, for ektheten av alle våre samleobjekter. Ekthetssertifikat medfølger.
11. Samlerhusets formål er å formidle historien knyttet til mynter, medaljer og andre samleobjekter, og gjøre samling tilgjengelig for flest mulig. Vi selger til samlere som er opptatt av samlelede og historie. Vi garanterer ikke at mynter eller andre samleobjekter stiger i verdi eller beholder sin opprinnelige verdi. Eventuell tidligere verdiutvikling er ingen garanti for fremtidig verdiutvikling.

SAMLERHUSET

LES I NESTE NUMMER

Å SAMLE ANTIKKE
MYNTER

NORGES
ELDSTE GRUVE

VIKINGENE
eksporterte demokrati i
diktaturtider

Mynt & Historie har fire planlagte utgaver for 2018, og har mange spennende saker på blokka. Har du forslag og ønsker om hva du vil lese mer om, send oss gjerne tips til redaksjon@samlerhuset.no.

VIL DU LESE MER OM MYNT & HISTORIE ?

Som abonnent
får du halv pris
og betaler kun 39,-
per utgave.

Bestill på www.samlerhuset.no/myntoghistorie

KOMPLETT SETT

Norges jubileumsfemkroner BELAGT MED 24 KARAT GULL OG FARGEMOTIV

Sikre deg komplett sett med gull og fargemotiv:

www.samlerhuset.no/5-kroner

0 25 50

For aller første gang er Norges ni jubileumsfemkroner belagt med **24 karat gull** og prydet med **fargemotiver** med inspirasjon fra norsk natur, kultur og historie.

Komplettsettet koster 2 490 kroner, og sendes fraktfritt. Beløpet kan deles i to **rentefrie rater à 1 245 kroner** ved bestilling på telefon **0 25 50**.

Dette kan du sikre deg nå:

- ✓ 9 norske minnemynter
- ✓ Belagt med 24 karat gull og fargemotiv
- ✓ Spesiallaget myntskrin, historiehefte og ekthetssertifikat
- ✓ 30 dager full returrett

BESTILL NÅ

www.samlerhuset.no/5-kroner

0 25 50

Bestillingsnummer:
47021312

GOLD EAGLE 2018

SKAFF DEG ÅRETS UTGIVELSE AV EN AV
VERDENS MEST POPULÆRE GULLMYNTER!

Den amerikanske 'Gold Eagle' er kanskje verdens mest anerkjente gullmynt! Nå er 2018-utgaven av 'Gold Eagle' tilgjengelig – denne mynten prydes alltid med frihetsgudinnen på en side og ørnemotivet som har gitt myntens navn på den andre.

Du kan nå sikre deg:

- Tradisjonsrik gullmynt med røtter fra 1700-tallet
- Preget i 22 karat rent gull fra USAs egne gullreserver
- Meget god brilliant usirkulert samlekvallitet
- Leveres i samlebarre belagt med sort gull og 24 karat rent gull
- Ingen videre forpliktelser

Bestill raskest på:

www.samlerhuset.no/gold-eagle

0 25 50

Bestillingsnummer: 47021307